

LATVIJAS REPUBLIKAS
SAEIMA

Parlamentārās izmeklēšanas komisija nolūkā stiprināt valsts uzraudzību veiktā finanšu sektora "kapitālā remonta" negatīvās ietekmes uz valsts finanšu un kapitāla tirgus sistēmu izvērtēšanai, kā arī iespējamās AS "PNB Banka" novešanas līdz maksātnespējai, AS "ABLV Bank" novešanas līdz piespiedu pašlikvidācijai un "Baltic International Bank SE" darbības apturēšanas apstākļu izmeklēšanai

Nod. maks. kods 900 000 283 00 • Jēkaba iela 11, Rīga, LV-1811
Tālrunis: 2914 5091 • saeima@saeima.lv

Rīgā

2023.gada 25.augustā

Nr. 232.9/18/1-42-14/23

Saeimas Prezidijam

Lūdzam šī gada 07.septembra Saeimas kārtējās sēdes darba kārtībā iekļaut Latvijas Republikas Saeimas Parlamentārās izmeklēšanas komisijas nolūkā stiprināt valsts uzraudzību veiktā finanšu sektora "kapitālā remonta" negatīvās ietekmes uz valsts finanšu un kapitāla tirgus sistēmu izvērtēšanai, kā arī iespējamās AS "PNB Banka" novešanas līdz maksātnespējai, AS "ABLV Bank" novešanas līdz piespiedu pašlikvidācijai un "Baltic International Bank SE" darbības apturēšanas apstākļu izmeklēšanai (izveidota ar 2023.gada 31. janvārī) (turpmāk – Komisija) gala ziņojumu, kuru Komisija izskatīja, atbalstīja un nolēma (ar četrām balsīm "par", vienu balsi "pret", vienu balsi "atturas", virzīt izskatīšanai Saeimas sēdei.

Lūdzam pievienot visu komisijas locekļu atsevišķās domas, kas, iespējams, tiks iesniegtas līdz 07.septembra Saeimas kārtējai sēdei.

Pielikumā: Komisijas galaziņojums uz 105 lapām (parakstīts elektroniski).

Komisijas priekšsēdētājs

Vilis Krištopans

Komisijas sekretārs

Harijs Rokpelnis

SAŅEMTS

Saeimas Administrācijas
Dokumentu pārvaldības nodaļā

31.08.2023. plkst.11:57

LATVIJAS REPUBLIKAS
SAEIMA

Parlamentārās izmeklēšanas komisija nolūkā stiprināt valsts uzraudzību veiktā finanšu sektora “kapitālā remonta” negatīvās ietekmes uz valsts finanšu un kapitāla tirgus sistēmu izvērtēšanai, kā arī iespējamās AS “PNB Banka” novešanas līdz maksātnespējai, AS “ABLV Bank” novešanas līdz piespiedu pašlikvidācijai un “Baltic International Bank SE” darbības apturēšanas apstākļu izmeklēšanai

Nod. maks. kods 900 000 283 00 • Jēkaba iela 11, Rīga, LV-1811
Tālrunis: 2914 5091 • saeima@saeima.lv

Parlamentārās izmeklēšanas komisijas nolūkā stiprināt valsts uzraudzību veiktā finanšu sektora “kapitālā remonta” negatīvās ietekmes uz valsts finanšu un kapitāla tirgus sistēmu izvērtēšanai, kā arī iespējamās AS “PNB Banka” novešanas līdz maksātnespējai, AS “ABLV Bank” novešanas līdz piespiedu pašlikvidācijai un “Baltic International Bank SE” darbības apturēšanas apstākļu izmeklēšanai galaziņojums

Rīgā, 2023

Saturs

I Lietotie saīsinājumi, apzīmējumi un termini	3
II Parlamentārās izmeklēšanas komisijas nolūkā stiprināt valsts uzraudzību veiktā finanšu sektora “kapitālā remonta” negatīvās ietekmes uz valsts finanšu un kapitāla tirgus sistēmu izvērtēšanai, kā arī iespējams AS “PNB Banka” novešanas līdz maksātnespējai, AS “ABLV Bank” novešanu līdz piespiedu pašlikvidācijai un “Baltic International Bank SE” darbības apturēšanas apstākļu izmeklēšanai izveidošana.....	5
III Komisijas mērķi un uzdevumi.....	5
IV Komisijas sastāvs	7
V Komisijas darbībā iesaistītās personas.....	7
VI Komisijas veiktais darbs un izskatītie jautājumi.....	8
VII Komisijas uzklautie un saņemtie viedokļi	12
VIII Komisijas konstatētie fakti un to novērtējums	14
IX Komisijas secinājumi.....	97
X Komisijas priekšlikumi	102
XI Pielikumi.....	104

I Lietotie saīsinājumi, apzīmējumi un termini

- IKS - iekšējās kontroles sistēma
- Klients – juridiska vai fiziska persona, kuram sniedz pakalpojumu (NILLTPFN likuma 1.panta 4.punkts)
- PLG - patiesā labuma guvējs - fiziskā persona, kura ir klienta – juridiskas personas – īpašnieks, vai kontrolē klientu, vai kuras vārdā, labā, interesēs tiek nodibinātas darījumu attiecības vai tiek veikts gadījuma rakstura darījums (NILLTPFN likuma 1.panta 5.punkts)
- aizdomīgs darījums - darījums, kas rada aizdomas, ka tajā iesaistītie līdzekļi ir tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā vai saistīti ar terorisma un proliferācijas finansēšanu vai šādu darbību mēģinājumu
- PNP - politiski nozīmīga persona, PNP ģimenes loceklis ar PNP cieši saistīta persona (NILLTPFN likuma 1.panta 18., 18.¹, 18.² punkts)
- NIL - noziedzīgi iegūti līdzekļi - personas īpašumā vai valdījumā noziedzīgi iegūta manta vai finanšu līdzekļi un tie tieši vai netieši iegūti izdarīta noziedzīga nodarījuma rezultātā
- NILL - noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija:
 - noziedzīgi iegūtu līdzekļu pārvēršana citās vērtībās, to atrašanās vietas vai piederības mainīšana, apzinoties, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, un ja šīs darbības veiktas nolūkā slēpt vai maskēt līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības;
 - noziedzīgi iegūtu līdzekļu patiesā rakstura, izcelsmes, atrašanās vietas, izvietojuma, kustības, piederības slēpšana vai maskēšana, apzinoties, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti;
 - citas personas noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā vai to realizēšana, apzinoties, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti.
- TF - terorisma finansēšana
- PF - proliferācijas finansēšana
- Atbildīgā persona - atbildīgā par NILL un TPF novēršanas prasību izpildi, Sankciju riska pārvaldību, un ir tiesīga pieņemt lēmumus un ir tieši atbildīga par NILLTPFN likuma un Sankciju likuma prasību ievērošanu un par to, lai tiek nodrošināta informācijas apmaiņa ar attiecīgo uzraudzības un kontroles institūciju (NILLTPFN likuma 10.panta 1.daļa)
- Sankcijas – starptautiskās un nacionālās sankcijas

- NILTPFN likums - Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums
- Sankciju likums – Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums
- VID – Valsts ieņēmumu dienests
- Nacionālais ziņojums - Nacionālais noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtēšanas ziņojums
- Eiropas Savienības risku novērtējums - Eiropas Komisijas Eiropas Savienības noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējums
- AML – starptautiski lietots jēdziens - anti-money laundering jeb naudas atmazgāšanas novēršana
- AML 4.direktīva – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/849 (2015.gada 20.maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai terorisma finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr.684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK
- AML 5.direktīva – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/843 (2018.gada 30.maijs), ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai terorisma finansēšanai, un ar ko groza Direktīvas 2009/138/EK un 2013/36/ES
- Augsta riska trešās valstis – valstis, kas ir iekļautas Eiropas Savienības augsta riska trešo valstu sarakstā, kas noteikts atbilstoši AML 4.direktīvas 9.panta 2.punktam
- FID – Finanšu izlūkošanas dienests
- LB – Latvijas Banka
- FKTK – Finanšu un kapitāla tirgus komisija
- FATF (Financial Actions Task Force) - starptautiski atzīts pasaules standarts, kas nosaka vispusīgu un konsekventu pasākumu struktūru, kura valstīm jāievieš cīņai ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu, kā arī masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanu. FATF rekomendācijas nosaka starptautisku standartu, kurš valstīm ir jāīsteno, veicot pasākumus, kas nodrošina mērķa sasniegšanu konkrētajos apstākļos

- Regula (ES) Nr. 910/2014 - EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) Nr. 910/2014 (2014. gada 23. jūlijs) par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK

II Parlamentārās izmeklēšanas komisijas nolūkā stiprināt valsts uzraudzību veiktā finanšu sektora “kapitālā remonta” negatīvās ietekmes uz valsts finanšu un kapitāla tirgus sistēmu izvērtēšanai, kā arī iespējams AS “PNB Banka” novešanas līdz maksātnespējai, AS “ABLV Bank” novešanu līdz piespiedu pašlikvidācijai un “Baltic International Bank SE” darbības apturēšanas apstākļu izmeklēšanai izveidošana

Komisiju 2023.gada 31.janvārī izveidoja Latvijas Republikas Saeima pēc 34 deputātu ierosinājuma¹.

III Komisijas mērķi un uzdevumi

1. Saeimas lēmumā tika definēti komisijas mērķi:

- 1) izveidot parlamentārās izmeklēšanas komisiju, lai izvērtētu finanšu sektora “kapitālā remonta”, kas saistīts ar centieniem stiprināt valsts uzraudzību, negatīvās sekas uz valsts finanšu un kapitālā tirgus sistēmu;
- 2) izmeklētu iespējamu AP PNB novešanu līdz maksātnespējai, un AS ABLV novešanas līdz piespiedu pašlikvidācijai apstākļus, kā arī BIB darbības apturēšanas apstākļus.

Ievērojot to, ka 2023.gada 13.februārī Saeimas Prezidijam adresētā vēstulē LR Ģenerālprokuratūras ģenerālprokurors J.Stukāns vērsās ar vēstuli “Par parlamentārās izmeklēšanas komisijas darbu”, lūdzot, ņemot verā pašreiz notiekošo kriminālprocesa izmeklēšanu saistībā ar AS ABLV Bank, AS PNB Banka un Eiropas komercsabiedrības "Baltic International Bank SE" darbībām, un kriminālprocesi vēl nav pabeigti, kā arī tiesvedības saistībā ar AS ABLV Bank un AS PNB Banka, un ar to saistītas ierobežotas pieejamības informācijas statusu, komisijas darbā ņemt verā un ieverot likumā noteiktos ierobežojumus kriminālprocesa mērķa sasniegšanai, t.i. īstenojot tai noteiktos uzdevumus un, iespējams, nopratinot attiecīgas personas, savā darbībā ieverot arī citos tiesību aktos

¹ https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs_imp.nsf/0/FB1D01647B9EDCBEC225893C0050692A?OpenDocument

noteikto, lai ar komisijas darbību netiktu kaitēts kriminālprocesa interesēm, kā arī valsts reputācijai saistībā ar kredītiestāžu uzraudzību. Tāpat norādot uz pienākumu respektēt un ievērot tiesu neatkarību un tiesnešu neaizskaramību, jo nav pieļaujama nekāda tiesas spriešanas ierobežošana, iespaidošana, ietekmēšana, tieši vai netieši draudi, citāda prettiesiska iejaukšanās tiesas spriešanā neatkarīgi no tā, kādā nolukā un ar kādu ieganstu tas tiktu darīts, komisija vienojās savā darbā izmeklēt iespējamu AP PNB novešanu līdz maksātnespējai, un AS ABLV novešanas līdz piespiedu pašlikvidācijai apstākļus, kā arī BIB darbības apturēšanas apstākļus.

Sekojoši komisija 2023.gada 20.aprīļa sēdē vienojās definēt konkrētākus mērķus un uzdevumus.

2. Komisija definējusi sekojošus mērķus:

- 1) izvērtēt “kapitālā remonta” ietvaros ieviestās finanšu un kapitāla tirgus stiprināšanas sistēmas samērību ar leģitīmo mērķi – novērst noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu caur Latvijas finanšu sistēmu, tajā skaitā bankas kontu slēgšana, šķēršļi konta atvēršanai reputācijas riska gadījumā, kas rada neiespējamus apstākļus vienīgā darba algas konta atvēršanai; reputācijas risku kritēriji;
- 2) izvērtēt darījumu uzraudzības politiku, t.i. AML procedūras visiem subjektiem vienādā apjomā; AML politikas integrācijas nacionālajos tiesību aktos sekas tautsaimniecībai – prasība par faktiski neiespējamu pārbaužu veikšanu, piemēram, darījuma partnera konta izrakstu pieprasīšana;
- 3) izvērtēt Finanšu un kapitālā tirgus komisijas, Finanšu izlūkošanas dienesta un Valsts ieņēmumu dienesta rīcības un politiku, un darbību pamatotību.

3. Komisija definējusi sekojošus uzdevumus:

- 1) Noskaidrot vai “kapitālais remonts” tiešām ir daļa no problēmām kreditēšanai.
- 2) Noskaidrot klientu pārbaužu un sekojoši kontu atvēršanas laika saīsināšanas iespējas (kas traucē).
- 3) Noskaidrot iemeslus atteikumiem atvērt kontus.
- 4) Noskaidrot kontu uzturēšanas u.c. izmaksu atšķirības starp Latviju un kaimiņvalstīm.
- 5) Noskaidrot birokrātijas mazināšanas iespējas.
- 6) Izvērtēt AML pārbaudes dokumentu glabāšanas laika saīsināšanas iespējamību.
- 7) Izvērtēt vai nav pārmērīgs AML uzraugošo institūciju skaits – dublēšanās.
- 8) Novērtēt risku identificēšanas un klientu pārbaužu rāmi.

- 9) Izvērtēt FKTK rokasgrāmatas kredītiestādēm un Iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti.
- 10) Izvērtēt vai netiek īstenota atbildības pārņemšana no uzraudzības institūcijām uz tirgus dalībniekiem.
- 11) Noskaidrot kādas izmaiņas NILLN regulējumā var paaugstināt Latvijas pievilcību ārējo investīciju piesaistē Baltijas mērogā.

IV Komisijas sastāvs

1. Saskaņā ar Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likumu izmeklēšanas komisiju locekļi tiek iecelti vienādā skaitā (proporcionāli) no katras Saeimas frakcijas.
2. Komisijas sastāvā ir septiņi Saeimas deputāti no septiņām Saeimas frakcijām: Vilis Krištopans (*Latvija Pirmajā Vietā*), Harijs Rokpelnis (*Zaļo un Zemnieku savienība*), Andris Kulbergs (*Apvienotais saraksts*), Andris Šuvajevs (*Progresīvie*), Edmunds Jurēvics (*Jaunā Vienotība*), Viktorija Pleškāne (*Stabilitātei*) un Ģirts Lapiņš (*Nacionālā apvienība*).
3. 2023.gada 23.februāra Komisijas pirmajā sēdē (*Protokols no 23.02.2023.*²) par Komisijas priekšsēdētāju tika ievēlēts Vilis Krištopans (*Latvija Pirmajā Vietā*) un par Komisijas sekretāru tika ievēlēts Harijs Rokpelnis (*Zaļo un Zemnieku savienība*).

V Komisijas darbībā iesaistītās personas

1. Ņemot vērā Komisijas mērķu un uzdevumu specifiku, Komisijas darbībā saskaņā ar Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likuma 8. pantu tika iesaistīts prokurors.

Atsaucoties uz Komisijas ierosinājumu, Latvijas Republikas ģenerālprokurors dalībai Komisijā norīkoja Krimināltiesiskā departamenta Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošanas koordinācijas nodaļas virsprokuroru Juri Jurisu.

2. No 2023.gada 22.marta darbu Komisijā uzsāka Komisijas konsultante Karina Plaude.

² <https://failiem.lv/f/cnau93345>
<https://failiem.lv/f/xtugu5n27>
<https://failiem.lv/f/b7sn9ckmu>

VI Komisijas veiktais darbs un izskatītie jautājumi

1. Ir notikusi 21 Komisijas sēde.

2. Komisijas sēdēs tika izskatīti šādi jautājumi:

1) 2023. gada 1. marta sēdē (protokols Nr. 2³) - "Parlamentārās izmeklēšanas komisijas turpmākā darba organizācijas, juridisko un tehnisko aspektu apspriede";

2) 2023. gada 7. marta sēdē (protokols Nr. 3⁴) - "Ierobežojumi komisijas darbam, ievērojot no LR Ģenerālprokuratūras saņemto vēstuli"; "Valsts uzraudzības vēsturiskie procesi, kas veicināja finanšu sektora "kapitālā remonta" realizāciju un normatīvajiem aktiem". Uzaicināti un piedalījās: LR Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošanas koordinācijas nodaļas virsprokurors Juris Juriss, Valsts kancelejas juristi: Dainis Pudelis un Elza Jugāne, Saeimas Juridiskā biroja vadītāja Dina Meistere un vec.juridiskais padomnieks Edvīns Danovskis, LB ilgtspējības virziena vadītājs Edvards Kušners un Naudas atmazgāšanas novēršanas pārvaldes vadītājs Kristaps Markovskis;

3) 2023. gada 14. marta sēdē (protokols Nr. 4⁵) - "Valsts ieņēmumu dienesta loma noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā un finanšu sektora "kapitālā remonta" realizācijā. VID uzraugamie subjekti". Uzaicināti un piedalījās: VID ģenerāldirektore Ieva Jaunzeme, VID Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pārvaldes direktore Agnese Rudzīte; VID Nodokļu un muitas policijas pārvaldes direktora p.i. Dairis Aniņš;

4) 2023. gada 21. marta sēdē (protokols Nr. 5⁶) - "Finanšu izlūkošanas dienesta loma noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā un finanšu sektora "kapitālā remonta" realizācijā. Moneyval ziņojuma ietekme". Uzaicināti un piedalījās: FID priekšnieka p.i. T. Platacis, Stratēģiskās attīstības un komunikācijas nodaļas vadītāja Marta Jaksona;

³ <https://failiem.lv/f/jun5c55a7>

<https://failiem.lv/f/fcktut6d2>

<https://failiem.lv/f/4z2r45mdt>

⁴ <https://failiem.lv/f/c4v9kz9y9>

<https://failiem.lv/f/nq4xrxyz>

<https://failiem.lv/f/pzccftkjb>

⁵ <https://failiem.lv/f/b3dfzybuy>

<https://failiem.lv/f/yqeabqrg3>

<https://failiem.lv/f/43a46brqw>

⁶ <https://failiem.lv/f/rxmecffwq>

<https://failiem.lv/f/xvq786u3m>

<https://failiem.lv/f/8r8yr98rs>

5) 2023. gada 28. marta sēdē (protokols Nr. 6⁷) - "Finanšu sektora "kapitālā remonta" sekas. AML uzraudzības joma, politika un riska apjoma novērtējums. Kreditēšana"; "Ārpakalpojuma grāmatvedības pakalpojumu sniedzēju kā NILLTPFN likuma subjektu administratīvais slogs. IKS – PLG, PNP un klientu identifikācija, un aizdomīgu darījumu uzraudzība"; "Zvērinātu advokātu kā NILLTPFN likuma subjektu uzraudzība, administratīvais slogs un normu riski saistībā ar advokātu konfidencialitātes pienākuma ievērošanu, konstitucionālajām cilvēktiesību normām", "Sankciju likums". Uzaicināti un piedalījās: LB prezidents Mārtiņš Kazāks, prezidenta vietniece Santa Purgaile, Naudas atmazgāšanas novēršanas pārvaldes vadītājs Kristaps Markovskis; LATVIJAS ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU PADOMES padomes loceklis, Uzraudzības un kontroles komisijas priekšsēdētājs Andris Rukmanis, Uzraudzības un kontroles komisijas loceklis Rūdolfs Enģelis; Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija pārstāve Lienīte Caune;

6) 2023. gada 04. aprīļa sēdē (protokols Nr. 7⁸) - "FKTK Finanšu sektora uzraudzība, nerezidentu naudas plūsmas AML riski", "Finanšu sektora "kapitālā remonta" sekas", "Kreditēšana"; "LTRK vērtējums par AML politiku, piemērošanas problemātiku un administratīvo slogu"; "Latvijas Viesnīcu un restorānu asociācijas viedoklis par AML politikas sekām". Uzaicināti un piedalījās: FKTK vadītājs no 2012.-2016.gadam Kristaps Zakulis; Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras pārstāvis Valdis Bergs; Latvijas Viesnīcu un restorānu asociācijas pārstāve juriste Maija Beķere;

7) 2023. gada 18. aprīļa sēdē (protokols Nr. 8⁹) - "Finanšu institūciju sniegto atbilžu un saņemtās informācijas izvērtējums. Secinājumu apkopojums un turpmākais komisijas darba plāns";

8) 2023. gada 20. aprīļa sēdē (protokols Nr. 9¹⁰) - "Komisijas turpmākā darba plāns un komisijas darbības termiņa pagarinājums";

9) 2023. gada 25. aprīļa sēdē (protokols Nr. 10¹¹) - "Finanšu pieejamība tautsaimniecības veicināšanai, risku mazināšana", "Finanšu sektora "kapitālā remonta"

⁷ <https://failiem.lv/f/3hxfx6bfw>

<https://failiem.lv/f/vfvre3b5a>

<https://failiem.lv/f/pgkysiq4j>

⁸ <https://failiem.lv/f/3x46svzhi>

<https://failiem.lv/f/9488976bz>

<https://failiem.lv/f/esyyafcv>

⁹ <https://failiem.lv/f/3cd83tgwu>

<https://failiem.lv/f/xavv5uxj9>

<https://failiem.lv/f/vu3xjy45u>

¹⁰ <https://failiem.lv/f/st3fwtvy4>

<https://failiem.lv/f/j88y8q4bt>

<https://failiem.lv/f/d6hz2jkek>

¹¹ <https://failiem.lv/f/65563t9ce>

<https://failiem.lv/f/tzxd6zbtw>

pozitīvie aspekti – FATF rekomendāciju ieviešana", "Uzraudzības izmaksas". Uzaicināti un piedalījās: Finanšu nozaru asociācijas valdes priekšsēdētāja Sanita Bajāre, valdes loceklis Jānis Brazovskis (sniedza prezentāciju (Pielikums Nr. 1);

10) 2023. gada 2. maija sēdē (protokols Nr. 11¹²) – "Komisijas turpmākā darba plāns";

11) 2023. gada 9. maija sēdē (protokols Nr. 12¹³) – "Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācijas priekšlikumi NILLTPFN likuma un Sankciju likuma grozījumiem attiecībā uz ārpakalpojuma grāmatvežu administratīvā sloga mazināšanu", "FID kompetence, NILLTPFN likuma mērķis un starptautiskais NILLTPFN regulējums". Uzaicināti un piedalījās: FID priekšnieka p.i. T. Platacis, Stratēģiskās attīstības un komunikācijas nodaļas vadītāja Marta Jaksona; Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija pārstāve Lienīte Caune; Latvijas Darba devēju konfederācijas pārstāvis Jānis Hermanis.

12) 2023. gada 23. maija sēdē (protokols Nr. 13¹⁴) – "Kontu apkalpošanas maksa", "Finanšu pakalpojumu pieejamība, kredītēšanas vides uzlabošana", "Kontu atvēršanas/sadarbības uzsākšanas atteikumi", "ES regulas un AML direktīvu prasības", "Konkurences problemātika", "Riskos bāzētas pieejas prakse". Uzaicināti un piedalījās: LB prezidents Mārtiņš Kazāks, prezidenta vietniece Sanita Purgaile, Naudas atmazgāšanas novēršanas pārvaldes vadītājs Kristaps Markovskis; Luminor Bank AS Korporatīvo klientu departamenta vadītāja Ilze Zoltnere, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un sankciju atbilstības nodaļas vadītāja Marina Frolova; Finanšu nozaru asociācijas valdes priekšsēdētāja Sanita Bajāre, padomniece Laima Letiņa; SEB Banka valdes loceklis Kārlis Danēvičs, Juridiskās nodaļas vadītāja Dace Rušiņa; Swedbank Latvija valdes priekšsēdētājs Lauris Mencis, Finanšu noziegumu novēršanas pārvaldes vadītāja Karina Lindava; Konkurences padomes priekšsēdētājs Juris Gaiķis, Izpildinstitūcijas vadītājs Māris Spička; Banka Citadele pārstāvis, SIA "Citadele Leasing" valdes priekšsēdētājs Ģirts Glāzers.

13) 2023. gada 6. jūnija sēdē (protokols Nr. 14¹⁵) – "Investīciju piesaiste", "LIAA prezentācija", "Rīgas investīciju un tūrisma aģentūras prioritātes", "Darba spēka

<https://failiem.lv/f/h4g3b8px3>

¹² <https://failiem.lv/f/h8p7ykdki>

<https://failiem.lv/f/th97dmzdh>

<https://failiem.lv/f/n937azeq7>

¹³ <https://failiem.lv/f/fh6kecrfr>

<https://failiem.lv/f/v3dfkutex>

<https://failiem.lv/f/tznx6mejv>

¹⁴ <https://failiem.lv/f/6fbenangz>

<https://failiem.lv/f/um5stguc2>

<https://failiem.lv/f/nscxqpsr>

¹⁵ <https://failiem.lv/f/ek2kk6vz5>

<https://failiem.lv/f/c9mu5rxqg>

pieejamība – izglītība, kvalificēts darba spēks un imigrācijas politika", "Finanšu sektors Latvijā no investoru vērtējuma", "Nacionālā politika un finansējums *fintech* sektoram". Uzaicināti un piedalījās: LIAA direktora vietniece investīciju un enerģētikas jautājumos Laura Štrovalde, Investīciju piesaistes nodaļas vecākais investīciju projektu vadītājs Raivis Eikens (sniedza prezentāciju (Pielikums Nr. 2); Rīgas investīciju un tūrisma aģentūras direktors Fredis Bikovs.

14) 2023. gada 13. jūnija sēdē (protokols Nr. 15¹⁶) – "FICIL darbība un Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumu rezultāti (prezentācija)", "Darba spēka pieejamība – izglītības sistēmas kvalitāte", "Ēnu ekonomika un godīga konkurence", "Administratīvais slogs ārvalstu investoru vērtējumā". Uzaicināti un piedalījās: Ārvalstu investoru padomes Latvijā (FICIL) izpilddirektore Linda Helmane, pārstāvis – zv.advokāts Andris Lazdiņš (sniedza prezentāciju (Pielikums Nr. 3).

15) 2023. gada 20. jūnija sēdē (protokols Nr. 16¹⁷) – "Fintech sektora attīstība Latvijā", "Fintech uzņēmumu sadarbības ar komercbankām uzlabošanas nepieciešamība – kontu atvēršanas iespēja", "Kreditēšana", "“Kapitālā remonta” ietekme uz Fintech sektoru". Uzaicināti un piedalījās: Fintech Latvija Asociācijas vadītāja Tīna Lūse.

16) 2023. gada 18. jūlija sēdē (protokols Nr. 17¹⁸) – "Parlamentārās izmeklēšanas komisijas galaziņojuma projekta apspriede".

17) 2023. gada 8. augusta sēdē (protokols Nr. 18¹⁹) – "Parlamentārās izmeklēšanas komisijas galaziņojuma projekta apspriede".

18) 2023. gada 17. augusta sēdē (protokols Nr.19²⁰) – "Parlamentārās izmeklēšanas komisijas galaziņojuma projekta apspriede".

<https://failiem.lv/f/2v2j5m96d>

¹⁶<https://failiem.lv/f/gvvex29vf>

<https://failiem.lv/f/uxtz2rjp8>

<https://failiem.lv/f/upbhd879s>

¹⁷ <https://failiem.lv/f/a9cngknfx>

<https://failiem.lv/f/xpdszv8am>

<https://failiem.lv/f/c3gwxv9jv>

¹⁸ <https://failiem.lv/f/f6u5xhpta>

<https://failiem.lv/f/2v94k5ss5>

<https://failiem.lv/f/mkh8beh46>

¹⁹ <https://failiem.lv/f/tgxt49jnq>

<https://failiem.lv/f/88n288z4e>

<https://failiem.lv/f/pmac3rnts>

²⁰ <https://failiem.lv/f/yc6f8w7dz>

<https://failiem.lv/f/zbxfamhct>

19) 2023. gada 22. augusta sēdē (stenogramma²¹) – "Parlamentārās izmeklēšanas komisijas galaziņojuma projekta apspriede".

20) 2023. gada 25. augusta sēdē – "Parlamentārās izmeklēšanas komisijas galaziņojuma balsojums".

VII Komisijas uzklaustie un saņemtie viedokļi

Eiropas Padomes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas ekspertu komitejas *Moneyval* konstatēto risku mazināšanai kā galvenie tika akcentēti praktiski darbi, nevis tikai normatīvo aktu uzlabošana, t.i., piemēram: terorisma finansēšanas jautājumi, izmeklēšanas efektivitāte un nacionālo risku novērtējums; patiesā labuma guvēju noskaidrošana. Faktiski "Moneyval" Latvijas rīcību par mazefektīvu atzina divās jomās - patiesā labuma guvēju noteikšanā un masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanas novēršanā.

Par *Moneyval* nosauktajām problēmām Latvijas uzraudzības sistēmā līdz 2018.gadam tika konstatēts, ka uzraugiem ir ļoti atšķirīgi uzskati un zināšanas par naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas riskiem, un tas traucē uzraudzības iestādēm veikt pilna apjoma pasākumus attiecībā uz augsta riska tirgus segmentiem, bet attiecībā uz finanšu izlūkošanas jomu norādīts, ka nepieciešams veltīt vairāk resursu stratēģiskajai un operacionālajai analīzei. Izmeklēšanas un sodīšanas jomā jānoteic naudas atmazgāšana par prioritāti, kā arī izmeklēšanas un sodīšanas darbībām jāklūst racionālākām un tās jāvērs pret plašāka spektra pārkāpumiem. Konfiskācijas jomā Latvijai jādemonstrē labāki rezultāti, kas būtu atbilstoši riskiem (Pielikums Nr.4).

Tāpat tika izteikti konkrēti pārmetumi un pamatā tie bija saistīti ar vāju kontroli par tieši nerezidentu, iespējams noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Taču realitātē tika radīta situācija, ka apgrūtināša ir konta atvēršana arī rezidentiem – nesamērīgas prasības un administratīvais slogs.

Komisija saņēmusi informāciju no fiziskām un juridiskām personām par īstenotās politikas sekām, t.i. nepamatotu kontu slēgšanu; grūtībām atvērt kontus; kredītešanu kavējošiem apstākļiem; nesamērīgām prasībām saimnieciskās darbības ekonomiskās būtības pamatošanai; nesamērīgām prasībām sniegt informāciju par naudas līdzekļu izlietojumu u.c.

Attiecīgi darbību uzsākot, Komisija nolēma nosūtīt pieprasījumus ar lūgumu sniegt viedokļus dažādām institūcijām un organizācijām par to kompetencē esošajiem

²¹ <https://failiem.lv/f/ae2t5bere>

jautājumiem, viedokli - redzējumu, par situāciju kopumā, kā arī aicināt uz Komisijas sēdēm šo institūciju un organizāciju pārstāvjus.

Nosūtīti sekojoši pieprasījumi:

1. Finanšu institūcijām²²;
2. Latvijas Bankai²³;
3. Uzņēmēju organizācijām²⁴;
4. Finanšu izlūkošanas dienestam²⁵;
5. Valsts ieņēmumu dienestam²⁶;
6. LATVIJAS ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU PADOMEI²⁷;
7. Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācijai²⁸.

Uzklausīti sekojošu institūciju pārstāvji:

1. LR Ģenerālprokuratūra;
2. Valsts kanceleja;
3. Latvijas Banka;
4. Saeimas Juridiskais birojs;
5. Finanšu nozaru asociācija;
6. Valsts ieņēmumu dienests;
7. Finanšu izlūkošanas dienests;
8. Konkurences padome;
9. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra;
10. Rīgas investīciju un tūrisma aģentūra;
11. Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija;
12. LATVIJAS ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU PADOME;
13. Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera;
14. Latvijas Darba devēju konfederācija;
15. Latvijas Viesnīcu un restorānu asociācija;
16. Luminor Bank AS;

²² <https://failiem.lv/f/zax5q3ffm>

²³ <https://failiem.lv/f/baf3rpenj>

<https://failiem.lv/f/v7wdqduxg>

<https://failiem.lv/f/nfykrq4kd>

<https://failiem.lv/f/cttxjqhky>

²⁴ <https://failiem.lv/f/4c9cxkbjw>

²⁵ <https://failiem.lv/f/5r933pcuy>

²⁶ <https://failiem.lv/f/fnsxxv332>

²⁷ <https://failiem.lv/f/pd8akyzk5>

²⁸ <https://failiem.lv/f/n7a874gxh>

17. SEB Banka;
18. Swedbank Latvija;
19. Banka Citadele;
20. Ārvalstu investoru padomes Latvijā;
21. Biedrība "FinTech Latvija Asociācija".

VIII Komisijas konstatētie fakti un to novērtējums

Komisijas 2023. gada 14. marta sēdē izskanējušie viedokļi (paskaidrojumu kopsavilkums):

- 1) "Tātad, pirmkārt, tas ir nevis mainījies, bet, var teikt, tas ir sācies, jo līdz 2019. gadam VID nebija ne šādas struktūrvienības un vispār īsti ar šo tēmu netika strādāts. Tad, kad atbrauca... jau gaidījām *Moneyval* delegāciju, šis darbs diezgan paniski sākās. Tā tika izvirzīta kā prioritāte, tika izveidota struktūrvienība, kas ar to nodarbojās. Nu, rezultāts ir tāds, ka mēs neesam pelēkajā sarakstā, jo VID bija viena no tām institūcijām, kas brauca uz Parīzi un šajā *OECD* mītiņā arī sniedza pēdējos skaidrojumus, kas ir izdarīts, lai tiešām būtu pārliecība, ka visas starptautiskās rekomendācijas ir ieviestas tādā mērā, kā minimums to pieprasa." "Mana struktūrvienība nodarbojas tieši ar administratīvo procesu. Savukārt... katru gadu vismaz 10 līdz 15 materiāli tiek nosūtīti atbilstošajai izmeklēšanas iestādei – vai nu tā ir Valsts policija, vai KNAB, vai Nodokļu un muitas policija –, un šobrīd līmenis praktiski ir tāds, ka visos gadījumos šis process arī tiek uzsākts. Summas es jums nevaru nosaukt, tad ir jāaicina konkrētie izmeklētāji, kuri... Šobrīd top nacionālā riska novērtējums, valstij būs jauns – par pēdējiem trim gadiem. Tur šī visa informācija valsts mērogā tiek apkopota un visi šie procesi tiks saskaitīti kopā, šīs naudas plūsmas un atgūtās naudas, visi notiesājošie spriedumi būs redzami." "Valsts ieņēmumu dienests līdz 2017.–2019. gada kārtai, ko vērtēja tagad, pirms mēs gandrīz iekļuvām pelēkajā sarakstā, nepiedalījās. Tur piedalījās tikai politikas veidotāji. Tajā brīdī politiku pilnībā veidoja Finanšu ministrija, un tie bija pamat... kas sūtīja šos tulkotos likuma tekstus ekspertiem, kuri vērtēja, vai ir ieviestas visas starptautiskās rekomendācijas, kā tas ir paredzēts visām valstīm. Tajā brīdī šīs pretenzijas nebija lielas. Tās tika ieviestas – visas šīs likuma prasības, kam tad sistēmā ir jābūt. Un, ja tur bija kādas rekomendācijas, tās bija ļoti sīkas. Savukārt nākamā novērtēšana – tur jau bija iesaistītas praktiski visas Latvijas institūcijas, kas ar šo strādā. Mums ir deviņas tiesībsargājošās iestādes..."

pareizi?... ja es neklūdus, kas ir iesaistītas. Tur bija iesaistīta prokuratūra, drošības dienesti, visas ministrijas, kas par to atbild, Uzņēmumu reģistrs un tā tālāk. Šis spektrs bija milzīgs. Man liekas, kādas 30 iesaistītās institūcijas, un tika testēts, kā tad mēs šo likumu dabā praktiski spējam iedarbināt, kā mēs to saprotam. Pie tam tika iests arī tālāk – tika aiziets arī pie subjektiem, tātad pie tiem, kuriem ir jāsaprot šī sistēma. Un viņi visi tika pa grupām... pārbaudītas viņu zināšanas un uzdoti jautājumi, lai saprastu, kāda tad vispār ir šī sistēma, cik valstī tā ir saprotama.” “Piektā kārtā bija tā, kurā pirmo reizi vērtēja efektivitāti, un pie tam mēs, iespējams, tāpēc ka bijām paziņojuši sevi kā finanšu centru, bijām viena no pirmajām valstīm šajā izvērtēšanā, vai nu trešā, vai ceturtā, mums nebija pat iespēju noskaidrot, kas tiek vērtēts, kā tiek vērtēts, kādi tiek uzdoti jautājumi, respektīvi, mēs bijām pilnīgi, pilnīgi negatavi.”

“Tātad, pirmkārt, valstī ir 12 uzraugi. Atbilstoši likumam katram ir iedalīta sava subjektu grupa. Divi lielākie uzraugi – nu, tagad Latvijas Banka (bijusī Finanšu un kapitāla tirgus komisija) un Valsts ieņēmumu dienests. Pārējie vēl tur ir – Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, kas uzrauga kreditētājus, tad ir... kas mums vēl ir, man pēkšņi izkrita... nu, respektīvi, ir 12 subjekti. Un Finanšu izlūkošanas dienests bija tas, kas šos subjektus turēja kopā, respektīvi, katru mēnesi visi tika sasaukti pie šāda apaļā galda, un visiem tika pārbaudīts, pēc kādām vadlīnijām viņi strādā, cik tiek sodi piemēroti, cik ir veiktas pārbaudes, kādi ir pārbaudīšanas principi un tā tālāk, lai veidotu... jo viņu uzdevums ir veidot šo vienādo bildi, kuru tad mēs iznesam uz āru un parādām starptautiskajiem ekspertiem. Tā ka, es domāju, viņi vislabāk jums izstāstīs, kā viņi šo visu ir koordinējuši. Es varu izstāstīt tikai to, kā viņi koordinējuši mani vai, teiksim, manas pārvaldes darbu. Ja ir runa par finanšu sektoru, tad es gribu teikt, ka Valsts ieņēmumu dienests finanšu sektoru vispār neuzrauga. Mums ar to nav tieši nekāda sakara. Valsts ieņēmumu dienests. Valsts ieņēmumu dienests uzrauga nefinanšu sektoru, mēs esam lielākais nefinanšu sektora uzraugs, kuri nestrādā ar finansēm, bet sniedz pakalpojumus. Būtiskākais vārds ir “pakalpojums”. Tātad es piedāvāju savu pakalpojumu kā jurists vai kā grāmatvedis, un tad mēs skatāmies, kāda šī te pakalpojuma kvalitāte ir un cik viņš redz dažādus riskus uzņēmuma darbībā. Tātad tā ir lielākā atšķirība par to, ko kura institūcija dara.”

“Ja mēs redzam, ka ir nodokļu nenomaksa, tālāk ar viņiem strādā nodokļu auditori. Tālāk mēs nestrādājam, mēs šos materiālus iegūstam. Kur ir atšķirība? VID analītiskajā sistēmā vairāk redz par lielajiem uzņēmumiem, kas sniedz PVN deklarācijas... kas sniedz dažāda veida atskaites. Grāmatveži ļoti bieži strādā, apkalpo pat nelegālus uzņēmumus, kas vispār nekur nav reģistrējušies, bet kas

apgroza ļoti lielus skaidras naudas līdzekļus, kur var redzēt, kad tiek izņemta nauda bankomātos, kas, iespējams, nav pat šie aplokšņu algu maksātāji, tur par algām vispār runa nav. Tur, piemēram, ir runa par, nu... viņi vienkārši akumulē šos te... mākslīgi rada šos te nelegālos līdzekļus, kurus pēc tam var ieplūdināt legālā biznesā. Un tādus gadījumus... tie ir tie skaļākie, kas mūs interesē, tātad tie jau tiešām pēc tipoloģijām velk uz naudas atmazgāšanu. Nu, tos nodokļu riskus sistēmās neredz, jo, ticiet man, nodokļus viņi nemaksā. Nu, vienkārši neparādās.”

“Pirmām kārtām mums ir jāiziet nākamā *Moneyval* kārtā. Tas tikai ļaus mums tiešām secināt... Mēs paši varam būt ļoti optimistiski un sist sev pa plecu un priecāties, cik mēs esam visu labi izdarījuši. Bet tikai ārvalstu eksperti, pēc Pasaules Bankas metodoloģijas tiešām saliekot šo visu sistēmu kopā, to var noteikt, jo, kaut arī mēs neesam iekļauti pelēkajā sarakstā, mums ir ļoti slikts vērtējums joprojām. Tas nav pārvērtēts. Tāpēc es saprotu, ka Finanšu sektora attīstības padome ir šobrīd lēmusi par to, ka tiks... Mēs piesakāmies uz sesto kārtu... pārvērtēšanu, mēģinām tikt kā viena no pirmajām valstīm, lai tas mums noņemtu... dotu pārliecību, ka mēs esam vismaz izdarījuši to, ko no mums gaidīja.”

“Par finanšu sektoru es nevaru pateikt, kur mēs esam pārcentušies. Protams, ka ir finanšu sektors teicis... tieši kredītiestādes, kur viņiem ir grūtāk... kas viņiem ir grūtāk. Viņi ir prasījuši dažādas vadlīnijas, bet tas ir bijis atkal viņu uzraugiem. Tas, ko mēs no savas puses esam izdarījuši, par ko mums banku sektors ir bijis ārkārtīgi pateicīgs, mēs esam izveidojuši par VID naudu (atradoši līdzekļus) politiski eksponētu personu reģistru, tā saucamo PEP, kas ir publiski pieejams. Visas bankas to lieto, un ne tikai bankas, arī visi pārējie, kam ir jāievēro šī likuma prasības. Bet es šobrīd droši vien būtu ļoti piesardzīga arī ar to atslābšanu, un, ņemot vērā, ka ir sankcijas, kas ir vēl lielāks izaicinājums Latvijai... Praktiski, lai sankcijas kontrolētu un monitorētu, visvienkāršāk ir pielietot tās pašas procedūras, kuras tiek izmantotas naudas atmazgāšanas monitorēšanā, tās ir ļoti, ļoti... Nu šie likumi strādā kopā, tāpēc es sagaidītu droši vien ekspertu atzinumu. Un es... Nu, tur noteikti par finanšu sektoru jārunā finanšu sektora uzraugam, pašam finanšu sektoram, kas ir finanšu nozares asociācija, lieliski pārzina visas nianšes, kur kurš ir kaut ko par daudz prasījis vai lieki. Ja es runāju par tiem 16 tūkstošiem, ko uzrauga Valsts ieņēmumu dienests, – nu mēs ļoti cieši strādājam ar asociācijām – gan ar Latvijas Nekustamo īpašumu darījumu asociāciju, gan ar Latvijas Republikas Grāmatvežu asociāciju. Es vienmēr esmu aicinājusi: ja jums kaut kas liekas par daudz vai par sarežģītu –

nāciet, runājiet, mēs esam atvērti uz klausīt nozari. Pirmkārt, es redzu, ka to jautājumu paliek arvien mazāk, jo, pat ieviešot sankcijas, visi tie lielās... 15 paketes subjekti bija zinoši, ļoti maz jautājumu bija. Un arī nav konstatēts pārbaudēs, ka kāds nav ievērojis, ka sadarbojas sankcionēta persona vai tiek tirgotas sankcionētas preces. Bet līdz ar to es... Par savu sektoru man ir grūti teikt, bet atkal jāatceras tas, ka mēs jau izpildām un pārbaudām, kā tiek ievērots likums. Nu tad tas ir tā: ja kaut ko maina, tad jāmaina politika, politika kā tāda, nevis nu kaut kāds... VID, teiksim, es domāju, savā skaidrojošā darbā vai vēl kaut kur nepārcenšas. Par to jau liecina tas, ka sodi samazinās.”

“Nu, piemēram, par ko toreiz bija ļoti pārsteigti šie eksperti, – kā var grāmatvedis piedāvāt savu pakalpojumu uzņēmumam un viņam nav nekādas prasības no valsts puses, pat ne izglītības, pat ne darba pieredzes; viņš pierēģistrē uzņēmumu, kaut nebūdam grāmatvedis; vakardien viņš, piemēram, vada taksi, šodien viņš pierēģistrē grāmatvedības uzņēmumu un publiski piedāvā savu grāmatvedības pakalpojumu. Viņiem tas likās kaut kas neiespējams. Nu tāds tas mūsu uzraugāmais sektors ir viss. Nu, viss ir tā. Nu, mēs šobrīd esam to licencēšanu ieviesuši kā ļoti lielu un uzreiz redzam, ka nozare sakārtojās: viņi ļoti par to licenci uztraucas, lai viņiem tā būtu un lai viņi varētu turpināt saglabāt... un lai viņi tiešām labi strādātu un sniegtu kvalitatīvu pakalpojumu.”

“16 tūkstoši subjektu, lai parādītu savu izpratni par to, ka viņi saprot, ka par naudas atmazgāšanu viņiem būtu jāziņo, par savu klientu iespējamiem aizdomīgiem darījumiem, Finanšu izlūkošanas dienestam. Savos uzraugāmajos sektoros es diemžēl šādu tendenci neredzu nu nemaz. Grāmatveži... seši tūkstoši uzņēmumu... kaut kā 20 ziņojumus gadā... mēģina, teiksim, nu, kaut kur ieraudzīt. Pārējie neredz neko. Savukārt tas, ko mēs redzam, aizejot pārbaudēs, ir ļoti bieži diezgan klaji kliedzoši. Ne velti tur beigās ir 10 procenti no tiem, ko mēs esam pārbaudījuši. Ko vēl tur tie pārējie 90 procenti dara? Jo... Lai jūs saprastu: mēs spējam gadā pārbaudīt 10 procentus no visiem, kas mums ir tā kā jāuzrauga. Tie 90 procenti jūtas – gadiem! – diezgan brīvi. Un, ja viņi arī neziņo, tas nozīmē, ka viņi, iespējams, redz (un viņus angliski dēvē *gate-keeper*); viņi sargā šos “vārtus”, lai šie darījumi nebūtu; lai viņi jau laikus pateiktu, ka šis uzņēmums kaut ko dara, to, kas nav īsti labi. Iespējams, tas nav vēl noziedzīgs nodarījums, bet... Tas dotu kaut kādu iespēju uzņēmumu vairāk pieskatīt. Tas ir pirmais izaicinājums. Otrais, ar ko mēs jau saskaramies diemžēl, – licencēt grāmatvežus. Lai saņemtu licenci un valsts tevi atzītu kā cienījamu pakalpojumu sniedzēju, tu nedrīksti būt krimināli sodīts par noziedzīgiem nodarījumiem tautsaimniecības jomā. Tātad tas nenozīmē, ka visi grāmatveži, kas strādā

uzņēmumā, nedrīkst būt sodīti. Vienam – atbildīgajam... Tāpat nāk... Desmit “gabaliem” no tūkstoša ir bijis nepieciešams atteikt, jo nāk kriminālsodīti grāmatveži, kuri joprojām grib atbildēt gan par naudas atmazgāšanas prasībām uzņēmumā, gan arī par visu grāmatvedības kārtošanu.” - VID Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pārvaldes direktore Agnese Rudzīte.

- 2) “Svarīgi ir tas, ko kolēģi minēja, ka šinī *Moneyval* novērtējumā arī tā laika Finanšu policija piedalījās un aktīvi līdzdarbojās minētajās sanāksmēs – *OECD* un tamlīdzīgi. Kas ir svarīgi – arī šajā pēcnovērtēšanas situācijā mums parādījās jaunas kompetences, kas saistās ar skaidras naudas kontroli. Tam tika piešķirti arī attiecīgi resursi, un šis process uzsākās. Un, jā, šobrīd minētais nacionālā riska novērtējums, kas top saistībā ar Finanšu izlūkošanas dienestu, kur arī mēs ļoti aktīvi piedalāmies, pat vairākās darba grupās, būs šībrīža stāvokļa vērtējums – kā medicīnā diagnoze – par to, kāds tad šobrīd ir stāvoklis šajā jomā Latvijā. Un tas arī ir tas dokuments, ar ko mēs sagaidīsim nākamo *Moneyval* novērtēšanas kārtu.” - VID Nodokļu un muitas policijas pārvaldes direktora p.i. Dairis Aniņš.
- 3) “Ja mēs skatāmies, ka agrāk lielu daļu ēnu ekonomikas mums veidoja tieši PVN, tad tagad tā daļa ir būtiski samazināta, bet darbaspēka ēnu ekonomika, tieši kas saistīts ar aplokšņu algām, ļoti krītas, es varu pateikt, vienu procentu mēs esam... es ceru, ka šogad būtu pat vairāk... atkarojusi no ēnu ekonomikas, jo darba samaksas optimizēšana, īpaši optimizējot darba stundas... jums ir redzams... Krištopana kungs, kā izskatās tas pārskats, – tāvad pārsvarā optimizējot darba stundas, jo Latvijā vairs nav tādas situācijas, ka kāds atļautos nedeklarēt, visi deklarē, nav tā, ka nedeklarē, bet, zinot to, ka tas kontroles mehānisms... Kā jūs saprotat, mums nav tūkstošiem cilvēku, kas varētu uz vietas, kā Rudzīte saka, aiziet un apskatīties... tad tas, ko mēs šobrīd redzam, ka... jo mazajā un vidējā biznesā, man ļoti žēl, īpaši mazajā, darba spēka nodokļu nomaksa ir, teiksim tā, pēdējais, kas tiek darīts. Kur ir labā ziņa, ja es tā varētu teikt? Labā ziņa ir tā, ka uzņēmumi – un pēdējā laikā mēs to redzam – tad, kad mēs tos uzrunājam, tomēr palielina algas. Ne velti pagājušajā gadā sociālās apdrošināšanas budžets un arī iedzīvotāju ienākuma nodokļa budžets ir izpildījies labi. Mēs uzrunājam personīgi uzņēmējus, un viņi palielina šīs algas. Un šajā gadījumā tas, ko mēs redzam no Valsts ieņēmumu dienesta puses, – tie uzņēmumi, kas vēlētos attīrīties... vai arī vēlētos maksāt vairāk, tie tomēr ir un to skaits pieaug. Bet mēs reāli varam arī apzināties, ka momentā pilnībā iziet no ēnu ekonomikas mēs nekad nevarēsim, jo jūs kā uzņēmēji saprotat, ka neviens nevarēs uzreiz palielināt

savas darbaspēka izmaksas par to summu. Tādēļ tas, ko mēs esam likuši priekšā, tāpat šo iespēju, kā vienoties par to... Ja tu esi uz attīrīšanās ceļa, tad tu vari, kā teikt, noteiktā laikā palielināt tās visas summas, jo skaidrs, ka ar vienu soli izkāpt no ēnu ekonomikas mēs nevarēsim. Nu, lai vai kā, es teiktu, tas būtu... tie uzņēmumi nespētu iziet... Un te ir jautājums – vai to var? Jo es esmu reāliste, skaidrs, ka nebūs tā. Kāds pasaka, ka jūs no ēnu ekonomikas varat paņemt tagad cik un cik miljonus. Nu, būsim reāli, uzņēmējs ar vienu kāju neizkāps ārā. Tās tad būs beigas.” - VID ģenerāldirektore Ieva Jaunzeme.

Komisijas 2023. gada 21. marta sēdē izskanējušie viedokļi (paskaidrojumu kopsavilkums):

- 1) “Mūsu galvenie pienākumi ir saņemt aizdomīgu darījumu ziņojumus, tos analizēt un pēc tam jau analīzes rezultātā apkopoto informāciju nodot tiesībsardzības iestādēm. Pēc tam seko vai nu kriminālprocesi, vai vienkārši operatīvais darbs, kāda cita veida pārbaudes, līdzekļu iesaldēšana, secīgi aresti. Arī tas pakrīt... zem mūsu kompetences. Ziņojumus saņemam ne tikai no kredītiestādēm, lielākoties, protams, no kredītiestādēm un finanšu iestādēm, bet arī no citiem tā saucamajiem likuma subjektiem, tas ir, grāmatveži, juristi, advokāti un tā tālāk. Un papildus tam mēs veicam arī... papildus šai pamatfunkcijai, kā mēs to saucam, veicam arī stratēģisko analīzi – dažādus pētījumus par noziedzības tendencēm valstī –, bet tieši ar fokusu uz naudas atmazgāšanas noziegumu, un veicam arī tādu, kas varētu visvairāk būt saistīts ar tieši komisijas jautājumiem, vislielāko pētījumu valstī naudas atmazgāšanas jomā, kas ir nacionālais riska novērtējums. Tagad šo dokumentu izstrādā, un šobrīd tieši strādājam pie jauna. Tad šis dokuments... tam vismaz vajadzētu... un kaut kādā mērā tas arī kalpo kā tāds pamatdokuments, uz kuru balstīt tālāko politiku, kādus mērus pieņemt, kāpēc; ar kaut kādu noziedzību cīnīties; vai vairāk fokusēties uz korupciju vai uz nodokļiem, vai uz kaut ko citu. Pēc tam to ņem vērā arī privātais sektors, tai skaitā likuma subjekti, tās pašas bankas, iestrādājot savās kontrolēs, lai vairāk vērstu uzmanību uz attiecīgajiem noziegumiem dažādās pārbaudēs. Jūs minējāt, deputāta kungs, atsauci uz kontiem un klientiem. Mums klientu nav, mēs tiešā veidā strādājam tikai ar šiem likuma subjektiem un tiesībsardzības iestādēm vai drošības iestādēm, un mums nav tiešas saskares ar banku klientiem, citu šo likuma subjektu klientiem vai kā citādāk. Arī visas sūdzības, ja tādas ir, par, pieņemsim, iesaldēšanas rīkojumiem, – tad tās visas tiek iesniegtas jau kredītiestādē, un mums tiešas

saskares nav. Līdz ar to sūdzības, uz ko jūs referējāt, mēs tiešā veidā nekādi nesaņemam.”

“Tuvākais, kā mēs ar šo saskaramies, ir šis nacionālais risku novērtējums, kas var būt par pamatu vai rekomendāciju, vai vadlīniju, vai jau pēc tam likumdošanas procesiem. Bet es, ņemot vērā, ka Finanšu izlūkošanas dienests ir tā centrālā iestāde jomā un mēs redzam, kā lietas notiek un kā tās virzās... Un vienlaikus es arī gribēju pateikt paldies par iespēju nākt šonedēļ, nevis pagājušonedēļ, jo pagājušonedēļ es darbojos *Moneyval* kā starptautiskais novērtētājs šajā sistēmā, un tad no šīs pieredzes es varu vienkārši komentēt šo sistēmu un sniegt atbildi uz to jautājumu, bet ne kā FID priekšnieka pienākumu izpildītājs, jo, vēlreiz uzsvēršu, tas nav FID jautājums. Bet regulācija valstī, galvenā pamatregulācija ir *AML* likums, šobrīd arī sankciju likums, bet tieši problēmas, uz ko jūs referējāt, ir *AML* likums. *AML* likums balstās uz starptautiskajiem standartiem. Šeit galvenokārt ir divi starptautiskie standarti: vieni, kas ir tiešā veidā starptautiski standarti, – tie ir finanšu darījumu darba grupas 40 rekomendācijas, un šeit arī mēs esam izdarījuši izcilu darbu un ieviesuši tās savā normatīvajā regulācijā ar Saeimas atbalstu, tai skaitā visos iepriekšējos gados šīs 40 dažādās rekomendācijas ir ieviestas likumdošanā. Otrs galvenais standarts, kas jau nav standarts, bet ir normatīvs akts, ir *AML* direktīvas, kas nāk no Eiropas Savienības. Tātad Eiropas Savienības līmenī visiem vajadzētu būt vienādam šim regulējumam, un arī *FAT* visas Eiropas Savienības valstis ievēro... ir tā kā solījušas, teiksim tā, ievērot šos standartus. Līdz ar to tas normatīvais regulējums visur ir vienāds, nu, tam vajadzētu būt vienādam. Protams, ir valstis, kas neievieš tik laicīgi vai tik kvalitatīvi direktīvas, un var būt dažādi citi faktori, bet atšķirība ir starp valstīm riskos, jo katrai valstij tie riski ir savādāki. Mums tie riski, ja mēs runājam par laika periodu līdz 2017. gada izskaņai... 2018. gadā vēl mēs valdības plānošanas dokumentos bijām definēts kā reģionālais finanšu centrs, kas automātiski ar visām tām plūsmām... Es nerefērēju uz cipariem, tos jūs varat precīzāk Latvijas Bankas kolēģiem šobrīd jautāt. Mēs bijām ievainojamāki, ar daudz spēcīgākiem riskiem. Un tas arī bija ļoti spēcīgi atspoguļots tā sauktajā *Moneyval* ziņojumā, kas tika publicēts 2018. gadā, un tur, ja nevērtējam šo tehnisko daļu, kas ir, kā mēs ieviešam direktīvas un rekomendācijas, tika vērtēta vēl viena daļa, kas ir efektivitāte. Tur ir 10 faktori, 10 tādi rīcības virzieni (kā to sauc profesionāli), kas vērtē dažādas jomas, sākot ar... kāda ir risku izpratne valstij, kāda ir koordinācija valstī, kāda ir starptautiskā sadarbība, cik laba ir finanšu izlūkošana, cik laba ir izmeklēšana, cik laba ir līdzekļu... nelikumīgu līdzekļu atguve, cik laba ir cīņa ar terorismu, ar proliferāciju un vairāki citi. Un

10 (no 11) šajos rīcības virzienos mēs saņēmām negatīvu vērtējumu. Vērtējumi balstās... Var būt četri dažādi vērtējumi: “zems”, “vidējs”, “būtisks” un “augsts”. Vienīgais, kur mēs saņēmām “būtisks” (“augsts” nesaņēmām nevienā), bija starptautiskā sadarbība, kur mūs novērtēja starptautiskie partneri, pateica paldies, ka sadarbība ir pieņemama, ne izcila, protams, bet pieņemama, un šis vērtējums bija tādā “apmierinošs”. Visiem pārējiem 10 bija vai nu “zems”, vai “vidējs” vērtējums, kas ir, nu, nesekmīga atzīme, un līdz ar to bija jādara viss, lai šos vērtējumus uzlabotu. Jāsaka gan, ka, ja mēs runājam par tehnisko daļu, kur ir tās 40 rekomendācijas, un cik labi vai slikti mēs tām atbilstam, šis pārvērtējums tika veikts. Un šobrīd, ja jūs internetā meklēsiet *Moneyval* ziņojumu, jūs redzēsiet, ka mēs atbilstam vai lielākoties atbilstam visām šīm 40 rekomendācijām. Bet, ja mēs runājam par to otru pusi, kas ir īstenībā tā būtiskākā daļa – cik labi mēs šo normatīvo regulējumu piemērojam, cik labi cīnāmies, cik labi notiesājam un tā tālāk –, tad tas vērtējums vēl joprojām ir tas pats negatīvais, kas bija 2018. gadā. Un, ja mēs šobrīd runājam par kādu korespondējošo banku vai kādu investoru, kam būtisks ir finanšu sektora vērtējums, viņš, internetā meklējot Latvijas vērtējumu, vēl joprojām saskaras ar šo negatīvo, kas varētu būt negatīvs... kas noteikti ir negatīvs faktors arī no viņa skatpunkta. Atgriežoties soli atpakaļ – par riskiem. Tātad riski mums bija kā reģionālajam finanšu centram. Otri riski, protams, ir, kas vēl joprojām ir ļoti aktuāli, sankciju jautājumos. Mēs esam Krievijas kaimiņvalsts, mēs esam Eiropas Savienības ārējā robeža, arī Baltkrievija... Tas nozīmē: nu, pavisam loģiski, varbūt detaļās neiešu, ka noziedzība, kas tiek veikta tur, ka līdzekļi var tikt... vai pirmām kārtām jau tā pati noziedzība var ietekmēt Latviju – vai tās ir kontrabandas preces vai kas tamlīdzīgs, bet arī šīs līdzekļu plūsmas ļoti negatīvi var ietekmēt Latvijas finanšu sektoru. Pats par sevi teorētiski tas varētu nebūt nekas slikts. Tas varētu būt pilnīgi *okay*. Mēs redzam, ka pasaulē ir citi reģionālie vai vienkārši finanšu centri. Bet pretim ir jāliek tāda lieta, ko mēs profesionāli saucam par ievainojamību, proti, – cik spējīga ir valsts, tiesībsardzības iestādes, bankas, citi likuma subjekti menedžēt šos riskus – cik ļoti mēs varam cīnīties; cik ļoti varam identificēt; vai visiem ir resursi, lai to darītu efektīvi. Tas, ko tas ziņojums secināja, ka – nē, nav. Un tā nebija viena iestāde vai viena persona, bet tie bija, nu, kā es teicu, 10 (no 11) nesekmīgi vērtējumi. Un tas lika visai valstij – un es atkal neteikšu vienu kādu sektoru vai jomu – pārvērtēt tos riskus, šobrīd beidzot izprast tos riskus, uztaisīt jaunu nacionālo risku novērtējumu, lai saprastu, ar kādiem riskiem mēs cīnāmies. Ja 2017. gadā... 2018. tie bija riski, kas nāca mums kā reģionālajam finanšu centram, kad miljardi eiro nāca tikai uz pāris minūtēm

vai stundām Latvijas kontos un uzreiz aizgāja projām, tad šobrīd jau mēs runājam par vietējo noziedzību. Protams, par sankciju jautājumiem, kas ir ļoti augsta prioritāte visām institūcijām Latvijā šobrīd, bet arī par vietējo noziedzību, par korupciju, par nodokļu noziegumiem, kas, nu, paši zināt, ir ļoti, ļoti augstā līmenī, salīdzinot ar lielāko daļu citu Eiropas Savienības valstu. Un ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka visi likuma subjekti (ne tikai kredītiestādes, bet tai skaitā) – viņiem ir pienākums veikt savus iekšējos risku novērtējumus. Un, jo vairāk viņi tos riskus saskata, jo vairāk viņiem ir jāpielāgo savas kontroles, lai tos menedžētu. Tieši tāpat, kā tas bija iepriekš valstiskā līmenī, tas ir jādara katram likuma subjektam. Un no tā arī rodas šie... varētu rasties, teiksim tā, šī problemātika.”

“Visa *AML* sistēma sastāv no diviem lieliem flangiem: ir administratīvais un kriminālais, tā vienkāršoti runājot. Administratīvais ir tas flangs, kur ir FKTK, kas tagad ir Latvijas Bankas daļa, un ir šī VID Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pārvalde, advokātu padome, pieņemsim, notāru padome, kas uzrauga likuma subjektus, proti, iet pārbaudēs uz bankām vai uz šiem nefinanšu subjektiem un pārbauda, kā viņi ievēro prasības, – vai viņi veic klientu izpēti, vai viņi slēdz kontus vai neslēdz kontus, vai viņi ziņo Finanšu izlūkošanas dienestam. Un šim lielākoties draud administratīvas sekas, proti, administratīvs sods. Tātad otra puse ir kriminālā puse. Kriminālajā pusē darbojas tādas iestādes kā izmeklēšanas iestādes, drošības iestādes, arī prokuratūra noteikti. Savukārt Finanšu izlūkošanas dienests ir, kā jūs tieši teicāt, visam pa vidu. Mēs saņemam informāciju no šīs administratīvās puses un apstrādājam ar galveno mērķi – nodot šai kriminālajai pusei, kas cīnās jau ar kriminālpārkāpumiem un krimināli sodāmiem noziedzīgiem nodarījumiem, lai sauktu iespējamos noziedzniekus pie atbildības. Un mūsu galvenā funkcija ir nevis kādu uzraudzīt, kā es minēju, kas ir šī VID funkcija, bijušā FKTK (Latvijas Bankas šobrīd funkcija) vai citu uzraugu funkcija, bet mūsu funkcija ir saņemt aizdomīgu darījumu ziņojumus, tos analizēt, apstrādāt informāciju un nodot to pēc piekritības tiesībaizsardzības vai drošības iestādēm, atsevišķos gadījumos arī prokuratūrai.”

“Noziegumus finanšu pasaulē un finanšu sektorā lielākoties atklāj tieši Finanšu izlūkošanas dienests ar aizdomīgo darījumu ziņojumu palīdzību. Mēs tos atklājam, mēs veicam analīzi, pēc tam strādājam ar aizdomām, pamatotām aizdomām, kas ir divi likumā noteikti līmeņi, apkopojam informāciju un atzinuma vai cita informācijas apkopojuma veidā nododam tiesību aizsardzības iestādēm, kas uzsāk... jau pēc tam vērtē, vai uzsākt kriminālprocesu vai ne. Un Finanšu izlūkošanas dienestam ir tāds ļoti liels spēks. Mēs esam “Egmont grupas” sastāvā, kas ir vēl 166 citu finanšu izlūkošanas dienestu apvienība, kas

ļāva mums izcili ātri apmainīties ar informāciju, tas ir, lielākoties mazāk nekā mēneša laikā mēs no jebkuras no šīm 166 valstīm varam saņemt informāciju. Ja to dara tiesībaizsardzības iestādes, tad tas var aizņemt vairākus gadus ar tiesiskās palīdzības lūgumiem, savukārt mēs to informāciju varam saņemt ļoti ātri, lai apkopotu šos noziegumus un sekotu finanšu noziegumiem.”

“Kā jau es teicu sākumā, visi 10 (no 11) rīcības virzieni bija nesekmīgi, tas nav tā, ka viena iestāde bija vainīga... vai varētu vainot vienu iestādi. *Moneyval* ziņojumā ir vairāki simti problēmu, kas ir identificētas, – lielākas, konceptuālākas, un mazākas, detalizētākas. Es nedomāju, ka ir vērts izcelt kādu konkrētu. Tas ir kapacitātes trūkums viscaur valsts sektoram, kapacitātes trūkums privātajā sektorā, kas ir atvēlēts šo darījumu analīzei... Uzņēmās privātais sektors varbūt pārāk lielus riskus priekš tām kontrolēm, kas varēja būt, un tieši tāpat arī valsts uzņēmās pārāk lielus riskus priekš tām kontrolēm, ko lika pretim. Tā ka, nu, tiešām ļoti, ļoti daudz ir, bet galvenokārt. Bija arī normatīvā regulējuma trūkumi, kas tika novērsti pēc tam, bet tos visus tiešām detalizēti var tanī pašā ziņojumā... Es varu arī izcelt, ja ir svarīgi, nākamreiz vai kādu citu reizi vai jums atsūtīt rakstveidā kādas konkrētākas problēmas, kas jūs interesētu, bet tur ir tiešām ilgi... tās ir 360 lapaspuses, ko var lasīt.”

“Nesekmīgas atzīmes saņēmām, ja nemaldos, 15 (no 40) šajās rekomendācijās, un ir 40, nu, tās ir nevis rekomendācijas kaut ko darīt, bet tehniskās rekomendācijas, kas ir kritiskas, lai efektīvi cīnītos ar finanšu noziegumiem. Tas bija viens, un pēc tam jau otrs ir šī efektivitātes daļa, kur 10 (no 11) vērtējumi bija nesekmīgi.”

“*Moneyval* ziņojums bija sekas tam, ka mēs neko... Latvija neko nedarīja vai pietiekami nereaģēja uz visu. To norādīja gan starptautiskie žurnālisti, gan citas valstis (tie bija politiķi vai kādas tiesībaizsardzības iestādes no citām valstīm).”

“Es vēlreiz uzsveru: no 11 rīcības virzieniem 10 bija nesekmīgi. Gan visas 10 uzraudzības, kontroles institūcijas bija novērtētas nesekmīgi, gan pašu likuma subjektu kontroles bija novērtētas nesekmīgi, gan tajā laikā kontroles dienesta darbs bija novērtēts nesekmīgi; visu izmeklēšanas iestāžu darbs bija novērtēts nesekmīgi; cīņa ar terorisma un proliferācijas finansēšanu bija novērtēta nesekmīgi. Vienīgais, kas bija novērtēts sekmīgi, bija starptautiskā sadarbība – gan kontroles dienestā, gan tiesībaizsardzības iestādēs, gan uzraudzības, kontroles institūcijās.”

“No Finanšu izlūkošanas dienesta puses mēs jau kādu laiku pietiekami skaļi sakām to, ka mums nav nekādas intereses, lai Latvijā kādu klientu mestu ārā. Mūsu interese ir saņemt kvalitatīvus un savlaicīgus aizdomīgu darījumu

ziņojumus, lai mēs varam veikt analīzi un identificēt noziegumus. Tas, ka klienti tiek mesti ārā, – tas nav FID jautājums, to jūs varat jautāt bankām vai banku uzraugam. Otrām kārtām mēs esam Eiropas Savienības brīvā tirgus dalībnieki, un tieši tāpat, kā mēs pērkam drēbes, pieņemsim, Itālijā vai kādā citā valstī, – tieši tāpat mēs varam saņemt finanšu pakalpojumus, kas ir varbūt... kas mums patīk labāk, ir lētāki vai modernāki, citā valstī. Un tas arī varētu būt vienkārši... nevis tas, ka mēs metam kādu ārā, bet tas, ka vienkārši finanšu pakalpojumi citur ir labāki vai lētāki. Tas ir viens no faktoriem, jo tas *Moneyval* vērtējums, kas vēl joprojām ir, par ko es jau referēju pašā sākumā... un es atvainojos, ka es tik daudz attiecībā uz *Moneyval* referēju, bet – laikam tāda tēma. Bankām pakalpojumi arī izmaksā dārgāk, tāpēc ka vēl joprojām ir šis negatīvais vērtējums. Ja mēs skatāmies uz korespondējošām bankām, kas tādā “klīrē” eiro vai dolārus mūsu bankām, – viņi redz šo negatīvo vērtējumu, viņiem, pamatojoties uz šo vērtējumu, Latvijas bankas ir augstāka riska. Līdz ar to viņi... tieši tāpat kā banka... augstāka riska vai politiski nozīmīgu personu vai kādu citu vērtētu vairāk. Tieši tāpat lielās bankas vērtē Latvijas bankas vairāk, un tām pakalpojumi sanāk dārgāk, un tā ir tāda kā ķēde.”

“Liela daļa informācijas ir par likvidējamām, cik ir par tādiem pavisam aktuāliem riskiem, tad redzam, ka iepriekšējos divos trijos gados bija lielākoties... tiešām – vismaz 80 procenti bija likvidējamās. Pagājušogad un šogad jau tie procenti ļoti mainās; šogad vispār 80 procenti ir tieši uz aktuālajiem, es gribētu teikt, riskiem, kas ir organizētā noziedzība, sankcijas. Protams, ļoti lielā mērā – nodokļu noziegumi tajā skaitā. Pagājušogad tas varētu būt puse uz pusi. Bet nevajadzētu to jaukt ar iesaldētajiem līdzekļiem, jo iesaldētie līdzekļi, kas pēdējos gados ir vairāki simti miljonu katru gadu, – tie gan ir vairāk saistīti ar vairākām likvidējamām kredītiestādēm. Un es varu arī pateikt, kāpēc. Tāpēc, ka mēs runājam par šo veco riska profila reģionālo finanšu centru un likvidējamām kredītiestādēm, kas... principā ir tāds kā ekrānšāviņš tiem gadiem. Tad tur tā nauda ir palikusi, tā ir apstājusies tāpēc, ka bankas likvidē vai ir maksātnespējas procesā, un, ja to naudu neiesaldē, tā nekavējoties pazūd, un to personu, vai tas ir oligarhs vai kāds cits, nevarēs saukt pie atbildības. Nu, ārvalstu... es domāju, Krievijas... vai kādu pietuvinātu personu... viņu nevarēs saukt pie atbildības, neviens viņu te neizdos. Vienīgais, ko var darīt, ir konfiscēt šos līdzekļus. Tāpat, ja mēs runājam pat par vietējo organizēto noziedzību vai par nodokļu noziegumiem, vai par korupciju, tur nekādā ziņā fokuss nav iesaldēt līdzekļus, jo... pat ja mēs neiesaldēsim tos līdzekļus, visticamāk, tām personām šeit ir

mašīnas, šeit ir mājas, šeit ir citi konti, līdzekļi, ko pēc tam jau var atgūt mierīgā ceļā, strādājot... tiesībaizsardzības iestādes un prokuratūra.”

“Viena no lietām, ko FID dara, ir stratēģiskā analīze, un mēs katrus trīs gadus veicam nacionālo risku izvērtējumu (tas ir, saprast, kā šobrīd izskatās tā situācija pēc visa, kas ir izdarīts). Ir stiprinātas valsts iestādes, bankas, sistēmas; ir mainīti likumdošanas akti un tā tālāk, un arī paši riski mainās. Tagad mēs vairs neesam reģionālais finanšu centrs. Neesam vairs reģionālais finanšu centrs un šobrīd fokusējamies uz to vietējo noziedzību. Un tas arī tiks atspoguļots nacionālajā risku novērtējumā, pēc kā gan bankas, gan arī jūsu minētie grāmatveži un advokāti varēs pielāgot savas iekšējās kontroles sistēmas, saprast, kuri no šiem riskiem, kas ir mazinājušies, viņiem ir aktuālāki.”

“Bet tie riski ir kritušies. Un arī visu – gan banku, gan FID, gan tiesībaizsardzības iestāžu – spējas ir kāpušas. Un tas nozīmē, ka mēs varam tos riskus jau... uzņemt citādākus. Mēs zinām, kā ar tiem strādāt; mēs varam uzņemt augstāka riska klientus kā bankas... nevis mēs, bet bankas. Un ziņot FID un turpināt sadarboties un apkalpot.”

“Tur būs vienkārši nedefinēti riski, kādi tie tagad ir; likuma subjekti paši ņem un salīdzina ar iepriekšējiem, un saprot, kuri ir viņiem aktuālie, un pielāgo savas kontroles: kur prasa mazāk, kur varbūt pēkšņi prasa vairāk. Tiesībaizsardzības iestādes saprot, uz ko fokusēties. Tie, visticamāk, būs nodokļu noziegumi, korupcija, organizētā noziedzība, sankcijas (manis jau vairākkārt pieminētās). Tieši tāpat tas būs ar kredītiestādēm un citiem likuma subjektiem. Un vienlaikus mēs... pēc šī nacionālā riska novērtējuma kopā ar visām atbildīgajām institūcijām izstrādājam risku mazinošo pasākumu plānu – ko darīt, lai menedžētu tos riskus, kas varbūt ir izauguši. Tas būtu... sankcijas – labākais piemērs. Tās salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu ir kā diena pret nakti. Un varbūt var darīt kaut ko citādāk... vai nav jādara kaut kas, ko mēs darījām iepriekš, kur strādājām ar šī reģionālā finanšu centra riskiem. Tā ka katrus trīs gadus šādi tiek veikts... un tad tiek pielāgotas kontroles visā valsts sektorā un privātajā sektorā.”

“Tur nav izvēles – vai mēs gribam vai negribam iesaldēt to naudu; tur mēs nevaram pielāgot un mazāk noziedzīgu naudu neiesaldēt vai rīkoties kaut kā citādāk. Tur ir pienākums noziedzīgi iegūtos līdzekļus izņemt no civiltiesiskās apgrozības, un tas ir FID pienākums, tiesībaizsardzības iestāžu, pēc tam jau – prokuratūras un tiesas. Tā ka tas nav izvēles jautājums. Tātad, ja pieejamā informācija dod mums pamatu uzskatīt vai ja ir pamatotās aizdomas (tā, kā tas ir definēts likumā), mums ir jāiesaldē līdzekļi un par to jāinformē tiesībaizsardzības iestādes. Savukārt par šo... piedodiet... par šo “finanšu centru” un šo reklāmu –

nu mēs diemžēl redzam, ka, kamēr Latvijas bankas (jau kolēģis bija pieminējis) cīnījās... nevis cīnījās, bet fasilitēja atsevišķos gadījumos naudas atmazgāšanu, tikmēr kaimiņvalstis vai citas Eiropas Savienības bankas attīstīja finanšu produktus. Un tas, ļoti iespējams, arī ir viens no tiem mērķiem... kāpēc citur finanšu produkti ir ja ne lētāki, tad attīstītāki, draudzīgāki lietotājiem. Tā ka tas arī varētu būt viens no tādiem būtiskiem faktoriem.”

“Nākamais – šīs loģiskās plūsmas *AML* jomā, loģiska sadarbība, kad viss tiek darīts, balstīts riskos un visam apakšā ir pamatojums: kāpēc tiek prasīts tas, kāpēc tiesībaizsardzības... vai FID dara vienu vai otru lietu. Un nākamais noteikti ir starptautiskie vērtējumi, jo, kā jau es teicu, mūsu bankas finanšu ekosistēmā (un ne tikai bankas) nav vienas, tās sadarbojas ar citām bankām, lai pakalpojumi būtu lētāki. Un mums ir jāatjauno šī finanšu sektora reputācija, kas ir iedragāta, un tas ir, sadarbojoties ar dažādiem starptautiskajiem novērtētājiem. Mums jau ir pirmās indikācijas par pirmajiem tādiem nelielajiem, tai skaitā *OECD*, pozitīvajiem vērtējumiem, kas *AML* sistēmu novērtē kā pozitīvu, un tad arī starptautiskajā banku un finanšu sektorā mūsu pakalpojumi paliks lētāki un pieejamāki. Tas varētu būt tas otrais galvenais. Tātad pirmais – riska novērtējums, otrais – cik vien iespējams, Latvijas reputācijas atjaunošana finanšu sektorā.” - FID priekšnieka p.i. T. Platacis.

Komisijas 2023. gada 28. marta sēdē izskanējušie viedokļi (paskaidrojumu kopsavilkums):

- 1) “Pārmaiņas tiešām bija ļoti krasas, un visai šai problēmai pamatu pamatos daļēji bija tas, ka Latvijā jau deviņdesmito gadu laikā bija izveidojies viens no tiem izaugsmes pamatiem, biznesa modelis, – tilts starp Austrumiem un Rietumiem. Un, protams, daļa no tā attīstības plāna bija arī finanšu sektora plūsmas. Kā mēs redzējām, ne šie plūsmu apjomi, ne pārbaudes... tie riska apjomi netika adekvāti novērtēti. Šīs problēmas krājās, krājās, krājās, jo īpaši, kā mēs redzējām, pēc 2014. gada Krievijas iebrukuma Ukrainā tas kļuva arī par ģeopolitisku jautājumu. Līdz ar to, šīm problēmām pamazām krājoties, radās arī politiska izpratne, ka pa šo ceļu turpināt iet vairs nedrīkst un tām pārmaiņām noteikti bija jābūt diezgan krasām. Un, atskatoties vēsturē, šīs pārmaiņas notika ļoti strauji. Tajā laikā tam bija arī negatīvs ekonomikas efekts uz to, ka finanšu sektors būtiski samazinājās, bet tajā pašā laikā tika noņemta no galda vesela virkne risku un Latvijas ekonomikas izaugsme un noturība krīzes laikos būtiski uzlabojās. To mēs ļoti skaidri redzējām pagājušogad pavasarī, ka, lai nu kas, bet bažas par to,

ka finanšu sektors Krievijas otrā iebrukuma Ukrainā dēļ varētu Latvijas ekonomiku vilkt uz leju un izraisīt kaut kādas ļoti nepatīkamas ekonomiskas sekas, piemēram, strauju bezdarba kāpumu... tādas bažas tika pilnībā noņemtas. Līdz ar to, skatoties no ekonomisko, ģeopolitisko un ekonomikas izaugsmes risku viedokļa, manuprāt, ir jāuzsver divas lietas. Pirmā lieta – šis ģeopolitiskais stāsts attiecībā uz to, ka nekāds Austrumu–Rietumu tilts sen jau vairs nestrādā, līdz ar to šis biznesa modelis savu dzīvi ir beidzis. Otrā lieta – tas nozīmē, ka mūsu integrācija Rietumu pasaulē ir krietni, krietni ciešāka, un ekonomiskā izaugsme nākotnē veidojama ar Rietumiem. Pārmaiņas tiešām bija krasas, bet ilgtermiņā ļoti, ļoti nepieciešamas. Tas vairāk par to makrostāstu.”

“Pirmais – uzreiz būtu neizbēgams kredītrisku pieaugums. Tas automātiski nozīmē arī kredītresursu sadārdzinājumu gan uzņēmumiem, gan iedzīvotājiem, gan arī valstij. Līdz ar to visa parādu apkalpošana, refinansēšana un tā tālāk būtu krietni, krietni dārgāka. Nākamā lieta – nu, tāds spitālīgā tēls visā reģionā, arī attiecībā uz dažādu veidu investīcijām gan finanšu, gan nefinanšu sektorā. Tā būtu krietni, krietni lielāka piesardzība, es pat teiktu, atsevišķos gadījumos tas nebūtu cenas jautājums, tas būtu resursu pieejamības jautājums. Mēs būtu ielikti tādā situācijā, ka vesela virkne plūsmu Latvijai ietu apkārt. Tas ietekmētu uzņēmumu spēju norēķināties, eksporta izaugsme būtu ļoti ierobežota, vienkārši neviens ar tevi negribētu atvērt kaut kādus finanšu norēķinus. Protams, tā ekonomiskā ietekme būtu pa visu perimetru – gan lēnāka izaugsme, gan lēnāks patēriņš, gan mazākas investīcijas... jau tā diezgan vārgais investīciju kāpums pēdējo desmit gadu laikā, arī būtiski augstāks bezdarbs. Tas ticamākais scenārijs bija tāds, ka tas būtu kaut kas līdzīgi kā, ekonomistu valodā runājot, pēkšņa apstāšanās vai ieskriešana sienā. Uz kādu brīdi dažādi finanšu norēķini vienkārši apstātos. Ko tas nozīmētu uzņēmumiem? Tas nozīmētu, ka to spēja kreditēt pašiem savu darbību vai kreditēties apgrozāmo līdzekļu pusē, nu, apstātos. Tas nozīmētu, ka viņiem būtu nepieciešams krietni vairāk pašiem savas naudas, lai varētu izveikt savu ekonomisko aktivitāti. Visticamāk, kaut kādi resursi vai kādas iepirkšanas būtu tikai ar priekšapmaksu, nevis ar pēcapmaksu. Līdz ar to, viennozīmīgi, tāds finanšu šoks, kas trāpītu pa perimetru, pa visu ekonomiku. Cik tas būtu liels, ir ļoti grūti precīzi teikt, jo šeit parasti tas salīdzinājums ir: *okay*, Latvija neiekļuva pelēkajā sarakstā, Islande iekļuva. Nebija jau tā, ka Islande pazuda kā ekonomika, bet tur ir vesela virkne citu lietu. Šādu risku apzināšanās ir ļoti, ļoti svarīga, un, tā kā šos riskus nevar pacelt un normālā veidā sakārtoti pārvaldīt, tad no tiem labāk izvairīties. Latvija 2018. gadā un gados

pirms tam tiešām šos riskus bija paņēmusi par daudz, lai spētu kvalitatīvā veidā pārvaldīt un ekonomikai nenodarītu ļaunumu.”

“Jā, mēs netrāpījām pelēkajā sarakstā, un, manuprāt, no finanšu stabilitātes puses un ekonomikas izaugsmes puses – ļoti labi, bet tai pašā laikā mums kā valstij ir nepieciešams arī vēl viens vērtējums, jo 2018. gada vērtējums, kas ir ar šīm lietām... Nu labi, mēs neesam pelēkajā sarakstā, bet tas jautājumu un problēmu uzskaitījums ir tik garš, ka, līdzko mēs skatāmies uz kaut kāda starptautiska finanšu partnera ienākšanu Latvijas tirgū vai mēs skatāmies, piemēram, uz kaut kādu korespondētājattiecību uzsākšanu, tad tas ir ziņojums, uz ko viņi skatās, un tas ziņojums vēl ir ar to gadu atbalsi. Līdz ar to, pat ja mēs esam izvairījušies no pelēkā saraksta, tas nenožīmē, ka šajā jomā tas darbs līdz galam ir padarīts. Un šī atbalss mums vēl arvien ir tas enkurs, kas pie kājas ir, vēl arvien velkas līdzī un ekonomiku traucē.”

“Kreditēšana ir tā joma, ko mēs Latvijas Bankā jau... Tas vājums pēdējos 10 gados, kas kreditēšanas pusē ir bijis... Mēs jau vairākus gadus Latvijas Bankā šo ļoti, ļoti uzmanīgi analizējam un ar finanšu institūcijām un arī iesaistītajām valsts institūcijām cenšamies atrast risinājumus. Tas vilciens pamazām iet uz priekšu. Tāda jūtāmāka sakustēšanās ir bijusi pēdējo pāris nedēļu laikā, bet mēs redzam, ka arī iepriekšējos gados tā situācija pamazām, pamazām, pamazām... tā ka, nu, izskatījās, ka pagriezīsies, bet tie cipari, protams, parāda bildi, kas nav īpaši patīkama. Es teiktu, ka banku pienesums Latvijas ekonomikā... tam būtu jābūt noteikti lielākam. Ja mēs skatāmies uz kredītu apjomu Latvijā, tad tie ir apmēram 28 procenti pret IKP, Igaunijā tas ir starp 60 un 70 procentiem no IKP. Viņiem kredītu apmērs ekonomikā pret ekonomiku kopumā ir apmēram divreiz lielāks nekā Latvijā. Tas arī ļauj viņiem investēt vairāk, un tas arī to ekonomiku kopumā dzen uz priekšu. Es gribētu teikt – ja gadījumā... ja mēs strukturāli Latvijas ekonomikā neko nemainām, tad mums iespējas noķert Igauniju ir... nekādas. Ja viņi nepieļauj kaut kādas ļoti mulķīgas kļūdas. Līdz ar to, ja jau nekrīt atpakaļ... un mēs neko nedarām, lai padzītu savu ekonomiku uz priekšu, tad mums Igauniju noķert nav iespējams. Bet tas ir tāds ļoti negatīvs scenārijs. Līdz ar to tā ekonomikas transformācija ir ļoti svarīga lieta. Pie tās ir jāstrādā, un virkne lietu jau tā kā pamazām sāk notikt, jo darāmā vēl arvien ļoti daudz. Runājot savukārt par depozītu apjomu Latvijā, tiešām ar depozītu... ir gan uzņēmumiem, gan mājāsaimniecībām kopumā tuvu pie 23 miljardiem eiro. Cipars tiešām ļoti liels. Savukārt, ja mēs skatāmies uz kredītiem, tad tie ir kaut kādi 15–16 miljardi. Latvijā ir liela masa brīvu līdzekļu, kas neaiziet līdz produktīvai ekonomiskai darbībai. Un tur, lai tas notiktu, protams, viena joma ir, kā mēs iesākām runāt,

banku lielāka iesaiste, banku vēlme uzņemties lielākus un... tālredzīgākus riskus. Šeit nav runa par to, ka bankām būtu jāzaudē nauda, nūdien nē, bet bankām būtu jābūt izprotošākām par to, kā ekonomika var augt un ka zināma riska uzņemšanās papildus tam, kas līdz šim ir darīts, ekonomikai tikai un vienīgi palīdzēs, ka ieguvēji būs abas puses – gan iedzīvotāji, uzņēmumi un valsts kopumā, gan arī bankas, tāpēc ka biznesa apjoms būs audzis lielāks. Bet šeit, protams, ir arī darāmais uzņēmumu pusē. Uzņēmumi ambiciozāk grib investēt, iekarot Eiropu un pasauli. Darāmais ir valsts pusē – gan vides sakārtošanā, gan ēnu ekonomikas mazināšanā, gan kvalitatīvākā veselības aprūpē, izglītības un zinātnes sistēmas uzlabošanā, kas Latvijai ļautu augt straujāk. Un, protams, arī Latvijas Bankas pusē ir vesela virkne lietu, ko esam apņēmušies paši darīt, lai situāciju uzlabotu. Dažas no tām lietām, ko mēs Latvijas Bankā darīsim, mēs jau ieskicējām, tiekoties gada sākumā Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijā, proti, regulējums, analīze un regulāras diskusijas, un viegli pieejami dati par to, kas Latvijas pusē būtu jādara un jāmaina, lai šī kreditēšana augtu straujāk, sākot, piemēram, ar to, ka ilgtspējības jomā tas izaugsmes potenciāls ir milzīgs. Vai mēs esam nosiltinājuši...? Neesam. Kāpēc? Tāpēc, ka arī juridiski traucēkļi tur ir, administratīvais process pārāk garš un tā tālāk. Ja nepieciešams, varam detalizētāk izdiskutēt, bet tiešām mēs redzam, ka Latvijā tas resursu apjoms ir ļoti liels, kas nav izmantoti ekonomikas izaugsmē. Kad mēs varētu sasniegt ar Igauniju salīdzināmus kreditēšanas cīparus? Nu, diemžēl tas nav dažu gadu jautājums, bet, ja mēs nesāksim šodien, tad mēs to neizdarīsim nekad.”

“Bankas ir spējīgas pelnīt, izvairoties no šādu risku vadības, un mēs redzam, ka ir gadījumi, ka tās bažas par riskiem ir pārspīlētas. Mēs redzam, ka finanšu tirgos ir situācija, ka tie riski netiek vadīti, bet vienkārši no tiem riskiem izvairās. Vienam atsevišķam tirgus spēlētājam tas ir pieņemami, savukārt tirgū kopumā, protams, tas nav pieņemami. Un tā ir tā lieta, ko arī Santa minēja. Ļoti konkrēti mēs strādājam un turpināsim strādāt... Piemēram, atsevišķos gadījumos mēs redzam diezgan... nu, būtiski augstākas prasības arī pie konta atvēršanas, nekā tas ir noteikts rokasgrāmatā. Bankas vienkārši izvēlas prasīt krietni striktāk, lai mazinātu savus riskus, tādā veidā izvairoties no riskiem, nevis tos vadot. Un viens no iemesliem, protams, – arī konkurences trūkums. Viens ir pārpratums un pārspīlētas bažas. Otra lieta ir konkurences trūkums, ka nav tirgū tā aktivitāte tik... nu, aktīva, ka varētu, teiksim, viens otram ņemt tos klientus nost. Šī situācija pamazām uzlabojas, bet... un arī pagājušajā gadā no komisijas puses un arī no finanšu tirgus dalībnieku puses... un šogad arī no Latvijas Bankas puses... ka tā kompetence ir mūsu pusē... Mēs atkal ejam cauri un skatāmies, kur šīs prasības

tirgū, kas tiek izmantotas, ir pārspīlētas, runājam ar konkrētām finanšu institūcijām un cenšamies izskaidrot to situāciju, ka šeit nu gan viņi ir pārsāvuši pāri par strīpu.”

“Vai mēs redzam problēmu šajā jūsu jautājumā, proti, ka termiņi ir gari, nesaprotami, atsevišķos gadījumos arī, nu... bet kur tad atvērs? Jā, mēs redzam, un mēs ar konkrētām finanšu institūcijām to arī pārrunājam, bet tiešā veidā mums nav iespēju viņiem likt to darīt vai uzspiest to darīt. Mūsu jautājums ir par standartu, cik ilgi šīs lietas prasa, ko viņi precīzi prasa... parādīt no mūsu puses, kādas ir mūsu prasības. Bet galu galā, kā viņi to ievieš, katrai bankai ir precīza riska apetīte, tas savukārt ir akcionāru stāsts. No savas puses mēs, viennozīmīgi, redzēto situāciju vēl uzlabojam, kā arī mani kolēģi minēja, ar risku vērtējumiem, un pilnvērtīgu šo risku pēc *approach* ieviešanu, galapunktu mēs nūdien vēl neesam sasnieguši, bet šajā gadījumā tā nav regulējuma vaina, tā ir ieviešanas un īstenošanas vaina. To mēs ar bankām regulāri pārrunājam un turpināsim, jo, viennozīmīgi, izpratne par problēmu ir. Attiecībā uz pamatkontu tur arī... kas attiecas uz privātpersonām, protams, jebkurai privātpersonai Latvijā būtu jāspēj atvērt kontu Latvijas finanšu iestādē. Bet ir gadījumi, kad finanšu iestāde saka: jā, bet ne pie mums... Un tā arī ir problēma, kur jāskatās, kā mēs varam no tā izvairīties.”

“Manuprāt, konkurence, viennozīmīgi, varētu būt krietni asāka, un to mēs izrunājam attiecībā uz kredītēšanas lietu. Mēs redzam, ka bankas iepriekš ir teikušas, ko tās nevar un kas jādara citiem. Es domāju, ka visiem kaut kas ir jādara, bet arī bankām vajadzētu ļoti skaidri pateikt, ko tās darīs un ko tās var darīt, lai palīdzētu Latvijas ekonomikas izaugsmei. Līdz ar to par konkurenci – viennozīmīgi, tā varētu būt asāka, bet par to, vai esošais funkciju dalījums institūciju starpā ir tas labākais, par to (*Nav saklausāms.*)... visticamāk, tas ir krietni plašāks jautājums.” - LB prezidents Mārtiņš Kazāks.

2) “Tas laika rāmis uz nākamo pārvērtēšanu ir vismaz trīs četri gadi. Un es arī noteikti gribu pateikt, ka nebija tā, ka arī tā neieklūšana... bet jau tas, ka *Moneyval* publicēja šo atzinumu... kurš joprojām ir vienīgais *Moneyval* atzinums, publiski pieejams... joprojām izraisa, nu, diezgan grūtu situāciju arī tiem, kas vēlas šeit šobrīd investēt. Tāpēc mēs esam jau diskutējuši par to, ko mēs varētu darīt, lai rosinātu *Moneyval* pēc iespējams ātrāk veikt jaunu pārvērtējumu.”

“Es varētu izteikt savu versiju par to, kāpēc tas bija 2009. gads. Es domāju, ka tam ir ļoti liela saikne arī ar smago finanšu krīzi, kas bija tieši 2008.–2009. gadā, un iespējams, ka tas bija kaut kāds ļoti viegls alternatīvs ceļš, kā Latvijai ātri

izrāpties no tās bedres ārā. Iespējams, ka to pamanīja tie uzņēmēji. Un arī es gribu piekrist, ka tas ir kaut kādā mērā arī politisks, jo ļoti daudz arī politiskajās diskusijās un politiskajā telpā parādījās šis uzstādījums, ka Latvijai būtu jābūt kā finanšu centram starp Rietumiem un Austrumiem. Un tas noteikti iedrošināja šāda biznesa izveidi. Un faktiski... nu, jā, tas tā bija, bet droši vien... es gribētu teikt – jā... to, ka krīze, ekonomiskā krīze, to arī tā kā vairāk, man liekas, pagrūda.”

“Es ticu, ka kolēģi, kas tajā laikā strādāja uzraudzībā, apzinājās šos riskus. Es redzu, ka ir arī veiktas dažādas uzraudzības darbības attiecībā uz tām bankām, kas arvien vairāk palielināja savu ekspozīciju tieši attiecībā uz nerezidentu naudu; tur gan bija spēcīgākas kapitāla prasības noteiktas bankām. Bet man jāatzīst, ka kopējā sabiedrības un arī pārējo visu... man liekas, gan politiķu, gan valsts institūciju pārstāvju izpratne par tā saucamās nelegālās naudas atmazgāšanas nozīmi un vispār ietekmi sāka... reāli tāda apzināšanās sāka veidoties tikai, teiksim, 2016.–2017. gadā. Pirms tam tas bija kaut kas it kā skaidrs, bet kas tajā pašā laikā uz mums it kā neattiecas.”

“Jāatzīst, ka savulaik vispār pasaulē ofšors kā tāds skaitījās normāls bizness, čaulu veidojumu apkalpošana visur pasaulē, un Latvija ne ar ko neatšķīrās tajā laikā. Un es gribētu teikt, ka kopējā sabiedrības izpratne bija tieši tāda. Bija milzīgas kompānijas, kas tieši piedāvāja šos pakalpojumus. Un tajā laikā tas droši vien tika uzskatīts... nu, varbūt ne gluži pavisam normāli, bet pietiekoši normāli.”

“Es gribu teikt, ka, piemēram, ja mēs sodām vai mēs pārbaudām, tad attiecīgi mēs pārbaudām... par to likumdošanu, kas šobrīd ir spēkā. Ja tajā... ja mēs šobrīd... Mēs nepārbaudām laiku, kas bija pirms šī likuma pieņemšanas. Tātad šobrīd likums nosaka, ka šīs čaulas kompānijas ir aizliegtas, un mēs varam piemērot sodu tikai tad, ja mēs atklājam, ka, piemēram, kāda no kredītiestādēm vai finanšu tirgus dalībnieks nav ievērojis likumu. Mums... Nav neviens sods piemērots par kaut kādām darbībām, kas ir atpakaļejošas.”

“Jau vairāk nekā trīs gadus mēs aktīvi strādājam pie tā, lai ieviestu tā saucamās noteikumos bāzētās pieejas... riskos bāzētu pieeju. Tas nozīmē, ka mēs esam pārrakstījuši praktiski visu regulējumu attiecībā uz to, kā mēs kā uzraugs... ko mēs sagaidām no kredītiestādēm šajā – “zini savu klientu” jeb “pazīsti savu klientu” – jomā. Tātad – cik daudz un kas bankām būtu jāveic pie zema riska klientu darījumiem un pie augstāka riska klientu darījumiem. Šobrīd tā ir absolūti katras individuālas bankas izvēle, politika, procedūras, ko šī konkrētā banka uzskata par augsta vai zema riska klientiem un kāda veida procedūras piemēro. Mēs neesam šobrīd pilnībā apmierināti ar to izpratnes līmeni un to, kā... Vai tas

ir līdz galam ieviests dzīvē? Es teiktu – nē, mēs pie tā joprojām turpinām darbu. Bet šeit runa nav par to, ka būtu jāmaina kaut kas dokumentācijā, likumos vai regulējumā, bet tieši ieviešanas fāze ir tā, kas līdz galam nav izpildījusies, jo mums joprojām ir ļoti daudz, piekrītu, tādu sūdzību, kas nāk no vienkāršiem rezidenti uzņēmējiem... kur šo uzdoto jautājumu skaits ir neproporcionāli liels. Un tas liecina par to, ka joprojām šī risku klasificēšana, kategorijas, klientu procedūru pārveide konkrētajās bankās nav līdz galam īstenojusies. Un mēs tajos dialogos ar bankām šo turpinām un turpinām uzsvērt. Kolēģi tiešām strādā ar Finanšu nozares asociācijas komitejām, skaidro. Šobrīd mums bija pēdējā sesija arī ar Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru. Mēs mēģinām ievākt visus tos praktiskos piemērus, kurus dzirdam no jums, no visiem, un uz šo piemēru bāzes tiešām vēlreiz lieliem burtiem mēģinām skaidrot, ko mēs sagaidām un ko mēs noteikti nesagaidām.”

“Kritēriji klientu padziļinātai izpētei Izskaidroti pilnībā – caur šo rokasgrāmatu. Dažādas nozares, dažādas ģeogrāfijas... dažādi riska profili, un katram tam, tā teikt, apakšā ir skaidri pateikts, kāda ir uzrauga ekspektācija.”

“Es uzskatu, ka to vienmēr var pilnveidot, un tas arī notiek. Tas nav dokuments. Tā rokasgrāmata nav tāda, kas ir izdota, iepakota, un viss. Tas ir tā kā dokuments, kas visu laiku pilnveidojas, jo ienāk kaut kādas jaunas... nezinu, jauns prototips kaut kādai lietai, mēs redzam, ka ir kaut kāda neizpratne, un tas ir nākamais, ko mēs liekam klāt. Un tāpēc arī Kristaps saka, ka šis “dokuments” aug, nu jau tas ir sasniedzis 200 lappuses. Mēs sākam ar tām pamatlietām, bet šobrīd jau tiek iets ļoti, ļoti plaši un dziļi.”

“Mēs uzraugām to, lai Latvijas finanšu iestādes izpildītu arī Eiropas direktīvu, kas ir attiecībā uz pamatkontu pieejamību. Tātad katram Eiropas Savienības pilsonim ir tiesības uz pamatkontu, un, ja tādas nav, tad, protams, te mēs noteikti varam darboties un uzspiest konkrētai kredītiestādei atvērt pamatkontu.”

“Tas nav ne mūsu mērķis, ne uzstādījums – bremzēt Latvijas ekonomiku, kaut kādā veidā ierobežot pilsoņiem normālu piekļuvi finanšu pakalpojumiem. Tas nav mūsu mērķis.”

“Ja jūs jautājat, vai mēs esam apmierināti un sakām, ka viss ir perfekti, – nē, es atkaršos, noteikti vēl ir vieta dažādiem uzlabojumiem, dziļākai izpratnei. Izpratnei par to, kas ir risks, kā to vadīt un kas tieši katrai konkrētai bankai ir jādara, lai balanss būtu pareizs starp pareizo informācijas apmaiņu un likuma prasību ievērošanu, tādu, kā saka, būtību pār formu, jo mums nav vajadzīga kaudze ar formāliem papīriem vienkārši tāpēc, ka es tikai vācu kaut ko. Mums ir vajadzīgs, lai mūsu bankās ir izglītoti, zinoši darbinieki, ar izpratni, kuri pēc

būtības spēj uzdot pāris svarīgākos jautājumus un izprast, kas tas ir par klientu, ar ko viņš nodarbojas, kāds viņa bizness ir bijis pagātnē, ko viņš plāno darīt nākotnē. Tas ir tas, ko mēs stāstām banķieriem, un mēs tiešām sagaidām un turpināsim stāstīt joprojām to, kā mēs to redzam.” - LB prezidenta vietniece Santa Purgaile.

- 2) “Es piekritīšu, ka vēsturiski varbūt tas uzstādījums par padziļināto izpēti bija gana plašs – nu, ka tev ir jāveic klienta izpēte, ja iestāties kāds risku paaugstinošs faktors. Mums tagad ir izstrādāta šī rokasgrāmata, kurā mēs arī ar konkrētiem piemēriem parādām, kāds ir tas apjoms. Mēs arī no industrijas puses prasījām, teiksim, piemērus, kas ir nepieciešami; kur ir nepieciešams no mūsu puses sniegt šo skaidrojumu, kas būtu jādara, lai uzraugs būtu apmierināts, teiksim, ar to izpētes apmēru. Mēs tos arī esam snieguši. Tāpat mēs prasām, lai tā izpēte būtu fokusēta uz riskiem. Nu, ja ir, nezinu, jautājums par to, ka nav skaidrs patiesais labuma guvējs, tad šai izpētei ir jābūt koncentrētai uz patieso labuma guvēju. Ja pastāv riski, ka nav skaidra līdzekļu izcelsme, tad mēs koncentrējamies uz šo līdzekļu izcelsmes aspektu, nevis tagad prasām pilnīgi visu par patieso labuma guvēju... un tā tālāk. Lai tiešām tā izpēte būtu fokusēta uz riskiem, un tas būs atkarīgs no katra konkrētā klienta. Mums tiešām šī rokasgrāmata ir, es gribētu teikt, gana plaša, sasniedz jau 200 lappuses; tur mēs sniedzam piemērus. Un tas nav tā, ka mēs sēžam pie saviem galdiem un to izstrādājam; mēs komunicējam arī ar industriju. Mēs aicinām arī industriju sniegt piemērus, kur... Tiek sagaidīti vēl papildu skaidrojumi, lai viņi varētu justies drošāki attiecībā uz to, kādas ir tās sagaidāmās ekspektācijas no mūsu puses. Mēs esam arī pilnībā izmainījuši, jāsaka tā, savu pārbaužu pieeju. Agrāk, vēsturiski, mēs skatījāmies, teiksim, vairāk tikai uz klientiem – cik daudz ir informācijas iegūts par konkrēto klientu, turpretim tagad mēs skatāmies vairāk uz to, kā ir izveidota iekšējā kontroles sistēma, kā strādā pārvaldība, kā strādā audits bankā. Mēs esam skaidri pateikuši, kas ir tie 11 elementi, ko mēs skatāmies; mēs esam pateikuši arī apakškritērijus katram elementam.”

“Esam ieinteresēti, lai Latvijas uzņēmēji, Latvijas cilvēki un visi pārējie var, teiksim, šo kontu atvērt. Tāpēc mēs strādājam ne tikai ar bankām; mēs esam arī ar Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru vairākus seminārus organizējuši. Esam centušies skaidrot arī, teiksim, uzņēmumiem, kāpēc un kāda informācija tiek prasīta, īpaši tagad... teiksim, arī sankciju kontekstā. Un arī, teiksim, uzņēmumu pusē ir jāsaprot, kāpēc šie jautājumi tiek prasīti attiecībā uz

to; ka ir jābūt skaidram, kurš ir patiesais labuma guvējs, kā tiek organizēta pārvaldības struktūra. Nu es redzu – tā ir tāda plašāka sadarbība.”

“Tie paši padziļinātās izpētes noteikumi, par kuriem arī radās jautājums. Tie bija vieni no pirmajiem noteikumiem, ko mēs pārskatījām, lai gūtu iespēju piemērot šo riskos balstīto pieeju. Un arī tad mēs runājām ar industriju un uzklusījām viņu viedokli, lai sadzirdētu tās praktiskās lietas, kā to labāk ieviest. Vēl viena norma, ko mēs arī izmainījām, – tos pašus neatkarīgos auditus, kas agrāk visiem bija obligāti reizi 18 mēnešos. Pašreiz mēs esam noteikuši, ka atkarībā no riska līmeņa atšķiras arī periodiskums. Ja tu esi augsta riska, tev saglabājas šie 18, ja tu esi zema – tev ir reizi četros gados... Tā ka mēs esam pārskatījuši tās normas, kuras ir radījušas problēmas, lai piemērotu riskos balstītu pieeju, un noteikti turam arī ausis atvērtas un esam gatavi sadzirdēt, ja ir kādi normatīvie šķēršļi, kuri mums neļauj piemērot riskos balstītu pieeju. Protams, mums visu laiku tas ir jāvērtē arī pēc starptautiskajiem standartiem, kas ir *FATF* noteikti un kas ir mūsu, jāsaka tā, bībele, pēc kuras mums jāvadās, vēl jo vairāk, ja mēs tūlīt tiksim vērtēti nākamajā *Moneyval* kārtā, mēs tiksim vērtēti pēc šiem standartiem un mums pie šiem standartiem ir jāpieturas.” – LB Naudas atmazgāšanas novēršanas pārvaldes vadītājs Kristaps Markovskis.

- 3) “Pirmām kārtām absurds ir tas, ka šis likums par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu... Mēs kā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjekti esam nostādīti vienādi ar bankām. Tad iedomājieties, cik mums... mēs patērējam tikpat laika un resursu... Mums ir jāpatērē, pēc likuma nosacījumiem, kā bankām, bet mums jau nav tādu ienākumu. Līdz ar to vai nu mēs līdz galam šīs prasības neizpildām, vai kā šobrīd... Jūlijā es saskatu ļoti lielu problēmu, ka mazie biroji vienkārši.”

“84 procenti šobrīd ir mazais bizness. Tas nozīmē, ka mēs nevaram, protams, paredzēt kā un ko viņi darīs, jo tas, ko es šobrīd redzu, ko ļoti daudzi... kur ir biroji... no tiem cilvēkiem vienkārši tiek pieņemti darbā šajos uzņēmumos. Tas absolūti kropļo to vidi. Un jūs viņus nevarat arī īsti identificēt, ja viņi tiek pieņemti darbā kā darba ņēmēji, tad pazūd vispār jēga tam ārpakalpojumam kā tādām. Tas vairs nav ne pārbaudāms, ne identificējams, ja šie cilvēki ir it kā darba ņēmēji kaut kādās entās 50 kompānijās. Un tad, es domāju, jūs sāksiet atkal mēģināt skatīties no otra gala, ko tad tagad ar to visu darīt.”

“Galvenais uzstādījums jau bija sakārtot ārpakalpojuma grāmatvedības nozari, un uz to jau gāja, līdz sākās pirmās pārbaudes. Nevienam jau nezināja, kā mūs...

Mūs pārbaudīja tieši tāpat kā bankas, līdz ar to jūs varat Valsts ieņēmumu dienesta mājaslapā pārbaudīt, cik uzņēmumu ir sodīti – ar kādām milzīgām summām, nu, cik lielas summas ir uzliktas.”

“Mēs šajā “barības ķēdē” esam trešie. Pirmais ir Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs, otrais ir bankas, un mēs sakām, ja bankas ir atvērušas kontu, tad kādēļ mums ir jādrukā visi šie papīru blāķi vai elektroniski jāuzskaita. Es varētu mobilizēties, pielikt klāt un parādīt, cik mums ir dokumentu apjoms, kas skar tikai NILL likumu vienam uzņēmumam, kur mums tie ir jāglabā. Tas nozīmē to, ka mēs lūdzām – lūdzu, mums atļaujiet, ja klients ir reģistrēts Latvijā, ja viņam ir atvērts bankas konts, viņu vairs nepārbaudīt, neveikt šīs kontroles... pārbaudes, šīs te funkcijas, un ļaut mums tikai ziņot, ja tiešām mēs konstatējam aizdomīgu darījumu par krāpšanu, par... es nezinu, par politiski nozīmīgas personas pārkāpumiem un tā tālāk, un tā joprojām. Tā jau bija galvenā funkcija, ko īstenībā no mums gaidīja. Bet mēs esam tagad pārvērtušies par kaut kādiem papīru vācējiem, kur vēl, kungs teica, ka mēs to negribam, bet tā tas ir iznācis. Jo mums vairs... Lielajos birojos, tādos kā mūsējais, maniem kolēģiem... mēs esam viens konkrēts cilvēks, kas tikai ar to nodarbojas. Nekas cits netiek... Tātad šis te tiek ierēķināts pakalpojuma cenā, un loģiski, ka tirgus dalībniekam šī cena sadārdzinās tieši par šī te vienu.”

“Mēs nevaram nekādi klientam iestāstīt, bet, man prieks, ka jūs to zināt, ka vienkārši tas ir milzīgs resursu patēriņš, nevajadzīgi resursi. Mēs neatsakāmies izpildīt NILL likuma prasības tur, kur mums ir... mums liekas, ka tās ir loģiskas. Ja mēs saprotam to, ka mēs redzam, kur ir pārkāpums, mēs par to ziņojam, un viss ir kārtībā, bet kādēļ mums ir jāvāc šie papīri tikpat daudz, cik jau ir iesniegti gan bankās, gan Uzņēmumu reģistrā, mums nav skaidrs. Un tad ir viskolosālākais – ir 37. pants, kurš nosaka, ka grāmatvežu uzņēmumiem ir jāglabā piecu gadu bankas izdrukas gan esošajiem, gan vecajiem klientiem. Arī to mēs nekā nevarējām šo gadu laikā lūgt... Ja jau tās ir strādājošas bankas un tās nekur nepazūd – tām ir simts un viena... FKTK uzraudzība, Latvijas Bankas uzraudzība –, kāpēc vēl grāmatvežiem būtu jāglabā piecus gadus savu klientu – ne tikai esošo, bet arī veco klientu, kas ir aizgājuši, – bankas izdrukas? Tad nu iedomājieties to apjomu! Mēs to visu glabājam elektroniski, mums par to ir atkal jāmaksā, jo servera vietu neviens par velti nevienam nepiešķir. Tātad atkal tas tiek ierēķināts cenā, un jums ceļas grāmatvedības pakalpojumu cenas. Tā ka tā nav mūsu iegriba, tā ir realitāte, ko *AML* mums uzspiež un kā dēļ mums, visu šo pildot, ir jāceļ cenas. Bet tas, kas mani uztrauc – īsumā, kas mani uztrauc, – šie 84 procenti... mazie biroji. Tas mums... šobrīd ir nozarē ļoti satraucoši – mēs īsti

nezinām, ko darīt. - Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija pārstāve Lienīte Caune.

- 4) “Ja mēs tā kopumā to visu salīdzinām, tad, protams, visas šīs Noziedzīgi iegūtu līdzekļu (saīsināti runāšu)... likuma normas zināmā mērā konfliktē ar advokātu konfidencialitāti. Un es pat teiktu – nevis zināmā mērā, bet tieši konfliktē ar advokātu konfidencialitāti. Un tāpēc likumā ir iestrādāta norma, ka advokāti, kas pārstāv klientus tiesvedībās vai arī aizstāv krimināllietās, nav šī likuma subjekti, no viņiem nevar prasīt kaut kādus ziņošanas pienākumus un attiecīgi arī klientu izpēti. Bet, ja salīdzina to mūsu iekšējo skaitlisko sastāvu, tad apmēram 40 procenti ir subjekti, tātad tie, kas strādā arī ar lietām, kuras pārsvarā attiecināmas uz dažādu veidu darījumiem, kuri ir saistīti ar to daļu, kas ir pakļauta tieši Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumam – ziņošanai.”

“Mēs faktiski vienmēr esam bijuši likumpaklausīgi. Ievērojam likumu, bet to ir diezgan sarežģīti visos gadījumos izpildīt, ņemot vērā, kā jau es teicu, šo personas tiesību aizsardzību. Un, ja persona nevar vērsties pie advokāta, zinot, ka advokātam ir pienākums par šo personu momentāni veikt izpēti un ziņot, tad par ko mēs varam runāt – par konstitucionālu personas tiesību aizsardzību?! Par tiesībām uz taisnīgu tiesu un par advokāta noslēpumu, ja tajā brīdī, kad vēl nav sāktas tiesvedība, persona vērsas pie advokāta un advokāts jau par viņu ziņo?! Nu, mums gan arī pārmet, ka mēs neziņojam pietiekamā apjomā. Tas taisnības pēc jāpiemin. Jā, bet jebkurā gadījumā neziņo tāpēc, ka visas tās lietas saistītas ar iespējamo tiesvedību. Tas bija tas, ko es gribēju pieminēt attiecībā uz to, kas mums nav īsti pareizi. Es saskatu, ka jau pašā sākumā ir konflikts ar konstitucionālajām cilvēktiesību normām, aizsardzību, tātad – tiesībām uz taisnīgu tiesu, uz advokāta palīdzību un advokātu konfidencialitātes garantiju. Starptautiskie eksperti, protams, nemēģina pat kaut kādu atšķirību rast starp to, vai tas ir advokāts vai jurists. Viņu izpratnē, tur visiem ir jāziņo, visiem ir jāveic klientu izpēte. Ko vēl es gribētu teikt? Kā jau tas tika minēts, ir nepieciešami nesamērīgi resursi attiecībā uz nesamērīgiem apjomiem un nesamērīgiem pakalpojumiem. Mēs dzirdējām, ko pirmīt teica banka... konkrēti, Finanšu un kapitāla tirgus komisija. Viņiem instrukcija ir – 200 lapas, ar to jāstrādā. Nu, pieņemsim, atnāk pie advokāta cilvēks konsultēties pensiju jautājumā – uz piecām minūtēm. Kā mēs sakarā ar viņu varam veikt izpēti uz 200 lapām? Nu absurds. Es domāju, te tās prioritātes ir tādas ļoti... nesalīdzināmas. Jo, ja atnāk liels uzņēmums, piemēram, *Microsoft*, un grib slēgt līgumu ar advokātu, tad

advokāts, protams, mēnesi var strādāt, pamatojoties uz tām 200 lapām, un veikt šī uzņēmuma izpēti.”

“Ja lietas nav saistītas ar tiesu, tad faktiski pat pie kaut kādas minimālas konsultācijas šim cilvēkam arī... tajā skaitā... jāpatērē laika resurss, atrodoties juridiskajā konsultācijā, kamēr viņu izpēta. Pēc likuma, pirms mēs sākam sniegt juridisko palīdzību, ir jāveic šīs personas datu izpēte. Tie jau ir tādi zināmi pārspīlējumi... Es pat neteiktu – zināmi. Tie ir diezgan izplatīti. Ko mēs redzam? Mēs redzam, ka te varētu būt arī risinājums visai šai pasākumu kopai, kas būtu vajadzīgi, kā jau arī izskanēja, – vienota datubāze un automatizēta datubāze. Respektīvi, ja jau tā sistēma mums strādā – atnāk persona, mēs ievadām informāciju par šo personu, nepieciešamos kritērijus, sistēma pati analizē un pēc tam uzrāda visus iespējamus riskus. Patlaban tas viss ir manuāli – manuāli meklējot internetā, meklējot *Google*, meklējot saskari. Tātad, ja ir uzņēmums, tad mēs skatāmies saistītās personas. Un vēl sankciju saraksti, protams. Bet nu sankciju saraksti... tie visi ir pieejami. Bet darba apjoms un resursi... Ir vajadzīga automatizēta sistēma visiem uzraugiem. (Uzraugu mums ir ļoti daudz; es baidos tagad no galvas pateikt, bet man liekas, ka Latvijā kopumā to ir pāri par divdesmit.) Es nerunāju par to, ka to varētu apvienot varbūt kaut kādā vienā uzraudzības pasākumā; es runāju par to, ka pašai sistēmai tātad būtu jābūt vienotai un automatizētai.”

“Es vērstu jūsu uzmanību uz tādu apstākli, ka šis pienākums, kas jau arī izskanēja, ir no valsts tiesībsargājošajām instancēm pārņemts uz sabiedrību, vienkārši uz sabiedrības locekļiem. Un caur ko tas ir pārņemts? Tas ir pārņemts caur atbildības prizmu, jo tā atbildība ir ļoti detalizēta, bet teikšu tā vienkārši – tā varētu būt arī ļoti smaga, jo, piemēram, mums, advokātiem, augstākais naudas sods ir viens miljons eiro. Nu, lūk. Tad visi, kur ir šie iespējamie... notāriem arī ir miljons eiro iespējamais... tā ka, es nedomāju, vai Latvijas ekonomiskajiem apstākļiem tas ir... šādi sodi vispār ir samērīgi, ja tā skatās, bet tas ir iestrādāts likumā, un tāds tas ir. Es vienkārši mēģinu paskaidrot, caur ko šī izpētišana un pienākumi, kas vienmēr ir bijuši tomēr valstiska funkcija, ir pārņemti uz privāto sektoru... caur iespējamo atbildību, un pretim tiek nolikts: vai tu gribi šai specialitātē darboties vai ne. Nu, protams, var nedarboties. Bet taisnības labad es piebildīšu, ka sankciju likums, bez izņēmuma, ir attiecināms uz visiem sabiedrības locekļiem, tajā skaitā arī uz “Rimi” kasieri, ja formāli skatāmies, jo, ja, teiksim, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas... likums mums tomēr ir ar kaut kādiem nosacītiem izņēmumiem, tad sankciju likums ir attiecināms pilnīgi uz visiem. Un, ja mēs pieietu formāli, tad arī veikalā mēs vairs nevaram iepirkties

normāli... un vēl visādi citi pasākumi, kas ir, kur mēs prasām pakalpojumus pakalpojuma sniedzējiem. Pirms viņi mums atgādā picu, viņi mums paprasa elektroniski aizpildīt anketu.”

“Un tāpēc arī ir tas, ko mēs klausījāmies šodien, ka ir šis nesamērīgums, jo nevar atsevišķi izpildīt viens pašnodarbinātais – pieņemsim, kādi ir daudzi grāmatveži, kādi ir arī daudzi advokāti, – viņš nevar izpildīt to pārbaudes apjomu, ko var izpildīt lielāka vai mazāka komercsabiedrība. Viņiem tomēr ir lielāki resursi, viņiem ir zināma veida nosacīta uzņēmējdarbība, kas ir saistīta jau ar kaut kādu ražošanu, nosacītu ražošanu, pakalpojumu ražošanu vai kaut ko citu, bet viena persona izdarīt to apjomu... ja tas nav automatizēti, fiziski praktiski nevar, jo uz to visu izpēti aiziet daudz lielāks resurss nekā uz pašu pakalpojumu. Un tas ir tas nesamērīgums, tas, uz ko es skatos ļoti reāli, ka tas arī tiešām ir traucēklis, lai normāli funkcionētu šī sistēma. Protams, mēs paši, advokāti, finanšu tirgu varbūt tieši neietekmējam, bet zināmā mērā ar to saistīts tas tomēr ir. Protams, ja jau mēs specifiski runājam, tad pie cita jautājuma... ja mēs ejam tālāk pie tā *Top 5*, tā jau ir likumdevēja pirmām kārtām griba un izšķiršanās, jo mums patlaban republikā visas šīs tiesību normas ir konstruētas ļoti... šis pierādīšanas pienākums – atkal – ir pārcelts uz sabiedrību, tāvad atgriezeniskā pierādīšana – tiesībsargājošajām institūcijām nav jāpierāda, ir jāpierāda personai, pret kuru izteiktas aizdomas, kāda viņam tā naudas izcelsme ir. Pieņemsim, ja mēs modelējam, – nav saglabājušies čeki par dzīvojamās mājas būvniecību. Pēc kāda laika personai rodas kaut kāda konfliktsituācija, pieņemsim, ar tiesībsargājošajām iestādēm, viņam sāk veikt pārbaudes, un viņš nevar pierādīt, kā viņš to māju būvējis, un tiek ierosināts (*Nav saklausāms.*)... kriminālprocess. Saīsinātais process. Tas arī ir it kā kriminālprocesa ietvaros, bet tas ir konfiskācijas process, un viņam konfiscē noziedzīgi iegūtu līdzekli. Nav svarīgi, vai tā ir automašīna vai māja, bet viņam to var konfiscēt, un, ja viņam to konfiscē, tad to konfiscē ar terminoloģiju “noziedzīgi iegūta manta”. Nu, tā nedrīkst atrasties apītē, līdz ar to tā tiek konfiscēta. Kas notiek tālāk? Ja personai nav nekādu kriminālpārkāpumu, tad uz šī pamata, kad jau ir stājies spēkā tiesas nolēmums par noziedzīgi iegūtu mantu, tāvad neapšaubāmi, persona ir izdarījusi jau legālā fakta prezumpciju... neapstrīdami noziedzīgu nodarījumu... pret viņu tiek uz tā pamata ierosināta krimināllieta pēc Krimināllikuma 195. panta – noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana. Nu, pārsvarā... bieži, jo tur jau ir summas, desmitos tūkstošos ir kaut kāda māja vai naudas līdzekļi lielāki... Tad faktiski persona nonāk situācijā, kad... panta trešā daļa ar visu mantas konfiskāciju. Smags sods, no galvas nepateikšu, man liekas, ap 10 gadi

ieslodzījums. Šī te it kā tāda atgriezeniskā pierādīšanas funkcija, kur pret personu nav nekādu krimināltiesisku pretenziju, var pārvērsties un arī pārvēršas praksē, kad nonāk līdz apsūdzībai pēc 195. panta, kas ir ļoti smags pants, un faktiski uz līdzenas vietas... Ja mēs, piemēram, pieminam to apstākli, kādā veidā šī konfiskācija notiek, tur arī ir saīsinātais process, tur nav izvērsta process, kā ir ar visu pierādījumu pārbaudi... kā ir parastā krimināllietā, bet tur ir speciāli saīsināti kriminālprocesuāli nosacījumi. Tātad tas jau ir tāds specifisks... bet tas ir tā iestrādāts kriminālprocesā un Krimināllikumā, ka to bez politiskas izšķiršanās un gribas mainīt vienkārši nav iespējams. Tā ir vienkārši realitāte, kā tas strādā praksē.”

“Tādā veidā mēs jau aizejam līdz tam, ka tā ir... nu, principā jau tiek pakļauta zināmai ar likumu nostiprinātai kaut kādai subjektīvai patvarībai, jo tas viss atstāts procesa virzītāja vērtējumam – “es ticu”, “mani var pārliecināt” vai “mani nevar pārliecināt”. Tad, ja mēs paskatāmies tomēr, ka pārsvarā procesa virzītāju ir ļoti grūti pārliecināt par to, ka viņiem būtu jātic, ka naudas izcelsme ir likumīga, jo tā jau atkal varbūt ir kaut kāda, teiksim, profesionāla, tīra attieksme.”
- LATVIJAS ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU PADOMES padomes loceklis,
Uzraudzības un kontroles komisijas priekšsēdētājs Andris Rukmanis.

Komisijas 2023. gada 04. aprīļa sēdē izskanējušie viedokļi (paskaidrojumu kopsavilkums):

- 1) “Pirmām kārtām tas vispārējais princips pie tik būtiskām pārmaiņām, kādas piedzīvoja Latvijas finanšu sektors... loģiski, ka viss jau neiet tik gludi un ir aizķeršanās, ir kaut kādas pārcentības, vienalga, vai tas ir biznesa pusē vai valsts pusē, un... jā, tā ir tikai tāda pievienošānās tam, ka es arī neesmu Latvijā redzējis, ka, ieviešot lielus projektus, vispār iztiek, kā saka, bez nekādiem negludumiem un bez nekādām problēmām. Kas attiecas uz konkrētām negatīvām sekām attiecībā uz uzņēmējiem un viņu problēmām, tad es, šobrīd praktizējot kā konsultantam tieši noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jautājumos... varu apstiprināt – jā, es arī esmu ikdienā saskāries ar gadījumiem un sniedzis konsultācijas uzņēmumiem, kuriem ir radušās domstarpības ar konkrētiem finanšu sektora dalībniekiem. Taču vienlaikus, protams, nesaucot vārdā ne tirgus dalībniekus, ne savus klientus, es gribu teikt, ka tie apstākļi katrā gadījumā tomēr ir bijuši individuāli. Ir gan sakrituši apstākļi, gan ir atšķirušās attieksmes, atšķirušās izpratnes, varbūt atšķīries arī ātrums, ar kādu uzņēmēji, es domāju, gan banku pusē, gan nebanku pusē, pielāgojas izmaiņām. Un, tā kā es

neesmu veicis tādas plašākus pētījumus, es šobrīd nevarēšu komentēt šīs parādības masveidību. Un, jā, ļoti priecātos, ja šī problēma kaut kur tomēr parādītos arī statistiski apkopota. Nu un acīmredzot tiem, kam visvairāk sāp, tiem arī būtu visvairāk jāpiestrādā pie tā, lai šo sāpi pārvērstu tomēr konkrētākos, taustāmākos skaitļos, un tad būtu jau konkrētāka saruna.”

“No savas puses es varu apliecināt, un to var pārbaudīt mūsu stratēģijas dokumentos, ka naudas atmazgāšanas novēršana komisijai visu laiku ir bijusi viena no prioritātēm, tāpēc arī ir darīts tas, ko mēs tobrīd uzskatījām par nepieciešamu un pietiekamu. Droši vien skaļākais pieminamais ir tas, ka tagad visiem ir ļoti ērti ieskatīties, ka sodi par dažādiem pārkāpumiem... ir publiskojami, bet tieši komisija jau manā laikā ieviesa šo instrumentu, šo zināmā mērā kaunināšanas instrumentu, lai tirgus dalībnieki gan sabiedrības priekšā, gan savu sadarbības partneru priekšā, it sevišķi no ārzemēm, redzētu, kuram ir kādas problēmas un cik regulāri tās atkārtojas. Tā ka tas, ka tā ir – šīs nerezidentu naudas plūsmas satur paaugstinātus naudas atmazgāšanas riskus –, tas vienmēr bija atzīts fakts. Nebija tā, ka mēs censtos tos pielīdzināt kaut kādiem vietējo pensionāru un studentu maksājumiem. Bankām, kas fokusējas uz šo klientu apkalpošanu, bija pievērsta papildu uzmanība no uzraudzības viedokļa... un krietni biežākas pārbaudes, un tieši par šo klientu pārzināšanu – šī *Major Customer* principa piemērošanu dzīvē – salīdzinājumā ar rezidentu bankām, jo bija skaidrs, ka vietējais students un pensionārs Latvijā ir ar krietni mazāku naudas atmazgāšanas risku. Par resursu trūkumu. Es gribētu teikt, ka vairāk bija tāds atsevišķs diskusiju moments ar starptautiskajiem ekspertiem. Un, jā, mēs arī šo resursu audzējām – audzējām lēnām, pakāpeniski. Un jau 2016. gadā... faktiski jau iestāšanās *OECD*... viens no apsolījumiem bija vēl būtiskāk to audzēt. Mēs audzēt audzējām – ar mūsu izpratni, un starptautiskajiem ekspertiem bija viedoklis, ka pie tām naudas plūsmām, pie tiem apjomiem ekspertu skaitam būtu jābūt krietni lielākam. Un attiecīgi to arī komisija 2016. gadā publiski apsolīja. Un mans pēctecis Pēters Putniņš, ar kuru jūs droši vien arī pārrunāsi šos jautājumus par laika posmu no 2016. līdz 2018. gadam, varētu apstiprināt, kādi komisijai bija plāni, kā stiprināt tieši uzraudzības kapacitāti naudas atmazgāšanas novēršanas aspektā un citos, kas ar to saistīti. Tāpēc es varbūt tā kā vairāk taisnojos, ka es nepiekrītu, ka nebija prioritāte un netika darīts, bet, redziet, ir viena būtiska atšķirība, kā tika vērtētas nerezidentu naudas plūsmas pirms 2012. gada, kā tās tika vērtētas pēc 2014. gada un kā tās tiek vērtētas pēc 2022. gada... nu tas tomēr ir tas, kas ir. Un tie ir apstākļi, kas mainās un ko mēs tiešā veidā nevaram ietekmēt. Tas būtu punkts viens. Par tām shēmām, kas “uzpeld gaisā” ļoti bieži ar

novēlošanos. Tur viena no galvenajām problēmām, protams, bija tāda, ka šis Latvijas... es lietošu... nesaucot vārdā, bet teikšu tomēr savu viedokli, ka tas business, es domāju, banku biznesa pārstāvji Latvijā, kas fokusējas uz nerezidentu apkalpošanu... viņiem tomēr būtu bijis vairāk jāpiestrādā pie tā, lai fokusētos uz klientu kvalitāti un strādātu tiešām ar reāliem biznesiem. Viena no kļūdām, ko kādi no viņiem pieļāva un kas viņiem zināmā mērā pēc tam arī atspēlējās, bija tā, ka starp klientiem, kuriem ir reāla saimnieciskā darbība, bankās tika ielaisti klienti, kuri patiesībā bija daļa no lielākas, teiksim, tādas nu... tos sauc par “laundromātiem”, kā šis termins ir piedāvāts. Mēs tos varētu saukt arī par tādām kā čaulas bankām, kur ir klienti, kurus interesē dažādu veidu finanšu norēķini, ne vienmēr patiesībā tie ir tādi kriminālnoziedzīgi... vienkārši tāpēc, ka kaut kas ir ātrāk, ērtāk, ja tai valstij ir valūtas ierobežojumi vai kaut kādi norēķinu ierobežojumi... nu un tad ir tie, kas piedāvā šos, kā saka, nelicencētos pakalpojumus. Un tādi arī tika izķerti un identificēti, un ne tikai starptautisko žurnālistu pētījumos, arī mūsu uzraudzības darbā, un par to arī attiecīgi tika piemēroti sodi. Bet acīmredzot tomēr tā domāšanas maiņa un gatavība atteikties no kaut kādas vieglākas naudas, lai ilgtermiņā saglabātu šo biznesu, – atsevišķiem banku biznesa pārstāvjiem (nu jau bijušajiem) tas tomēr bija zināms izaicinājums, ar kuru viņi netika galā.”

“Mainās tikai proporcija starp procentu ienākumiem, kas rodas no kreditēšanas pakalpojumiem, un proporcija starp komisijas pakalpojumu ieņēmumiem. Es, man liekas, neatklāšu nekādu noslēpumu, ja pateikšu publiski pieejamos datus, ka arī šobrīd tās īstās Latvijas bankas, kā jūs sakāt... joprojām 30 procentu to ienākumu bāzes veido tieši komisiju ieņēmumi. Tad tur atšķirība tikai bija tāda, ka proporcija bija lielāka par labu šiem komisijas pakalpojumiem un kreditēšanas procenti bija krietni, krietni mazāki. Tās kreditēja savu iespēju robežās. Lai varētu izsniegt kredītu, tev noguldījumu bāzei ir jābūt tādai, kura tev ļauj šo pārvērst arī zināmā... nu, termiņa noguldījumus uz zināma termiņa kredītiem. Šīs bankas, es gribētu apliecināt, centās kreditēt un to darīja, bet sakarā ar to, ka to noguldījumu bāze bija pārsvarā noguldījumi uz pieprasījumu, sakarā ar to, ka bankas nebija nodarbojušās ar kaut kādu vērtspapīru izlaišanu tirgū, sakarā ar to, ka tām nebija mātes banku kredītlīnijas kā finansējuma avota, kas savukārt transformētu kaut kādu noguldījumu, kas piesaistītu mātes banku darbības teritorijās, tad tajā apjomā, kuru viņi varēja kreditēt, viņi centās to darīt. Tieši tā, kā jūs minējāt, jo tas arī dod savu ienesīgumu. Savukārt tas, ko viņi nevarēja darīt, – nu, viņiem nebija tā resursu bāze, tad viņi fokusējās un strādāja ar šo maksājumu apkalpošanu. Par klientu bāzi. Protams, risks tika novērtēts. Kā jūs

minējāt – šīs ir augsta riska valstis, kur ir paaugstināts korupcijas risks, pēc dažādiem reitingiem, ja mēs skatāmies. Tieši tāpēc šīs klientu pārzināšanas prasības, pārliecināšanās, ka bankas zina, ar ko viņi strādā (vai tas ir vijolnieks, vai tas ir ogļracis, vai tas ir reāls bizness, kas pieder Krievijā vai, vienalga, kādā citā valstī), – tās ir tās bāzes prasības, kad ir jāsaprot, ar kādiem klientiem strādā un kādas naudas tu apkalpo. Savukārt no uzraudzības puses tad tiek veikti pasākumi, lai pārliecinātos, ka banka demonstrē uzraugam... un ne tikai uzraugam, ir arī citas struktūras, arī auditori nāk, un arī tās pašas izmeklēšanas iestādes kaut ko izmeklē... Un banka prezentē to savu klientu failu un stāsta, ko tad tā par klientu ir noskaidrojusi un kāpēc tic, ka tas ir šis konkrētā biznesa īpašnieks Krievijā, nevis tas ir kaut kāds aiz viņa paslēpies, teiksim, korumpants vai kaut kas tāds. Tas bija tas, ko mēs gājām, skatījām, un tad bankās, kur mēs redzējām, ka tās nespēj noskaidrot patieso labuma guvēju vai attiecas pret to, ko klients atnes, ka... nu, tad tas ir labi. Tas tika konstatēts, par to tika atzīts, ka tā ir nepieņemama prakse, un sākās tas, kas tiek piemērots, – soda mašīna.” - FKTK vadītājs no 2012.-2016.gadam Kristaps Zakulis.

- 2) “Jānorāda, ka LTRK biedri vienmēr ir bijuši atbalstoši *AML* politikai, taču norāda uz tās piemērošanas problemātiku, konkrēti, uz lielo administratīvo slogu, kas gulstas uz uzņēmējiem, lai izpildītu visas esošās *AML* prasības. Un tāds vispārējais viedoklis ir, ka šīs prasības ir pārspīlētas attiecībā uz zema riska darījumiem, ka bieži vien bankas, kuru pienākums ir veikt šīs *AML* pārbaudes, prasa veikt pārbaudes uzņēmējiem un vēl pēc tam prasa noteiktas komisijas, tā kā par to darbu, ko uzņēmēji ir veikuši. Kas konceptuāli nešķiet pareizi. Biedri norāda uz *AML* normatīvo aktu atšķirību ne tikai Eiropas Savienībā, bet arī starp Baltijas valstīm, kur, piemēram, Lietuvā šis regulējums šķiet liberālāks, un tāpēc arī Latvijas uzņēmēji ir izvēlējušies atvērt norēķinu kontus Lietuvas kredītiestādēs. Un, kaut arī Eiropas Savienības normatīvie akti ir tā kā unificēti, bet Latvija acīmredzot ir izvēlējusies tādu stingrāku piemērošanu, ja tā var teikt, kas varbūt bija nepieciešams pirms kāda laika, bet tagad tas varbūt jau rada pārmērīgu administratīvo slogu uzņēmējiem. Attiecībā uz klientu un reputācijas riska izvērtēšanu biedri norāda, ka izvērtēšana ir attaisnojama, vienlaikus prasības attiecībā, piemēram, uz zema riska darījumiem ir pārspīlētas. Un tas aicinājums būtu vairāk iedzīvināt tieši riskos balstītu pieeju, kas, teiksim tā, vārdos mums ir, bet bieži vien atšķiras tās piemērošana, atšķiras arī starp kredītiestādēm un attiecīgi arī rada nevajadzīgas problēmas Latvijas uzņēmējiem. Un biedri uzsver Latvijas Bankas koordinējošo lomu *AML* prasību interpretācijā,

un tas aicinājums būtu, ka būtu jānodrošina, lai tā interpretācija būtu, tāda unificēta, lai nebūtu tā, ka vienā iestādē, teiksim, šis dokumentu kopums ir pietiekams, bet citai šķiet, ka ir vienkāršāk atteikt, tur ir darbs ieguldīts, un, protams, katram uzņēmējam tie ir līdzekļi. Tas tāds kopējais viedoklis, ka galvenā problemātika varbūt ir nevis prasības, bet procesa organizēšanā. Mums ir ļoti liels *AML* subjektu skaits, un katram vienā darījumā iesaistītajam ir jāvērtē visi pārējie partneri, jātur ļoti liels skaits dokumentu gan juristiem, gan grāmatvežiem, gan kredītiestādēm, nu, un tas dublējas. Attiecīgi ir, iespējams, pasākumi, kas ļautu šo procesu vienkāršot. Tāpēc tas kopējais aicinājums būtu mazināt birokrātisko slogu un kaut kā šo procesu padarīt vienkāršāku, caurspīdīgāku un uzņēmējiem pieejamāku.”

- 3) “Piemēram, tev ir darījums, eksporta darījums vai arī kaut vai darījums starp uzņēmumiem Latvijā, banka tev paprasīs visus saistītos dokumentus, ja sevišķi tas būs eksporta darījums, un naudu iesaldēs uz to laiku. Un šīs prasības – pēc dokumentiem – atšķirsies starp bankām. Vai, teiksim, jaunam uzņēmējam atvērt kontu. Pirmām kārtām, ja tu būsi jaunais uzņēmējs, teiksim, *fintech* – mēs gribam tur tehnoloģijas attīstīt, *fintech* attīstīt... –, lielākā daļa banku tev atteiks. Tā, kas neatteiks, paprasīs konta apkalpošanas maksu, piemēram, 500 eiro mēnesī, tāpēc ka tu, lūk, strādā augsta riska nozarē. Lai gan patiesībā tas slogs, ko varbūt tai kredītiestādei, kas ir jāpārbauda, tas nebūs tik liels, jo tā kredītiestāde tāpat paprasīs par katru darījumu visus līgumus, visu dokumentu paku. Ja tas uzņēmējs to nesniegs, kontu iesaldēs. Nu, un tāpēc, protams, Lietuvas šis te *fintech* sektors attīstās daudz labāk, tur šķiet, ka, teiksim, tās prasības ir simetriskākas. Tāpat, kas attiecas uz, teiksim, *AML* subjektiem, kas ir nebankas. Katram šim subjektam ir jāpieprasa un jāglabā ievērojama dokumentācija no anketām līdz dažādiem darījumu datiem... visiem konsultantiem, grāmatvežiem, juristiem un tā tālāk. Un šīm darījuma pusēm šī informācija ir jāsniedz, un tas rada lielu, tādu smagnēju dokumentu apriti. Liela daļa no šīs informācijas tāpat ir mūsu reģistros, nu, varētu tur, teiksim, neprasīt to, kas ir publiski pieejama dažādos reģistros un tā tālāk. Tāda ir šī problemātika.” - Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras pārstāvis Valdis Bergs.

Papildus Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera sniegusi komisijai sekojošu rakstisku viedokli:

“Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera (turpmāk – LTRK) pēc Saeimas Parlamentārās izmeklēšanas komisijas aicinājuma sniedz uzņēmēju viedokli par *AML*

(noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršana) politiku Latvijā.

Jānorāda, ka kopumā LTRK biedri pauž atbalstu AML politikas prasībām un izprot tās nozīmi, tomēr vienlaikus jānorāda uz problemātiku piemērošanā.

LTRK uzsver, ka AML politikas ieviešanas veids un piemērošanas prakse nopietni apgrūtina Latvijas komersantu darbību. Ir nepieciešams būtiski mazinātu birokrātiskās prasības zema riska uzņēmumiem. Šī brīža sistēma ir apgrūtināša ar lielu administratīvo slogu, tādējādi neļaujot attīstīties godprātīgiem uzņēmējiem. Esošā politika un ieviešanas prakse būtu jāorganizē sistematizēti un informācijas apkopošana jāveic centralizēti, piemēram, iesaistot Uzņēmumu reģistru, Finanšu un kapitāla tirgus komisiju (turpmāk - FKTK), tādējādi izvairoties no darbībām, kas dublējas. Tāpat būtu nepieciešams sinhronizēt pieeju AML/KYC visās Latvijas un Baltijas bankās.

Jānorāda, ka Latvijā esošo augsto AML prasību rezultātā daudzi pakalpojumu sniedzēji banku vietā izmanto citas alternatīvas norēķinu platformas (Paysera, Paypal), kas, savukārt nepakļaujas vienotam uzraugam un nav pienācīgi kontrolējamas. Tas rada zināmu "pelēko" zonu un paver iespējas AML prasību apiešanai.

Pārspīlētas AML prasības un ieviešanas prakse ierobežo uzņēmējdarbības attīstību, tai skaitā eksportu un starptautisko sadarbību. Izvirzītās prasības ir vērstas uz pareizu un atbalstāmu mērķi - novērst noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Tomēr pārlietu lielais uzraudzības mehānisms nospiež un dažkārt pat izslēdz sadarbības iespējas ar starptautiskiem klientiem. Esošajā situācijā bankas no klientiem pieprasa tādu pašu klientu uzraudzību kā to dara pašas bankas, uzliekot neadekvātu administratīvo slogu, nereti dubultu. Jānorāda, ka bankas nav izstrādājušas specifiskas vadlīnijas, kas atvieglotu vienotu AML politikas piemērošanu.

LTRK uzsver, ka AML prasības un ieviešanas prakse atšķiras gan Baltijas, gan Eiropas valstu līmenī. AML politikas un FKTK prasības Latvijā ir ievērojami lielākas nekā kaimiņvalstīs, uzņēmējus, īpaši eksportējošus uzņēmumus, pārbauda vairāk par visiem, dažbrīd aizmirstot šo prasību patieso jēgu un nepieciešamību. Tāpat uzņēmēji norāda uz situācijām, kad Latvijas uzņēmumi pāriet uz kaimiņvalstu bankām, jo tur ir zemākas prasības un tie tiek apkalpoti, vienlaikus Latvijas bankas nesniedz paskaidrojumus par atteikuma iemesliem, kas nedod iespēju uzņēmējiem uzlabot situāciju. Latvijā īstenotās AML politikas kontekstā tiek norādīts, ka ir nevis ieviešanas, bet interpretācijas problemātika. Vienlaikus LTRK biedri uzteic Latvijas Bankas (iepriekš FKTK) koordinējošo lomu vienotas AML prasību interpretācijas ievērošanā un viedokļa formulēšanā.

LTRK norāda, ka galvenā problemātika ir tieši procesa organizēšanā - AML subjektu skaits ir neadekvāts, viena darījuma partneri nebūtu jāvērtē abiem partneriem, juristiem, grāmatvežiem, kas apkalpo, notāram un abām kredītiestādēm.

Jāuzsver, ka ir novērots, ka bankām vieglāk ir atteikties sadarboties ar klientu, nekā pārvaldīt risku, tāpat netiek sniegts skaidrojums par atteikuma iemesliem, šī ir izplatīta problemātika, kas nereti tiek pausta. Tāpat nav informācija par kritērijiem, kas iekļauj "melnajā sarakstā", un tā nav izmaināmā. Nav zināmas prasības, izvērtēšanas principi, ar tiem AML inspektori nevienu neiepazīstina, pieņemot apgrūtinošus lēmumus.

Lielākā daļa no LTRK biedriem norādīja, ka to konti netika slēgti, vienlaikus norādīja, ka sastapās ar grūtībām atvērt jaunus kontus, un konta atvēršanai bijis jāsniedz pārmērīgs informācijas daudzums - līgumu kopijas ar esošajiem darījuma partneriem, līdz pat tiešo un netiešo PLG personīgajiem konta izdrukām, un rezultātā konts netika atvērts. Papildus, kā nozīmīga problēma tiek norādīta komunikācijas trūkums – bankas nesniedz skaidrojumus par noraidīšanas iemesliem.

Valstij ir jārada uzticamība un sadarbība ar uzņēmējiem un iedzīvotājiem, samazinot birokrātisko slogu, radot vēlmi attīstīt savu saimniecisko darbību un sniegt savu pienesumu valsts budžetā. Tāpat nepieciešams risināt kapitāla aizplūšanu no Latvijas monetārā tirgus un uzņēmumu pāriešanu uz ārvalstu bankām, tāpat nepieciešama daudz lielāka caurspīdība un regulējums par kredītiestāžu lēmumiem slēgt vai neatvērt kontu."

Komisijas 2023. gada 25. aprīļa sēdē izskanējušie viedokļi (paskaidrojumu kopsavilkums):

- 1) "Kādi mēs īsti izskatāmies salīdzinājumā ar tām valstīm, pret kurām salīdzināmies. Protams, galvenais, – vajag pret sevi salīdzināties, bet visiem mums patīk pret kaimiņiem. Ja skatāmies reģionā, tad šeit, protams, ēnu ekonomika diemžēl ir diezgan būtiski lielāka nekā Lietuvā un Igaunijā. Kapitāls mūsu valstī vairāk ir izvietots vecajās nozarēs. Ko tur slēpt, var būt arī, kur mēs varam diskutēt par cilvēkiem ar... sauksim to, no finanšu iestāžu un finansētāju puses raugoties, apšaubāmu reputāciju. Piemēram, mēs varam daudz ko minēt: gan aizliegtā vienošanās autobusu pārvadājumu tirgū, gan mums par labu noteikti nenāca viss, kas bija saistīts ar iepriekšējo būvniecības karteli. Vairāk diemžēl... Ja mēs skatāmies uz mūsu kaimiņvalstīm, tad ar rūgtumu jāatzīst, ka mūsu kapitāls vairāk ir izveidojies, ja tā var teikt, kapitāla pārdales ceļā, nevis radot. Kaut vai, piemēram, ja mēs salīdzinām ar Igauniju, mums tā saucamo vairumieguldītāju ir būtiski mazāk nekā Igaunijā (par fiziskajām personām runājot). Kad notiek kāda emisija, fiziskās personas no Igaunijas pat mūsu uzņēmumos, mūsu uzņēmumu obligācijās ir vieni

no galvenajiem ieguldītājiem. Pēdējos gados gan tas mainās arī mums par labu, bet tā ieguldījumu kultūra kaimiņos ir attīstījusies vairāk. Lietuvā ir straujāk audzis atalgojums, savukārt Igaunijā ir lielāks neto atalgojums. Vēl kas ir arī... līdz ar to, ka Igaunijā un Lietuvā kapitāla tirgus ir vairāk attīstīts – caurspīdīgāks un veselīgāks –, līdz ar to tam ir arī vairāk kapitāla, kas, protams, pēc tam implicējas uz uzņēmumu kapitāla, ja tā var teikt, noturību un spēku. Kādas ir mūsu priekšrocības? Ko mēs esam izdarījuši pēdējos gados? *AML* un *CFT* lietas. Lai kā tur kāds to vērtētu, tā tomēr ir priekšrocība, un mēs esam izpildījuši visas *FATF* rekomendācijas. Kā mēs to kapitalizējam tālāk, tas jau ir nākamais jautājums, varbūt nebūt ne baigi vieglais. Mums ir stabila valdība un uz transformāciju vērsta politika. Mums vairāk... mazāk ir arī īpašnieku galvojumu, līdz ar to ir atvieglotāka kreditēšanas struktūra, un, kas ir ļoti būtiski un ļoti labi, un ko nevajadzētu pazaudēt, bet drīzāk kaut kā fokusēti attīstīt, mums ir ļoti plašs *Altum* piedāvāto atbalsta programmu klāsts. Regulācija pret pārregulāciju. Tas tomēr ir ļoti svarīgi, lai mēs par to pārregulāciju visi kopā runātu. Kopš iepriekšējās krīzes kreditēšana ir regulēta daudz stingrāk, un, galvenais, tas ir darīts tā, lai pasargātu pašus aizņēmējus, bankas un, kas pats būtiskākais, noguldītājus. Protams, arī nodokļu maksātājus, lai neveidotos tā situācija, kāda bija 2008., 2009. gadā ne tikai mūsu valstī, bet pa visu pasauli, kad ļoti daudzas problēmas būtībā tika risinātas ar nodokļu maksātāju naudu. Vienlaikus, protams, regulācija kļuvusi smagnējāka, un kopumā Eiropas konkurētspēja banku tirgū, ja mēs salīdzinām pret Amerikas Savienotajām Valstīm, krīt. Protams, varbūt pēc pēdējiem notikumiem ar Silīcija ielejas banku tā diskusija varētu būt savādāka un Amerikas Savienotās Valstis varbūt vairāk skatīsies uz... kā regulēt savas reģionālās bankas. Lai kā būtu, regulācija ir smagnējāka. Viena no tādām lietām, ko mēs runājam gan ar Eiropas Centrālo banku, gan Latvijas Banku, ir nepieciešamība pārskatīt iepriekšējās krīzes svaru risku modeļos. Tas, kas nāk no iepriekšējās krīzes, – šobrīd tam ir liels svars, un tas, protams, atstāj iespaidu gan uz, tā teikt, manu vēlmi aizdot, gan vēl jo vairāk uz cenu, respektīvi, uz procentu likmēm. Viena lieta, kas ir ļoti bēdīga un kur mēs kā finanšu iestādes vienas pašas galā netiksim (un tur mēs sadarbojamies ar Latvijas Banku un ar Finanšu ministriju, bet tur ir arī liela nozīme pašiem uzņēmumiem)... proti, ir tā, ka mums – skatāmies no mūsu dažādām aplēsēm – kreditējami Latvijā ir tikai apmēram 25 procenti uzņēmumu. Ja mēs paskatāmies pēc oficiālās statistikas, 2021. gadā (es tur varu kļūdīties par kaut kādiem dažiem, piedodiet, procentpunktiem) ir apmēram tā, ka 66 procentiem Latvijas uzņēmumu faktiski... laikam bija tikai pozitīvs kapitāls, un no tiem 57 procentiem bija pozitīva peļņa. Nākamais, kam visi pievērš lielu uzmanību, protams, ir mājokļu kreditēšana, un, ja mēs paskatāmies, tad tā būtiski jau mēs no Igaunijas un Lietuvas arī tajā

mājokļu kreditēšanā... varbūt atpaliekam, jo rūpniecība un tā... tur apmēram ir vienādi. Mums kreditēšanā, neapšaubāmi, dominē mainīgās procentu likmes, tāpēc arī to likmju palielinājumu mājsaimniecības izjūt strauji un uzreiz. Es runāju par Eiropas Centrālās bankas realizēto politiku. Ja mēs skatāmies uz kreditējamie uzņēmumiem, kas pamatā ir zema riska lieli uzņēmumi, tad tur nav vispār nekādu problēmu, konkurence ir liela, un mēs par šiem klientiem cīnāmies. Tad ir potenciāli kreditējamie uzņēmumi, kuri ir vidējie un mazie uzņēmumi, tur ir vidēji augsts risks. Un tad diemžēl mums ir, sauksim lietas īstajos vārdos, nekreditējami uzņēmumi ar ļoti augstu risku. Liela daļa no tiem atrodas augstā ēnu ekonomikā. Tad tie, kuri atrodas augstā ēnu ekonomikā... nodokļus nemaksā un bilancēs ir liela neskaidriība, nu, tos mēs tiešām nekreditēsim. Tur vienkārši nav variantu, mēs varam viens ar otru strīdēties, viens otru spaidīt, bet tā godīgā atbilde ir, ka šādiem uzņēmumiem katrā ziņā bankās finansējums nebūs pieejams. Kā mēs visi kopā mazinām šos riskus? Nu, noteikti tur nav kaut kādas vienas atbildes, tur ir gan ilgtermiņa, gan īstermiņa risinājumi. Un tāpēc jau mēs arī uzsveram, ka tas ir gan finanšu sektora (protams, mums ir savi darbi, tos mēs arī darām), gan arī politikas veidotāju kopdarbs. Administratīvā sloga pastāvīga izvērtēšana un samazināšana – tas ir, kā jau es teicu, darbs gan mūsu pusē, gan valsts pusē, un to arī kopā darām. Darbaspēks – liela problēma: ko mēs ar to darām, kur mēs ņemam darbaspēku... kvalificētu darbaspēku, un vai mēs to varam piesaistīt no ārzemēm. Un laikam vēl viena lieta, ko mēs varam pateikt un kas ir mūsu novērojumi arī par Igauniju un Lietuvu... un mūsu nesen publicētais kreditēšanas indekss to parāda, ka mums ir arī uzdevumi, kas ir jārisina, teiksim, uzņēmēju pusē – ar motivācijām un ambīciju, jo... Respektīvi, tie uzņēmumi, kuri ir kreditējami un kurus labprāt varbūt visi redzētu par saviem... to ambīcija ir ļoti piezemēta. Un tāpēc arī vēlēšanās ņemt kaut kādus kredītus, veikt investīcijas nu tālu atpaliek no optimālā, teiksim tā. Īstermiņa rīcības risinājumi jau nav nekāda ābece, un tāpēc pieminējām arī *Altum* programmas. Tā ir risku dalīšana. Respektīvi, kā mēs dalām riskus – finansētāji un valsts. Un te gribētos par citām programmām... Un ir daudzas programmas, kuras jau darbojas, piemēram, tā eksporta un kapitāla programma, ko veido *Altum*. Nu kur... Saucot lietas īstajos vārdos, jāteic, ka zaudējuma risku tad uzņemt... daļu – bankas, citas finanšu iestādes, daļu – uzņēmēji, bet daļu, iespējams, – arī valsts. Kas ir ļoti būtiski riska samazināšanā. Mums ir viss, kas... ir piedziņas procesi. Un te ir stāsts varbūt ne tik daudz par dažādiem likumiem un regulācijām, kuras mums, pēc dažādiem reitingiem, ir varbūt pat ļoti labas, bet tieši par to, kā mēs to implementējam. Un, respektīvi, tādos piedziņas procesos mūsu iespējas atgūt kaut kādus aktīvus – ja tā var teikt, zaudētos – ir būtiski mazākas... kā pie mums kaimiņos. Un ir dažādas, ja

tā var teikt, politikas iniciatīvas un vēl kaut kas, kur mūsu kreditoriem spēja atgūt kādu daļu no kredīta visādi tiek samazināta.”

“Ir viena tāda prasība par kapitāla un riska svāriem, par komerciju, aizdevumiem, kas ir nodrošināti ar komercīpašumu. Tur vienkārši riska svāris ir jāpamaina, un es zinu, ka kolēģi no Latvijas Bankas pie tā arī strādā. Var teikt, ka tur nav kaut kāda varbūt mega ietekme, bet tas nozīmē, ka arī bankas ar mazāku kapitālu, kas ir mūsu tirgū, varēs aktīvāk iesaistīties šādos darījumos. Tā ir viena lieta. Vēl viena lieta, kas mums ir jārunā un ko arī Latvijas Banka atzīst (bet tur jāpiekrīt arī Latvijas Bankai), – par to, ka tur lineāra salīdzinājuma īsti nav, jo, piemēram, ja mēs runājam par uzraudzības izmaksām uz tādu vienu lielu vienību, kas strādā visās Baltijas valstīs, tur nav noslēpums, ka tās uzraudzības izmaksas Latvijā ir augstākas nekā Lietuvā un Igaunijā. Cits jautājums, ka tur jāskatās, kā tās tur – Lietuvā un Igaunijā – veidojas, jo Lietuvā un Igaunijā ir daļa kaut kādu darbību... uzraudzības darbību vai uzraudzības atbalsta darbību, kuras tā vai citādi tiek subsidētas, sauksim, no centrālās bankas vai no budžeta, savukārt Latvijā vēsturiski vienmēr ir izveidojies tāds piegājiens, ka viss, kas ir saistīts ar uzraudzību, visas tās izmaksas... visas ir pilnībā uz bankām, un to mēs arī sedzam. Tā ka tur arī Latvijas Banka ir gatava pārskatīt un skatīs to jautājumu.”

“Jautājums jums bija par to, kas man vēl traucē un kādas ir man... kur man izmaksu pozīcijas pieaug. Piemēram, sadrumstalotā, ja tā varētu teikt, *AML* un sankciju uzraudzība. Mums ir ļoti daudz šo uzraugu. Piemēram, ja mēs paskatāmies uz banku un grupas... viņu uzņēmumiem... Var gadīties, ka vienu uzņēmumu man regulē trīs regulatori. Visas tās ir administratīvās izmaksas. Un, es domāju, man te nevienam nav jāstāsta par to, ka tās administratīvās izmaksas jau kaut kur... cenās atspoguļojas.”

“Ja runājam par maksājumu iestādēm un par to, kāpēc tām Lietuvā ir priekšrocība pret... varbūt pat ne tikai pret Latviju, bet arī pret visām pārējām Eiropas Savienības dalībvalstīm, – nu tas jau nav noslēpums. Respektīvi, Lietuvas centrālā banka dod šiem uzņēmumiem tiešo piekļuvi – būtiskā, faktiski neierobežotā apmērā – Eiropas Centrālās bankas norēķinu sistēmai. Tas nav mūsu gadījums. Protams, tur viņiem tās konkurences iespējas, to skaitā – par izmaksām, ir pavisam citādas nekā, piemēram... nu, es nezinu... *fintech*, kas ir reģistrēts Latvijā, Igaunijā vai vēl kur.” - Finanšu nozaru asociācijas valdes loceklis Jānis Brazovskis

- 2) “Ja mēs runājam no tāda regulācijas skatpunkta, nevērtējot varbūt kādus individuālos kapitāla buferus, tad es neredzu šeit kaut kādu, teiksim, konkurētspējas trūkumu vai priekšrocības kādai no Baltijas valstīm. Mēs pēc būtības vairāk vai

mazāk dzīvojam tādā vienotā regulācijas telpā. Cits aspekts varbūt, ko mēs varētu šeit paskatīties (ko arī Jānis minēja), – faktiski tas ir salīdzinājums: Eiropa pret Ameriku vai, pieņemsim, citas ekonomiskās zonas. Tur noteikti mēs varētu paskatīties visas Eiropas līmenī, nevis atrauti, pieņemsim, Latviju pret Igauniju un Lietuvu, bet tīri Eiropu pret citiem tirgiem.”

“Ir ļoti daudz uzņēmumu ar ļoti nesakārtotām finansēm. Ir ļoti daudz uzņēmumu ar negatīvu pašu kapitālu. Kāpēc tas nevar notikt, pieņemsim, Igaunijā? Tāpēc, ka tur ir likuma normas, kas faktiski liek šādus uzņēmumus ar negatīvu pašu kapitālu likvidēt. Pie mums nav pieņemtas šādas pašattīrīšanās normas. Uzņēmumi ilgstoši var eksistēt ar negatīvu pašu kapitālu. Faktiski tos nav iespējams nokreditēt.”

“Apstiprina riska modeļus, no kā izriet cenojums, kādā veidā banka vispār var paņemt... izsniegt šo kredītu. Katrai bankai ir šis riska modelis. Tas ir tāds ļoti komplicēts mehānisms, kur no daudziem indikatoriem veidojas konkrētā cena, kādā veidā konkrētam klientam, pieņemsim, uz konkrēto nodrošinājumu var izdot konkrēto kredītu par tādu un tādu cenu. Tas ir atkarīgs no tādiem aspektiem. Mēs gribam teikt, ka faktiski vēl arvien mums ir ietekme, salīdzinoties, pieņemsim, pret mūsu kaimiņvalstīm, sevišķi jau Igauniju, cenojuma ziņā, jo mums šī iepriekšējā krīze, kas nav pazudusi (ar riska svaru apmēram 25 procenti no šiem modeļiem), vēl arvien pēc būtības ietekmē cenojumu.” - Finanšu nozaru asociācijas valdes priekšsēdētāja Sanita Bajāre.

Komisijas 2023. gada 9. maija sēdē izskanējušie viedokļi (paskaidrojumu kopsavilkums):

- 1) “Trīs lietas, ko mēs esam iesnieguši komisijai. Trīs jautājumi, kas, mūsaprāt, ir absolūti neloģiski un tikai palielina administratīvo slogu un izmaksas uzņēmējiem. Punkts viens – tā ir 37. panta kārtība par piecu gadu bankas izdruku glabāšanu kā likuma subjektiem. Mēs uzskatām, ka tā ir absolūti ačgārna prasība. Esam arī vairākas reizes Valsts ieņēmumu dienestu kā vidutāju lūguši, lai viņi jums nodod... Atbilde bija, ka kontroles dienestam ir cits uzskats un, ja jūs esat likuma subjekti, jums šis likuma pants ir jāpilda. Līdz ar to mēs iesniedzām kā vienu no priekšlikumiem, ka grāmatvežu ārpakalpojumu sniedzējam šādai prasībai nevajadzētu būt, jo Latvijas bankas tomēr var iedot šādu informāciju, mums papildus piecus gadus katram klientam glabāt bankas izdrukas ir ļoti dārgi un, manuprāt, nevajadzīgi. Otrs. Kā mēs pagājušajā sapulcē norādījām, mēs šajā NILL prasību barības ķēdē esam trešie. Pirmais ir Uzņēmumu reģistrs, otrais ir Latvijas komercbanka, kura izpēta klientu daudz rūpīgāk nekā mēs, jo mums nav šādu

instrumentu kā Latvijas komercbankām, mums nav šādu ienākumu kā Latvijas komercbankām, lai mēs varētu nodrošināt tik kvalitatīvu izpēti. Uzskatām, ja Latvijas komercbanka ir klientam atvērusi kontu, viņš ir pārbaudīts, gana drošs, grāmatvežu ārpakalpojumu sniedzējam trešoreiz šis nebūtu jāveic. Tas jāpieņem kā fakts: ja jūs esat kā likuma subjektus mūs visus uzskaitījuši, tad jums būtu jāuzticas gan Uzņēmumu reģistram, gan Latvijas komercbankai – un, jāsaka, viņi ir gana labi, likumpaklausīgi likuma subjekti – un jāatļauj mums pieņemt šādu klientu, noslēgt ar viņu līgumu, neveicot pusotru nedēļu ilgu... tas ir ļoti mazam klientam. Lielākajiem klientiem mums prasa mēnesi laika izpētīt... Ja ir ārzemju nerezidentu kapitāls, mums tas aizņem ļoti lielu laiku. Par sankcijām nerunājam. Sankciju saraksti, visi sankciju protokoli, viss, lai mēs izpētītu klientu, mums maksā ļoti dārgi. Es domāju, ka, ja šādas prasības turpināsies un jūs neieklausīsieties, vienkārši grāmatvežu pakalpojumi kļūs ļoti dārgi. Nu, tie nav izvēles, tie ir obligāti. Līdz ar to NILL... jau šobrīd ir diezgan pacēlušās cenas. Jums vienkārši jāsaprot tas, ka NILL... šis laika patēriņš tiks kompensēts no uzņēmējdarbības, šobrīd mums nav, no kā cita to kompensēt. Tas ir otrais. Un trešais – mēs arī vēlējamies, lai ārpakalpojumu grāmatvedībai šajā NILL likumā neliktu vienādības zīmi ar Latvijas komercbankām. Mums vajadzētu atsevišķu regulējumu – daudz vieglāku – tieši tā iemesla pēc, ko es jums izstāstīju. Nu, tās ir mūsu vēlmes. Ja jūs esat šobrīd klātienē, tad droši vien esmu apmēram ieskicējusi. Tas viss ir arī likuma grozījumos jau iesniegts. Tā ir tā sāpe, ko šobrīd mēs gribētu, lai jūs dzirdētu un sekmētu šo likuma grozījumu pieņemšanu.”

“Mums skaidri un gaiši Valsts ieņēmumu dienests izskaidroja jūsu tikšanos toreiz gan ar Znotiņas kundzi, kur bija strikti noteikts: ja jūs esat likuma subjekts, jums jāpilda tie paši likuma nosacījumi kā Latvijas komercbankām. Nu tad... mums liekas, ka tas nav samērojams... absolūti.”

“FID vadība nāk un iet un katram jūsu vadītājam būs savi uzskati. Znotiņas kundzei bija vieni uzskati, jums tagad ir citi. Ja neizmainīs likumu, tad nāks nākamais, kuram būs vēl citi uzskati. Un vienkārši sarunāt pie galda – tas, manuprāt, ir bērnišķīgi. Tomēr jābūt likumā kaut kādai atrunai, ka grāmatvedis, ja viņš saņem klientu, kurš ir... izbaudīts... *AML* Latvijas komercbankā... trešo reizi visas šīs procedūras veikt... nu, viņam nav nepieciešamības. Ja jūs... likumdevējs un jūs uzticaties Latvijas komercbankām, kas arī ir likuma subjekts (un viņš pilda godprātīgi savus pienākumus), tad mēs arī viņam uzticamies, pārņemam šo klientu. Redzam, ka viņam ir atvērts bankā konts, un turpinām ar viņu strādāt, nevis nodarbojamies nedēļu ar dokumentu vākšanu, drukāšanu no Latvijas Uzņēmumu reģistra, patieso

labuma guvēju... visus apstiprinājumus un visu pārējo. Tā tas šobrīd notiek. Tā ir realitāte.”

“Ārpakalpojuma grāmatvedis nevar, ja, protams, viņš nesniedz konsultācijas... to mēs, birojs... 99 procenti... vairs nedarām tieši šī iemesla pēc – lai nebūtu nekādu risku. Jā, lai konsultē tagad advokāti un visi pārējie. Bet mēs jau nevaram vairs neko īsti jums... vai nu novērst, vai redzēt, kad ir noticis noziegums, – tajā brīdī, ja mēs ar nobīdi dokumentus saņemam, nu, nākamajā mēnesī. Tad ļoti daudz ir lietu, kuras banka jau ir redzējusi un jau ir noziņojusi... Un ļoti daudzi mūsu kolēģi, kas man lūdza šo izstāstīt... ļoti daudzi kolēģi tiek sodīti par to, ka banka, piemēram, ir noziņojusi par kaut kādu aizdomīgu darījumu un grāmatvedis ir uzskatījis, ka tas nav aizdomīgs darījums. Un ļoti bieži tā tas ir, jo grāmatvedim ir vairāk informācijas nekā bankai uz to brīdi, un mūsu asociācijas biedri tiek ļoti bargi sodīti par šo. Un sodi ir, kā es jau deputātu kungiem pagājušo reizi teicu (var publiski Valsts ieņēmumu dienesta mājaslapā pārliecināties) – tie nav pāris simti vai pāris tūkstoši, tie ir uzreiz desmitiem tūkstoši –, un sodi ir diezgan bargi. Līdz ar to mums ir kaut kā jārisina kopēji šis jautājums, jo drīz grāmatvedības, kā es sākumā teicu, pakalpojums paliks ekskluzīvs nevis tādēļ, ka mums ir kvalitāte jāceļ, bet tādēļ, ka mums ir jānodarbojas ar noziegumu atklāšanu. Ja nu es esmu tikusi pie vārda, tad man ir personīgi ļoti lielas pretenzijas pret jūsu darbiniekiem, jo man... Kad notika... Mums parasti... mēs esam diezgan liels birojs, mums pusgadu notiek šādi auditi, un es savā aizņemtībā nebiju izdrukājusi vienkārši žurnālu, kur bija reģistrēti visi ziņojumi. Man bija visi ziņojumi, bet žurnāls nebija izdrukāts, un Valsts ieņēmumu dienests aizrādīja, viņi teica, ka būs sods un tā tālāk. Es uzrakstīju jums oficiālu vēstuli ar lūgumu – jūs esat mainījuši veco sistēmu uz *goAML* –, vai jūs nevarētu man atsūtīt vienkārši izdruku, ko mēs esam... Nu, es jums aizsūtīšu e-pastu, ko jums... Ja jūs gribat mūs kā sadarbības partnerus, tad arī attiecieties pret mums kā sadarbības partneriem, nevis potenciāliem noziedzniekiem, kuri – iedomājieties! – nav sastādījuši žurnālu! Visa šī... mēs esam ziņojuši, bet aizmirsuši sastādīt žurnālu – tajā žurnālā ierakstīt, ka mums ir apmēram 19 ziņojumi tai gadā (ar datumu), viss. Attieksme no jūsu puses arī, atvainojiet... to es esmu personīgi... to es varu... Ja kāds man to būtu stāstījis, es varbūt šodien nestāstītu, bet tā ir mūsu biroja pieredze pagājušā gada augustā, kad mums... jūs varat sarakstē paskatīties, kā jūsu darbinieki atbildēja mums konkrēti.”

“Vienreiz atrisiniet to, ka jums... Mēs ar nākamo gadu atkal celsim cenas, jo mēs vienkārši fiziski to nevaram izpildīt. Ir vesela nozare radusies, kas tagad ražo papīrus, vidējie grāmatvežu biroji vienkārši samaksā. Vieglāk viņiem ir samaksāt kaut kādam... es neatceros tur tos nosaukumus... kādi četri lieli kantori, kas vienkārši

drukā viņiem par katru klientu... šādas mapes iedod, viņi tam samaksā un, protams, to ierēķina klientu kopējā maksā.”

“Likums, nosaka, ka ne revidents, ne grāmatvedis nedrīkst atteikties no sava klienta, jo viņam nav iespējas citur nekur alternatīvu dabūt, jo viņam valsts... Valstij ir jāsaņem nodokļu atskaites, līdz ar to mums ar viņu ir jāstrādā. Ja viņš arī kļūst pēkšņi sankcionēts vai noziedznieks, vai vēl kaut kas, mums ar viņu ir jāstrādā. Mēs atteikties vienkārši nedrīkstam no šāda klienta. Un tad iedomājieties, cik tas atkal maksā, lai uzturētu sadarbību ar šādiem klientiem. Bankas var aizvērt kontu un pateikt: “Mēs ar jums nestrādājam!” Mēs to nedrīkstam darīt.”

“Mēs esam kaut kādā veidā izvēlējušies klientu portfeli tādu – bez riska. To mēs pirms pieciem gadiem pieņēmām, lai šo murgu nepiedzīvotu, jo, tā kā mēs esam vieni no lielākajiem, mēs ik pa trīs gadiem piedzīvojam Valsts ieņēmumu dienesta pārbaudes, kas ilgst apmēram trīs četrus mēnešus. Tā ir pārbaude birojam gan emocionāli, gan morāli. Tas nav nekas patīkams, jo par katru klientu tev ir... ja banka ir ziņojusi par kaut ko... jūs pat nevarat iedomāties, par kādiem sīkumiem. Jūs sakāt, ka neziņo. Ziņo! Ziņo banka, un mēs ziņojam pretī, jo mums jau ir bail, – lai mēs netiktu sodīti, jo šobrīd lielākais sods ir pieci procenti no apgrozījuma.” - Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija pārstāve Lienīte Caune.

- 2) “Jāsaka gan, visi tie jautājumi, ko jūs uzskaitījāt, – neviens no tiem nav FID kompetencē. Finanšu izlūkošanas dienests nav politikas veidotājs, mēs neesam likumdevējs, mums nav pat likumdošanas iniciatīvas, tā ir Finanšu ministrija. Mūsu pienākums – es jau skaidroju pagājušajā reizē – ir saņemt, analizēt aizdomīgu darījumu ziņojumu informāciju un nodot tiesībsardzības iestādēm, ja neskaita dažādus blakusproduktus – nacionālā riska novērtējuma izstrādi un tā tālāk. Līdz ar to, protams, mēs vienmēr atbalstām, sniedzam viedokli, statistisku informāciju un tā tālāk, to mēs varam darīt, bet neviens no šiem jautājumiem nav tiešā Finanšu izlūkošanas dienesta kompetencē. Par likumdošanas izmaiņām. Es šobrīd no galvas nevarēšu komentēt, kāpēc tāds likuma pants ir, uz kuru... Es zinu, ka tieši šis konkrētais pants ir pārņemts no direktīvas, tiešā veidā pārņemts no direktīvas. Par to atkal neatbild Finanšu izlūkošanas dienests. Un direktīvu nepārņemt – mums nav tāda varianta. Pēc tam valstij draud visas procesuālās negatīvās darbības, droši vien paši esat dzirdējuši par... droši vien ļoti labi zināt, kādas tās ir. Vai ir jāglabā bankas konti? Es nemācēšu pateikt. Ja es precīzi atceros, šis pants un norma runā par klienta izpētes informācijas glabāšanu. Protī, bankām... kas ir klients? Izpētes informācija – tā noteikti ir kontu analīze. Grāmatvežiem tas var būt arī kaut kas cits. Darbu noteikti neviens neprasa – atbildot uz jūsu jautājumu – dublēt. Tad, kad Finanšu darījumu

darba grupa sāka veidot visus tos starptautiskos standartus, sākumā bija tikai finanšu sektors, tikai kredītiestādes, maksājumu iestādes un tā tālāk, kredītētāji. Pēc tam starptautisko standartu izstrādātāji saprata, ka paliek, teiksim tā, caurumi, ko var izmantot, ko nenosedz šie pakalpojumu sniedzēji. Vai arī, ja ir pakalpojums... var dažādus pakalpojumu sniedzējus izmantot dažādās valstīs un tad atrast tos caurumus, tā teikt. Tāpēc arī ieviesa šos pienākumus nefinanšu sektoram. Bet katrs likuma subjekts – vai tā ir kredītiestāde, vai tas ir jurists, vai tas ir grāmatvedis, vai tas ir kredītētājs – atbild par savu pakalpojumu neizmantošanu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai. Noteikti nav tā, ka grāmatvedis atbildēs par bankas pakalpojumu neizmantošanu. Grāmatvedis nekādi nevar nodrošināt to, ka banka banku neizmantos vai kādu citu likuma subjektu neizmantos. Likums vispārīgi nosaka, kā veic klienta izpēti, kādu informāciju pieprasa. Pēc tam katrs likuma subjekts pats izstrādā iekšējās kontroles sistēmas, cik daudz prasa, kuriem klientiem vairāk, kuriem mazāk. To var mainīt, to var balstīt, tas ir tiešām atkarīgs no katra likuma subjekta. Tā ka pat rajoni, kur viņš strādā, kādi viņam klienti ir... viņš pats zina vislabāk, ko kam prasīt, kam uzticēties vairāk vai mazāk. Līdz ar to tur tāda precīza standarta nav. Bet – kas to pārbauda pēc tam? To grāmatvežiem pārbauda Valsts ieņēmumu dienests kā uzraudzības un kontroles institūcija. Kredītiestādēm tā ir tagad centrālā jeb Latvijas Banka, iepriekš – FKTK. Ar viņiem tad būtu jārunā par konkrētiem glabāšanas termiņiem – ko prasīt vairāk, ko mazāk. Finanšu izlūkošanas dienests tur nevarēs... Mēs varam piedalīties sarunā, ja tāda vēlme ir, bet mēs nevaram ne izdot noteikumus, ne kā citādi... Tādas pilnvaras mums šobrīd no likumdevēju puses nav uzticētas.”

“Par to glabāšanas termiņu... kā pārņem no direktīvas, tas – jā. Par konkrētu uzraudzību – tā jau būtu Valsts ieņēmumu dienesta... attiecībā uz grāmatvežiem... kompetence. Ir speciāls departaments Valsts ieņēmumu dienestā. Par likumdošanu AML. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas likuma turētājs ir Finanšu ministrija.”

“Kaut kādā mērā – ja ne pilnībā – taisnība, protams, ir teiktajā, jo likums ir viens. Latvijā tas likums grāmatvežiem, nefinanšu sektoram – visam – un finanšu sektoram ir viens un tas pats. Ir atsevišķas normas, kas, protams, precīzē viena un otra uzdevumus, nodala, bet šobrīd likums ir viens. Ir valstis, kas ir izvēlējušās atsevišķu pieeju, kas nodala likuma daļas vai nodala atsevišķus likumus. Bet par to, ka varētu izvairīties no šo pienākumu pildīšanas vispār, ka tagad nevajadzētu to darīt, – par to nevar būt runa; tāds variants nepastāv. Tas jautājums ir – cik samērīgas ir prasības no uzraudzības, kontroles institūcijas tad, kad nāk pārbaudīt grāmatvežus; vai ir jāglabā piecus vai desmit, vai... vienalga, cik gadus; cik daudz dokumentus prasa,

lai paprasītu... Tas piemērs, ko jūs minējāt, – ka nekustamā īpašuma pārdevējam ir jāpēta gan pārdevējs, gan pircējs... tā nav. Katram ir jāpēta savs klients – tikai savs klients. Tas, cik tālu katrs likuma subjekts izvēlas iet... vai vēl tālāku soli, lai saprastu, no kurienes tā nauda tiešām rodas, – tas ir katra likuma subjekta izvēles jautājums (iekšējā kontroles sistēma – mēs tā to profesionāli saucam). Un tas, ko mēs no FID vienmēr sakām, it īpaši nefinanšu sektora subjektiem, ir: jums ir jāizpēta tiktāl, lai jūs paši justos komfortabli, ka, pakalpojumu sniedzot, jūs neveicat noziedzīgu nodarījumu. Tas arī viss. It īpaši šobrīd tas ir aktuāli attiecībā uz sankcijām. Proti, kam pieder – pieder vai nepieder sankcionētam oligarham – uzņēmums, ar ko jūs sadarbojaties.”

“Es vēlreiz pateikšu tagad savu viedokli. Valsts ieņēmumu dienestu, ja gribat salīdzināt ar bankām, tad arī banku uzraugu... Tātad neviens nesagaida vienu un to pašu. FKTK iepriekš, tagad – Latvijas Banka... viņi izdod papildus vairākus saistošos noteikumus, viņiem ir tiesības izdot saistošos noteikumus, kas – ļoti lielā detalizācijā jau – regulē, ko prasa klientam, kādam klientam, kādam ir jābūt riskam klientam un tā tālāk. Grāmatvežiem un citiem nefinanšu sektora pārstāvjiem ir katram savs uzraugs: juristiem, grāmatvežiem tas ir Valsts ieņēmumu dienests, advokātiem – tā pati Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija. Un šis uzraugs ir tas, kurš pasaka, ko viņš sagaida no sava likuma subjekta. Un šobrīd nekādā gadījumā nav tā... Es neesmu bijis ne vienā, ne otrā, lai pārbaudītu precīzi, bet nu nevar... pat ar manām zināšanām... salīdzināt to, cik prasa no bankas un cik – no grāmatveža.”

“Vēlreiz, tad jums ir jāsauc gan Latvijas Banka, lai viņi jums izstāsta..., lai viņi izstāsta precīzi noteikumus – cik lieliem jābūt departamentiem, kādas ir izglītības prasības valdes loceklim... atbildīgajam un tā tālāk. Grāmatvežiem nevienas šādas prasības nav. Protams, tas var būt – cik tas uzraugs prasa, lai dokumenti tiktu pieprasīti klientam un tā tālāk. Tas ir jautājums, kas ir jādiskutē ar uzraugu. Un to samērīgumu, teiksim tā, tajā daļā var sasniegt bez jebkādām likuma izmaiņām – tikai ar dialogu starp uzraugu un uzraugāmajiem.”

“Es piebildīšu, ka tā nekad nebūs, ka drīkstēs paļauties uz cita subjekta veikto analīzi. Vēlreiz uzsvēršu, ka katram ir jāatbild par saviem pakalpojumiem, un pirmais starptautisko standartu princips arī ir īstenībā... ka tu nedrīksti paļauties uz citiem. Cik tālu mēs iesim? Kāpēc tikai grāmatveži? Kāpēc pēc tam maksājumu iestādes nevar paļauties uz citu banku veikto? Kāpēc vienas bankas nevar paļauties uz citu Eiropas banku veikto? Un tā tālāk.”

“Mums nav jebkādas intereses, lai uzņēmēji vai fiziskas personas ietu ārpus Latvijas. Pilnīgi nekādas.”

“Divas nianšes. Viens ir tas, ka šobrīd... Es atkal citēšu iepriekšējo *Moneyval* vadītāju Danielu Telesklāfa kungu, kurš bija arī Latvijā un kurš Latvijas Televīzijā, šķiet, to teica, ka mēs bijām to pendeli sasvārstījuši tik augstu uz vienu pusi, ka tagad, ejot atpakaļ, tā aizgāja par tālu. Un šobrīd mēs esam tanī fāzē, lai to pendeli dabūtu tieši pa vidu un lai būtu normāls, samērīgs process... ar to, ko prasa bankas... bankām, un to, ko prasa klienti.”

“Es precizēšu: nedrīkst paļauties pilnībā uz to, ko dara cits subjekts.”

“Tā nav veidots starptautiskais regulējums, un mēs neesam tie, kas veido starptautisko regulējumu, neviens šeit, Latvijā, – nedz Finanšu izlūkošanas dienests, nedz kāds cits. Mēs varam sūdzēties, mēs varam raudāt, ja mums nepatīk. Bet tas, ko mēs varam darīt, – mēs varam Eiropas Komisijai piedāvāt savu redzējumu, ja redzam, un cerēt, ka viņi ņems vērā, vai kā citādāk – ar likumdevēja pilnvarām – tur vērsties. Tas, ko dara kredītiestādes šobrīd (un to jūs varat precīzāk prasīt Finanšu nozares asociācijai), – viņi ievieš risinājumu, kas ir jau arī vienā... laikam Eiropas... valstī pagaidām, ka ir tāds rīks, ar kuru viena banka, kas izpēta (vai cits likuma subjekts), var ievietot šo informāciju, un pēc tam to var izmantot citi, – tas ir, lai maksimāli atvieglotu darbu gan pašam likuma subjektam, gan arī klientam; lai nebūtu jāprasa viens un tas pats vairākas reizes. Bet tas nav lēts pakalpojums. To šobrīd ievieš pati Finanšu nozares asociācija ar saviem biedriem. Es vairāk... detaļas nevarēšu komentēt, bet viņi varēs pastāstīt, kā tas strādā. To noteikti... eventuāli var mēģināt ieviest arī starp visiem likuma subjektiem, bet tas nav tāds vienas dienas darbs.”

“Nekādā gadījumā nefinanšu sektoram nav jābūt tieši tādām prasībām, kā tas ir finanšu sektoram. Es arī skaidroju, kāpēc tā šobrīd nav. Jo... Latvijas Banka var izdot saistošos noteikumus (to viņi ļoti daudz un skrupulozi dara – atbilstoši savām pilnvarām) – kas ir jādara bankām, kas ir jādara maksājumu iestādēm un tā tālāk. Tieši to pašu dara citi uzraugi, to skaitā grāmatvežu uzraugs – Valsts ieņēmumu dienests. Par to, kāpēc viņi izdod vienu vai otru normatīvu, savu iekšējo... ne iekšējo, bet ārējo... noteikumus, kas ir saistoši grāmatvežiem, es jums komentēt nevarēšu.”

“Galvenais klientu izpētes mērķis ir, pirmkārt, tas – lai netiktu likuma subjekta pakalpojumi izmantoti noziedzībai. Otrs galvenais mērķis: ja ir aizdomas, ka tā notiek, ziņot Finanšu izlūkošanas dienestam. Vēlreiz uzsveru: mēs neesam uzraugs. Bet tas, ko mēs gaidām (un mēs to vienmēr arī skaļi sakām), ir nevis tas, ka jūs iesiet un meklēsiet... noziedzību... kā likuma subjekts... Neviens grāmatvedis... ne banka, ne kāds cits likuma subjekts... ir tiesībaizsardzības iestāde. Viņiem nav jāiet un jāmeklē noziegums; ir – ziņot par to, ka jūs redzat noziegumu. Pie jums atnāk klients un saka: “Klau, es gribu maksāt aploksnē. Kā man to labāk darīt?” Par to ir jāziņo

FID. Atnāk klients un saka: “Es gribu izvairīties no nodokļiem. Kā man to labāk darīt?” Par to ir jāziņo FID, un tas arī ir viss. Nav jāiet un jāmeklē. Bet, lai pārliecinātos par šo, ir jāveic klienta izpēte – no kurienes klientam ir nauda, kas ir klienta patiesais labuma guvējs un tā tālāk. To nosaka likums un uzraugs, nevis FID.”

“Arī Valsts ieņēmumu dienests, kad iet pārbaudē, mums var prasīt, uzraugs mums var prasīt visu informāciju par to, kas ir ziņojis, kas nav. Tam nebūtu jāgulst uz paša subjekta pleciem. Tieši to dara arī centrālā banka kā uzraugs pirms pārbaudes – pajautā Finanšu izlūkošanas dienestam, kas ir, kas nav, un mēs viņiem sniedzam visu informāciju. Līdz ar to tādām situācijām vienkārši nevajadzētu būt.”

“Es arī minēju, ka šobrīd tiek ieviests starp bankām tas mehānisms, kad varēs apmainīties ar informāciju, ar pamatinformāciju. Jo – atkal – es gribu uzsvērt to, ka ne tikai klients ir jāpārbauda. Svarīgākais ir pakalpojums, jo banka A un banka B... lai gan klients viens, tas pakalpojums var būt pilnīgi dažāds. Viena banka var iedot vienkārši 10 tūkstošu kredītu, kas būtu zema riska pakalpojums, jo skaidrs, ka nauda nāk no pašas bankas, ir tikai jāskatās, no kurienes atmaksā (vai, pieņemsim, ne no aplokšņu algas) savukārt otra banka var klīrēt miljardu darījumus turpu šurpu, līdz ar to...”

“Ja mēs runājam par tiem gadījumiem... Par konta vēršanu es jau, man liekas, skaidri atbildēju, ka mēs vispār neesam ieinteresēti, neviena valsts iestāde nav ieinteresēta, it īpaši FID, lai kaut kas būtu atvērts ārvalstīs. Pie tā mēs strādājam mūsu kompetences ietvaros. Ar Latvijas Banku mums arī viens projekts, ko tuvākajā laikā paziņosim, cerams, skaļi, lai mazinātu šos... Mēs ar bankām jau pirms pusgada sapratām, ka ir problēma. Pavisam neliela, teiksim tā, skaita ziņā pagaidām, kad tika ziņoti tādi ziņojumi, kas varbūt nebūtu jāziņo – pārsimts eiro, pāris tūkstoši, tūkstotis turpu šurpu. Tādi ziņojumi, kas varbūt pat neveido noziedzīgu nodarījumu. Mēs ar bankām izrunājām, ka tas nav tas, uz ko ir jāfokusējas šai sistēmai. Mums nav jāķer mazi darījumi, kur varbūt kāds nodoklis netiek nomaksāts vai saimnieciskā darbība netiek reģistrēta tāpēc, ka kāds pārdod lietotas savas mantas vai kā citādāk... Fokuss ir uz augsta līmeņa noziedzīgiem nodarījumiem, uz to ir jāfokusējas. Līdz ar to iepriekš arī bija situācijas, kad bankas kādreiz noziņoja šos mazos ziņojumus un izmeta klientu. Mēs redzam, ka tādas... nu, aizvērt kontu – tādas situācijas vairs neatkārtojas. Jo, mēs redzam, arī medijos iepriekš bija diezgan... pēdējos gados, gadu iepriekš, divus gadus iepriekš, mēs redzējām gadījumus, kad ļoti bieži medijos bija stāsti, ka kaut ko nepamatoti prasa, aizver kādu kontu. Un jūs paši, es ceru, redzat, ka pēdējos gados, it īpaši pēdējā gada laikā, to situāciju paliek daudz mazāk. Un vēl. Tas atrisinātu arī šos jautājumus – kas grāmatvedim ir jāglabā, kas nav. Tās

nav konceptuālas likuma izmaiņas; tas ir darbs pašiem likuma subjektiem... mēs ar prieku piedalāmies, nacionālo risku novērtējumu veicam... ar katru uzraugu... ko sagaida no grāmatveža, lai grāmatvedis, tieši tāpat kā kredītiestāde, ir komfortā, ka viņam neuzliks sodu par kaut kādu tehnisku trūkumu. Tas ir arī tas, kā mēs to problēmu valstiski varam risināt.”

“Ir jāsaprot, ko tu meklē; nav jēgas uzdot klientam desmitiem jautājumu un pēc tam domāt, ko tu meklē.”

“Normatīvais regulējums mums ir ļoti labs, nav problēmu normatīvajā regulējumā. Tas, pie kā šobrīd mums ir jāstrādā, – kā mēs to piemērojam: kur ir tas balanss – ko prasa uzraugs no grāmatveža, ko grāmatvedis pēc tam prasa.”

“Es vēlreiz gribu uzsvērt to, ka likumiski es neredzu tādas konceptuālas izmaiņas, ko vajadzētu. Ja pie jums nāk un sūdzas konkrētas personas par kaut kādām, jūsuprāt, absurdām situācijām, kas ir radušās *AML* iemeslu dēļ, mēs tikai priecāsimies, ja jūs tās apkoposiet un nodosiet mums, lai mēs pēc tam kopā ar Latvijas Banku un citiem uzraugiem varam piemērot gadījuma analīzi, mācības gan kredītiestādēm, gan citiem, ko darīt, ko nedarīt. Mēs pagaidām tās veidojam, pamatojoties uz informāciju, ko saņemam. Bet ļoti bieži, es esmu pārliecināts, šāda informācija līdz mums neatnāk, jo nav pietiekamas informācijas, lai identificētu aizdomas. Tā ka tas ir... Tā ir tāda viena praktiska lieta, jo es dzirdu, ka tiešām pie jums nāk un daudz sūdzas. Bet citādāk – sagaidīsim nacionālo risku novērtējumu, ko, visticamāk, politiskā līmenī...”

“Bet es vēlreiz gribētu uzsvērt, ka Finanšu izlūkošanas dienestam, lai gan mums ir tā vadošā loma, nav tāda mandāta, lai ietu un visiem ar pirkstu rādītu, kur kontu atvērt, kur aizvērt, ko prasīt grāmatvedim vai kad sodīt, kad ne. Mēs esam centušies... mēs izveidojam tādu uzraugu platformu, kas līdz šim nebija juridiski definēta, mēs vienkārši palūdzām pie mums ierasties visus uzraugus reizi mēnesī un strādājam pie dažādām lietām, pieņemsim, vadlīniju vienādošanas. Un tad mēs runājam par absurdām konceptuālām problēmām. Šajā platformā mēs ar ieteikuma raksturu – jo tas ir viss, ko varam darīt, – centāties pārrakstīt šīs vadlīnijas, lai šādas absurdas situācijas nebūtu. Šobrīd uzraugu platforma jau ir nodota likuma... izveidota likumiski. Mēs sapratām, ka tas diezgan labi strādā. Nodevām, iestrādājām to likumā, un šobrīd to uzņemās Finanšu ministrija vadīt. Pirmā šāda sēde notiks parīt, lai jau virzītu lielākā detalizācijā un risinātu tieši šādus jautājumus.”

“FID tipoloģijā un pazīmēs... ir liels saraksts ar pazīmēm, kuru nevienu nedrīkst skatīt atrauti (tas ir uzsvērts četras vai piecas reizes dokumentā), lai nerastos pārpratumi. Likuma subjekti... mēs tomēr sagaidām, ka viņi ir intelektuāli un viņi saprot, kā šo dokumentu piemērot. Mums arī ir mācības, kā to dokumentu piemērot.

Dokuments nav saistošs. Dokuments ir izstrādāts, lai palīdzētu, ja cilvēkam nav nekādas nojausmas, kā notiek noziedzība. Lai palīdzētu. Finanšu izlūkošanas dienests vispār to nevar ietekmēt, uz ko atsaucas uzraugi. Tas dokuments nav saistošs. Tas dokuments ir tādēļ, lai palīdzētu visiem ziņot, identificēt šos ziņojumus, un viss.”

“Ja jūs paskatīsieties arī uz pagājušā gada pārskatu, ko no rīta kolēģiem prezentēju, – mēs esam iesaldējuši 350 miljonus pagājušogad, un nekas no tā nav nedz zeķubikses, nedz tamlīdzīgi maza līmeņa darījumi. Vidējais darījums būs vismaz... nu, par miljoniem. Protams, mēs vēl joprojām runājam par vecajiem riskiem, kas bija līdz 2018. gadam, kad tas pats Moldovas landromāts... Vēl joprojām tiek identificēti atsevišķi... Nav tā, ka tur bija viena vai divas viegli identificējamas transakcijas. Tas noteikti arī nebija vienīgais šāda līmeņa noziedzīgs nodarījums, kur nauda tika atmazgāta caur Latviju. Ar tiem mēs strādājam. Mēs tāpat strādājam ar liela apmēra nodokļu noziegumiem, kur arī mēs redzam, ka piedalās... ir kāds, kas palīdz šo...*fasilitē* šo noziedzīgo nodarījumu – izvairīšanos no nodokļu nomaksas. Un tās lietas, arī sankcijas, protams, ir vēl joprojām aktuālas; korupcijas lietas ir aktuālas, krāpšanas. Droši vien paši zināt, cik aktuālas ir. Šogad vairāk nekā miljons ir jau izkrāpti... man liekas, uz marta beigām. Tās visas ir lietas, ar ko mēs vēl joprojām strādājam un ko mēs mēģinām noķert arī ar šo likuma subjektu starpniecību.”

“Mēs šobrīd strādājam pie vadlīnijām, kur ir aprakstīti vairāk nekā 10 piemēri, kas nebūtu jāziņo, kur ir līdzīgs piemērs, kā jūs minējāt par īres maksām, un piemēri ar lietotu preču pārdošanu...”

“Šo problēmu, es teicu, mēs identificējam pagājušā gada vasarā, kad sākām runāt ar bankām. Lai radītu komfortu, mēs sākām arī darbu pie vadlīnijām, izstrādājām vadlīnijas. Ar vienu no sadarbības partneriem mums diemžēl neiznāca tās saskaņot, līdz ar to mēs palaidām... Tās būtu jau ātrāk palaistas, bet mēs palaidām bez daļas ar šiem piemēriem un šobrīd cenšamies nonākt pie rezultāta, lai ar vienu no sadarbības partneriem, kas ir uzraudzības kontroles institūcija, arī saskaņotu un varētu tās laist publiski, un visi tam piekristu. Bet tas atrisinātu šo prasīšanu, neprasīšanu, nevis jautājumus.”

“Lietuvā un Igaunijā šo nefinanšu sektoru uzrauga Finanšu izlūkošanas dienests, nevis Valsts ieņēmumu dienests. Un es saku – tās nav normatīvas atšķirības, tās ir dialoga atšķirības, kā tiek veidots dialogs starp uzraugamajiem un kontroles institūciju, cik ļoti viens otrā ieklausās un kā veido šīs vadlīnijas uzraudzībai. Tas ir tas jautājums.”

“Kā es saku, riskos balstīta pieeja ir tas galvenais, pēc kā mēs strādājam. Un arī likuma subjekti strādā. Viņi paši var definēt sev. Bankām ir jo izteikti, bet arī citiem likuma subjektiem ir kaut kas, ko mēs saucam par riska apetīti. Jo augstāka riska apetīte, jo vairāk ir jāiegulda šādās kontrolēs un jābūt uzmanīgākam, un tā tālāk. Mums ir bankas ar ļoti zemu riska apetīti un ir bankas arī ar augstāku riska apetīti. Vienkārši vienā bankā prasīs vairāk, vienā – mazāk, vienā būs skrupulozākas kontroles, vienā kontu nemaz neatvērs. Tas ir katra likuma subjekta jautājums. Tieši tāpat var būt arī ar grāmatvežiem vai juristiem, vai advokātiem. Ir daudz advokātu biroju, kas vienkārši izvēlas, pieņemsim, ar sankcionētajām personām vispār nestrādāt, jo viņi ir likuma subjekti tikai konkrētā rāmītī. Ja viņi pērk nekustamo īpašumu klientam, pārvalda finanšu līdzekļus klientam vai dibina uzņēmumu, ja viņi iet uz tiesvedībām, viņi nav likuma subjekti. Viņiem nav jāziņo par klientu. Tur ir klienta advokāta, pieņemsim, konfidencialitāte. Bet tāpat ir advokātu biroji, kas izvēlas to nedarīt reputācijas risku dēļ un citu iemeslu dēļ. Tieši tāpat varbūt arī ar grāmatvežiem.”

“Mēs nevaram izdot nevienam – kur nu vēl valsts iestādei! – saistošus noteikumus. Mēs varam izdot... Pat vadlīnijas, pat nesaistošas vadlīnijas – mēs tās tā nesaucam. Tipoloģiski tās nav pat vadlīnijas. Tie ir indikatori, kas palīdz. Tas nevar būt nevienam saistošs, līdz ar to, ja ir tāda atsaukšanās uz to, ka tas kādam ir saistošs, tad tas ir tīri, lai attaisnotos. Nekāds cits iemesls tam nevar būt. Mēs, protams, priecājamies, ja tās tiek ievērotas, bet tur nevar būt pamats sodīt kādu vai nesodīt. Tas ir pamats, lai palīdzētu likuma subjektiem atrast, par ko ziņot. Viss. Vairāk nekas arī tajās vadlīnijās nav.” - FID priekšnieka p.i. T. Platacis

- 3) “Nu, mēs, protams, pārstāvam uzņēmējus, tai skaitā arī bankas, tāpēc mēs redzam to situāciju no dažādām pusēm. Arī pārvaicājām bankām, kā tās to redz. Kopumā, sākot šo “kapitālo remontu”, no paša sākuma mēs esam bijuši, teiksim tā, saprotoši, atbalstoši tādā ziņā, ka cīņai pret netīro naudu ir jābūt. Tas viss ir saprotams, ir *okay*, bet – lai tas nepārvēršas par to, ka tiek vajāti uzņēmumi, kas nav ar noziedzīgiem nodomiem un tā. Tā prakse ir bijusi tāda, ka pārmērīga risku vadība novedusi pie tā, ka bankas sākušas baidīties, tās baidās kaut ko pārkāpt un līdz ar to labāk atsakās no kaut kādiem darījumiem tā vietā, lai uzņemtos saprātīgu risku. Tas, protams, tā ir bijis, jā, ka finanšu iestādes never kontus vaļā, ierobežo citus finanšu pakalpojumus, nesniedzot paskaidrojumus, un arī klienti nesaprot, ko viņi nav īsti pareizi izdarījuši. Savukārt, ja mēs prasām bankām, izrādās, tām arī ir tā, ka tās nedrīkst klientam individuāli paskaidrot (to konsultāciju dot), kas tur pareizi jādara, jo tas varētu tikt traktēts kā konsultēšana apiet kaut kādas likumdošanas prasības. Nu, tur tā problēma

ir bijusi. Nu jā, un uzņēmējam jāpierāda savs godīgums, detalizēti viss jāskaidro. Tās, protams, ir daudzas procedūras, daudz cilvēkresursu, tās ir lielas izmaksas, tā ir cena un izmaksas mikrolīmenī, bet tam ir arī liela cena makrolīmenī, jo, kā mēs redzam pēdējos gados, daži uzņēmēji pārceļ savus finanšu pakalpojumus uz citām valstīm, tas ir liels administratīvais slogs uzņēmējiem – vadīt šos riskus. Samazinās arī kopumā finanšu pakalpojumi. Kā mēs redzam, kreditēšanas apjoms krīt (procentos pret IKP). Mēs esam priekšpēdējā vai pat pēdējā vietā pēc šiem kredītu rādītājiem. Tas, protams, kavē ekonomisko attīstību, tas kavē investīcijas, starptautiskos sakarus. Ja, teiksim, kaut kādi ārzemju partneri vēlas šeit kaut ko uzsākt, nu jau ir grūtības atvērt kontus. Protams, tas viss iekavē... Nu jā, mēs arī konsultējamies... finanšu nozarē arī saka, ko varētu uzlabot. Ir par daudz uzraudzības, par daudz kontrolējošo iestāžu, un mēs uz kaut ko gaidām – gaidām, ka Eiropa mums pateiks; ka būs kaut kāds vienots Eiropas regulējums. Bet – Eiropas regulējums nepateiks, kāds ir tas kontrolējošais... uzraudzības modelis. Tas tomēr pašiem jāizdomā. Un nu tas vēlāmais virziens... ir tā, ka šī uzraudzība būtu pēc iespējas kompakta un jēgpilna, pēc iespējas izslēdzot arī tās liekās darbības. Nu jā, – pēc iespējas standartizēt procedūras, konsolidēt to, ko var. Jā, vēl arī jautājums par to... Tika minēts, ka vienai bankai riska apetīte ir viena, citai – cita. Labi, tas ir saprotams – vienam bankā maksā... prasa vienu mapīti, citā prasa trīs mapītes. Bet varbūt mapītes saturs sakrīt abās bankās, un varbūt to mapīti, kur... paprasa vienreiz, tad viņi, kā saka, arī izpilda. Un tad – tās standartizētās lietas. Būtu ļoti labi, ja būtu arī kaut kādi tie standarti, jo citādi sanāk tā, ka tiešām nav saprotams, kas nāk no pašas bankas un kas nāk no kaut kādām tur uzraudzības prasībām.” - Latvijas Darba devēju konfederācijas pārstāvis Jānis Hermanis.

Sekojoši 2023.gada 17.maijā komisija vērsās FID un VID ar lūgumu sniegt viedokli par Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācijas piedāvātajiem grozījumiem NILLTPFN likumā.

2023.gada 20.maijā FID sniedza sekojošu viedokli:

“Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID) atbilstoši kompetencei ir izskatījis Latvijas Republikas Saeimas Parlamentārās izmeklēšanas komisijas nolūkā stiprināt valsts uzraudzību veiktā finanšu sektora “kapitālā remonta” negatīvās ietekmes uz valsts finanšu un kapitāla tirgus sistēmu izvērtēšanai, kā arī iespējamās AS “PNB Banka” novešanas līdz maksātnespējai, AS “ABLV Bank” novešanas līdz piespiedu pašlikvidācijai un “Baltic International Bank SE” darbības apturēšanas apstākļu izmeklēšanai (turpmāk – Komisija) vēstuli ar lūgumu sniegt viedokli par Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācijas priekšlikumiem grozījumu veikšanai Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma

un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā (turpmāk – NILLTPFN likums) un informē, ka neiebilst un konceptuāli atbalsta to turpmāku virzību, papildus izsakot šādu viedokli.

Attiecībā uz vēstules 2. punktā minēto grozījumu veikšanu NILLTPFN likumā, papildinot NILLTPFN likuma 11. pantu ar desmito daļu redakcijā “Šī likuma 3. panta pirmās daļas 3. punktā minētie likuma subjekti ir atbrīvoti no pienākuma veikt klienta izpēti, ja Finanšu izlūkošanas dienesta Finanšu izlūkošanas datu saņemšanas un analīzes sistēmā ir pieejamas ziņas, ka klienta izpēti veica kredītiestāde vai finanšu iestāde un klientam ir atvērts norēķinu konts kādā no Latvijas Republikas kredītiestādēm vai finanšu iestādē”, norādāms, ka pēc VID rīcībā esošās informācijas šāda informācija Finanšu izlūkošanas datu saņemšanas un analīzes sistēmā nav pieejama, kā arī NILLTPFN likumā nav noteikts pienākums kredītiestādei vai finanšu iestādei informāciju par klienta izpēti vai atvērtiem norēķinu kontiem sniegt Finanšu izlūkošanas datu saņemšanas un analīzes sistēmā.

Attiecībā uz vēstules 3. punktā minēto grozījumu veikšanu NILLTPFN likumā, izslēdzot no NILLTPFN likuma 37. panta otrās daļas 2. punktu, jo pēc pieprasījuma attiecīgo informāciju pats klients vai kompetentā iestāde var saņemt kredītiestādē vai finanšu iestādē, norādāms, ka tas radīs papildu administratīvo slogu kredītiestādēm un finanšu iestādēm.

Papildus informējam, ka, atbildot uz Komisijas aicinājumu sniegt viedokli par iespēju aktualizēt jautājumu par Finanšu izlūkošanas datu saņemšanas un analīzes sistēmas efektīvu izmantošanu un pilnveidošanu/uzlabošanu, lai reģistrētajiem lietotājiem tiktu nodrošināta iespēja skatīt, vai par klientu ir/nav iesniegts cita NILLTPFN subjektu ziņojums, kā arī informāciju par Latvijas kredītiestādes vai finanšu iestādes veikto klienta pārbaudi, paskaidrojam, ka atbilstoši NILLTPFN likuma 31.⁴ panta sestajai daļai Finanšu izlūkošanas dienestam nav tiesību izpaust to personu datus, kuras sniegušas informāciju par aizdomīgiem darījumiem un sliekšņa deklarācijas, izņemot šā likuma 55. pantā un 56. panta pirmajā daļā paredzētos gadījumus.”

2023.gada 23.maijā FID sniedza sekojošu viedokli:

“Uzsverams, ka gan 2023. gada 21. marta, gan 2023. gada 9. maija Parlamentārās izmeklēšanas komisijas sēdēs Finanšu izlūkošanas dienesta priekšnieka pienākumu izpildītājs Toms Platacis sniedza detalizētu skaidrojumu Parlamentārās izmeklēšanas komisijas pārstāvjiem par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas sistēmu, procesiem, mehānismu, kā arī pienākumu un tiesību sadalījumu starp institūcijām sistēmas ietvaros, tostarp norādot uz Finanšu izlūkošanas dienesta pilnvaru un funkciju robežām. Finanšu izlūkošanas dienests atkārtoti vērš Parlamentārās izmeklēšanas komisijas pārstāvju uzmanību uz zemāk minēto:

- Atbilstoši Likuma 50. panta pirmajai daļai Finanšu izlūkošanas dienests ir Ministru kabineta pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas saskaņā ar Likumu veic aizdomīgu darījumu un citas saņemtās informācijas kontroli un iegūst, saņem, reģistrē, apstrādā, apkopo, uzglabā, analizē un sniedz izmeklēšanas iestādēm,

prokuratūrai un tiesai informāciju, kuru var izmantot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas vai šo darbību mēģinājuma, vai cita ar to saistīta noziedzīga nodarījuma novēršanai, atklāšanai, pirmstiesas kriminālprocesam vai iztiesāšanai. Attiecīgi – Finanšu izlūkošanas pienākumu un tiesību kopums, kas ir ietverts Likuma 51. pantā, skar jautājumu loku, kas attiecas uz ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem un citas informācijas identificēšanu, sagatavošanu, nosūtīšanu un saņemšanu, kā arī turpmākajām darbībām informācijas apstrādē.

- Pamatojoties uz Ministru kabineta 2003. gada 29. aprīļa noteikumu Nr.239 "Finanšu ministrijas nolikums" 5. punkta 5.18. prim viens apakšpunktu, Finanšu ministrija sadarbībā ar uzraudzības un kontroles institūcijām veido politiku noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomā attiecībā uz jautājumiem, kas skar Likuma subjektu uzraudzību.
- Ievērojot Ministru kabineta 2022. gada 13. decembra rīkojumu Nr. 940 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai 2023.–2025. gadam" (turpmāk – Plāns), Finanšu ministrija ir atbildīga par 3. rīcības virzienu "Uzraudzība", proti, par pasākumiem, kas skar ar uzraudzību saistītos jautājumus.
- Atbilstoši Likuma 45. panta otrajai daļai Valsts ieņēmumu dienests uzrauga ārpakalpojuma grāmatvežus. Uzraudzības un kontroles institūciju pilnvaras ir noteiktas Likuma VIII nodaļā. Attiecīgi, Valsts ieņēmumu dienests ir institūcija, kas uzrauga ārpakalpojumu grāmatvežu darbību – sniedzot vadlīnijas, ieteikumus, veicot pārbaudes, kā arī nodrošinot citas uzraudzības funkcijas, tostarp izstrādājot risku novērtējumus un izvirzot mērķtiecīgas prasības un ieteikumus Likuma piemērošanā atbilstoši jomā identificētajiem riskiem.
- Asociācijas piedāvātie priekšlikumi (skatīt, piemēram, 2. un 3. priekšlikumu) vistiešākajā veidā skar kā Eiropas Savienības tā Finanšu darbības darba grupas (turpmāk – FATF) noteiktās prasības, kas šobrīd ir iestrādātas Likumā un kuru neievērošana vai nepareiza ieviešana var radīt nopietnas sekas nākotnē Latvijai gan kā Eiropas Savienības, gan kā Eiropas Padomes ekspertu komitejas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu novērtējumam (Moneyval) dalībvalstij. Norādāms, ka Finanšu ministrija ir atbildīgā institūcija par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK (turpmāk – AML direktīva) ieviešanu, no kuras izriet, tostarp nosacījumi attiecībā uz Likuma subjektu pienākumu veikt klienta izpēti, tās ietvaros iegūtās dokumentācijas glabāšanu un informācijas izpaušanas aizliegumu.²⁹

²⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK

Attiecīgi, Finanšu izlūkošanas dienests norāda, ka iestādes, kurām ir nepieciešams lūgt viedokli par Asociācijas priekšlikumiem, ir Finanšu ministrija un Valsts ieņēmumu dienests, nevis Finanšu izlūkošanas dienests.

Vienlaikus, un kā tas tika norādīts gan 2023. gada 21. marta, gan 2023. gada 9. maija Parlamentārās izmeklēšanas komisijas sēdē, viens no būtiskākajiem pamatprincipiem Likumā ietvertu nosacījumu saprātīgai, mērķtiecīgai un skaidrai piemērošanai – ir cieša, regulāra un uz sadarbību vērsta komunikācija starp uzraudzības un kontroles institūciju – Valsts ieņēmumu dienestu un attiecīgo Likuma subjektu – ārpakalpojuma grāmatvedi.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas sistēmā attiecībā uz visiem tās dalībniekiem pastāv princips “riskos balstīta pieeja”. Ievērojot minēto, birokrātisko administratīvo slogu ārpakalpojumu grāmatvežiem var mazināt, Valsts ieņēmumu dienestam paredzot skaidras un uz riskiem balstītas vadlīnijas, kas ir vērstas uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanu pēc būtības, nevis formālu prasību izpildi.

Papildus iepriekš minētajam uzsverams, ka informācijas, kura tiek sniegta Finanšu izlūkošanas dienestam, apmaiņa, izmantošana un tālāka nodošana tiek stingri regulēta kā nacionālajā tā starptautiskajā tiesību sistēmā. Tādējādi Finanšu izlūkošanas datu saņemšanas un analīzes sistēmā esošās informācijas un Likuma subjektu sniegto ziņu izpaušana būtu pretrunā kā Likuma nostiprinātajam regulējumam (skatīt, piemēram, 31.⁴, 38. un 39.) tā vienam no būtiskākajiem starptautiskajiem principiem (skatīt, piemēram, FATF 21. rekomendāciju,³⁰ AML direktīvas preambulas 41. apsvēruma punktu un 39. pantu³¹), kas nosaka stingru aizliegumu kā Likuma subjektiem tā Finanšu izlūkošanas dienestam izpaust informāciju par to, ka ir sniegts ziņojums par aizdomīgu darījumu un ar to saistīta informācija (“*tipping off*”).

Papildus vēršama Parlamentārās izmeklēšanas komisijas uzmanība uz faktu, ka Asociācijas piedāvātais priekšlikums nr. 1 jau no 2021. gada 12. jūlija ir iekļauts Likuma 31.⁶ panta redakcijā.

Noslēgumā Finanšu izlūkošanas dienests arī turpmāk par izmaiņām normatīvajos aktos aicina Parlamentāro izmeklēšanas komisiju vērsties pie institūcijas, kuras kompetencē ir politikas veidošana noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā un institūcijas, kuras kompetenci vistiešākajā veidā skar konkrētais jautājums. Finanšu izlūkošanas dienesta ieskatā ir būtiski ievērot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas sistēmas struktūru, kā arī institūciju noteikto tiesību un pienākumu apjomu, par ko Parlamentārās izmeklēšanas komisijas pārstāvji ir informēti gan ar šo vēstuli, gan notikušajās Parlamentārās izmeklēšanas komisijas sēdēs.”

pieejama elektroniskajā vietnē <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32015L0849> un Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu (ES) 2018/843

(2018. gada 30. maijs), ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Direktīvas 2009/138/EK un 2013/36/ES, pieejama elektroniskajā vietnē <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018L0843&from=EN>

³⁰Skatīt elektroniskajā vietnē: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

³¹Skatīt elektroniskajā vietnē: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html>

Komisijas 2023. gada 23. maija sēdē izskanējušie viedokļi (paskaidrojumu kopsavilkums):

- 1) “Atteikuma iemesls numur viens mūsu gadījumā ir – cilvēkam nav saprotama vai paskaidrota saikne ar Latviju. Tur noteikti runa nav par pamatkontiem. Pamatkonti, kā mēs zinām, tiek atteikti tiešām ļoti retos gadījumos. Privātpersonas ir vienīgās, kurām ir tiesības uz pamatkontu. Nu, tas faktiski ir kaut kas, kur varbūt ir kaut kāda konkrēta situācija, bet atkal es uzsvēršu – ļoti retas ir tās situācijas. Ja gadījumā tiek atteikts, patērētājam ir tiesības sūdzēties regulatoram. Varbūt regulators komentēs, cik bieži tādas sūdzības tiek saņemtas, cik, teiksim, pamatoti ir tie banku atteikumi. Bet – vēlreiz – svarīgi saprast, vai mēs runājam par privātpersonām, juridiskām personām, pamatkontu vai vispār kontu saimnieciskajai darbībai.”

“Standarta gadījumā tās ir dažas dienas. “SEB banka” šeit neatrodas ar mērķi būt nejaukiem pret saviem klientiem. Gluži otrādi. Mēs esam biznesa iestāde, mēs gribam ātrus un efektīvus procesus, un standarta gadījumā runa tiešām ir par dažām dienām. No pieredzes. Kur ir izaicinājumi? Ja uzņēmējam ir, piemēram, iepriekš bijuši daudzi uzņēmumi, kāds ir likvidēts, kādam varbūt ir bijušas problēmas ar Valsts ieņēmumu dienestu, tad – jā, tad banka mēģinās saprast vairāk, prasīs papildu informāciju, un tad dokumentu izvērtēšana var aizņemt vairāk laika. Latvijā... skaidrs, ka bija kaut kāds posms, kuram izejot cauri... Banka prasa, uzņēmējs saka: “bet iepriekš man neprasīja”, bet, es domāju, tam mēs esam izgājuši cauri. Nav nevienam mērķis būt neefektīvam, nav nevienam mērķis būt divu trīs mēnešu garam... Tie ir kaut kādi... varbūt absolūti izņēmumi.”

“Mēs kreditēšanā bijām vispasīvākie, un mēs apzināti samazinājām kreditēšanas apjomus 2006., 2007., 2008. gadā. Varbūt daudzi pamanīja. Tas bija stratēģiski... no mūsu puses... pareizs lēmums, jo Latvija diemžēl iepriekšējā krīzē cieta smagāk nekā citas valstis. Krīzes laikā un pēc krīzes negatīvie papildu apstākļi, kas Latviju negatīvi atšķīra no kaimiņvalstīm, bija administratoru uzdarbošanās, uzņēmumu aktīvu nobēdzināšana, iztīrīšana un tā tālāk, un tā joprojām. Rezultāts – vidējā uzņēmuma bankrota varbūtība Latvijā statistiski ir bijusi jūtami lielāka, un arī zaudējumi no vidējā uzņēmuma kreditēšanas Latvijā ir bijuši jūtami lielāki šajā periodā. Mēs redzam, ka pēdējo... es teikšu, kādu sešu septiņu gadu periodā situācija uzlabojās. Mēs kreditējam aizvien aktīvāk, mēs skatāmies, ko mēs varam Latvijā kreditēt vairāk. Es gribētu teikt, ka šobrīd mums veidojas lielāka

paļāvība arī uz valsts regulējošo lomu. Tādā ziņā – ja nu ir neveiksmīgs bizness, viss ir kārtībā, bet, ja ir ļaunprātīga aktīvu nobēdzināšana, tad finanšu, ekonomiskie noziegumi tiks izmeklēti. Tā ka nu faktiski... jā, arī iepriekš mums kredītpolitika, kredītu stratēģija trīs Baltijas valstīs ir bijusi vienāda. Es gribētu teikt, ka tagad Latvija ir savu kaut kādu to pozitīvo reputāciju atguvusi, un tagad ir pamats uz Latviju skatīties līdzīgi kā uz Igauniju un kā uz Lietuvu. Mēs esam stundām un dienām pavadījuši laiku ar bankas prezidentu, ar citiem ekspertiem, diskutējot, kas ir tas, ko mēs papildus vēl varam darīt. Jums jāsaprot, ka... nu, mūsu puse ir piedāvājuma puse, tāpat mēs spējam ietekmēt piedāvājumu pēc kredītiem, kur... atkal piedāvājumu puse, mūsaprāt (un es par kreditēšanu to varu absolūti teikt), Latvijā ir tieši tāda pati kā Igaunijā un Lietuvā šobrīd. Nu, pieprasījuma puse, mūsaprāt, ir nedrošāka, ir mērenāka Latvijā nekā Lietuvā un Igaunijā. Atkal jūs varat piekrist, varat nepiekt, bet tas ir mūsu skatījums. Bet nu vēlreiz... Mēs, protams, gribam redzēt aktīvāku kreditēšanu. Mēs ļoti... varbūt pēdējais komentārs no manas puses – mēs ļoti... arī ticam tam, ka šobrīd, pārliecinoties, ka Latvijas ekonomika ļoti labi... vidēji... pārvarēja kovidkrīzi, nu būs tā paļāvība no uzņēmējiem lielāka – aizņemties un investēt.

Un vismaz no manis pārstāvētās bankas puses, kā jau es minēju, ir notikušas daudzas pozitīvas lietas, lai mēs sagaidītu arī pozitīvu iznākumu dienas beigās.” “Nu, teikt, ka ar *AML* nodarbojas vairāk nekā puse, tas noteikti būtu pārspīlējums, runājot par manis pārstāvēto banku. Precīzi ciparus mēs varam iedot, bet, nu, tur ir ap 10 procentiem, ne vairāk. Arī, lai kļiedētu kaut kādus mītus, ir jāsaprot, ka tā ir mūsu reputācijas... un grupas izvēle – ļoti nopietni pieiet šiem jautājumiem, jo katra kļūda, ko mēs pieļautu Latvijā vai Baltijā, multiplicētos uz mūsu kopējo grupas darbību. Tas kaut kur ir līdzīgi, kam izgāja cauri aviācijas bizness. Piecdesmitajos sešdesmitajos jūs varējāt lidot dažādi, pēc tam nāca citas prasības – divi piloti, *ground control*, tevi rūpīgi pārbauda, pirms tev atļauj pacelt lidmašīnu, un tā tālāk, un tā joprojām. Es domāju, ka finanšu nozarē ir līdzīgs atbildīguma līmenis. Pat ja jūs teorētiskā situācijā regulējumu paņemat nost vai kaut ko maināt, es nedomāju, vismaz runājot par manu banku, ka kaut kas mainītos mūsu pusē. Tā ir mūsu izvēle, lai nosargātu savu reputāciju, savu labo slavu. Tā ka tur tiešām nav nekas negatīvs sakāms par Latviju vai Latvijas regulējumu.”

“Pēc publiskās informācijas arī jūs varat pārliecināties – gada sākumā mēs jaunos aizdevumos esam izsnieguši par 50 procentiem vairāk. Nevis par 5, nevis par 25, bet par 50 procentiem vairāk. Iemesls ļoti maz ir meklējams mūsu pusē, kaut ko liberalizējot piedāvājuma pusē, iemesls ir pieprasījuma pusē, ko es minēju, ka

uzņēmējiem ir lielāka palāvība, ka, hei, krīze nav tik briesmīga, pārdzīvojām kovīdkrīzi, enerģijas cenu krīze arī kaut kādā ziņā ir beigusies. Tas ir tas, ko, pārstāvētot “SEB banku”, es absolūti varu teikt un ciparos apliecināt – plus 50 procenti. Jūsu minētais izaicinājums par procentu likmēm. Droši vien centrālā banka komentēs labāk, bet – kā mēs to redzam? Protams, mēs modelējam situāciju uz priekšu, protams, tas kādā brīdī pieprasījumu pēc kredītiem var samazināt, un tie plus 50 procenti... Nu, es nesolītu, ka nākamgad būs vēl plus 50 procenti uz plus 50 procentiem, jo tas jau ir tas mērķis, ka mēs ceļam procentu likmes, lai slāpētu pieprasījumu pēc kredītiem, kas slāpē patēriņu, kas slāpē inflāciju. Tā ka diemžēl kaut kādu brīdi var sanākt tā, ka, pat ja mēs darām visas pareizas lietas, uz pozitīvu rezultātu ir nedaudz jāpagaida. Pēc mūsu prognozes, tā pavisam īsti pozitīvo rezultātu mēs redzēsim nākamajā ekonomiskajā ciklā un, iespējams, tajā brīdī, kad cilvēkiem būs pārliecība, ka, jā, procentu likmes vairs nekāpj un jau varbūt pat sāk samazināties.”

- SEB Banka valdes loceklis Kārlis Danēvičs.

- 2) “Vispirms par to garo anketu, ko jūs minējāt. Nu, tiešām tā ir gara, jautājumu ir daudz. Un skatīties tikai Latvijas Bankas virzienā droši vien nebūtu korekti, jo nav tā, ka tas regulējums ir šeit lokāli izdomāts. Mēs esam Eiropas Savienībā, un mums ir arī Eiropas Savienības regulējums, un ir tāda *AML* direktīva, ir vairākas pakas jau izdotas, kuras nosaka attiecīgās prasības *AML* jomā, kas bankām ir jāpilda, un tur ir noteiktas lietas, kas bankai ir jānoskaidro. Tāpēc arī ir šie jautājumi, lai mēs pie tām atbildēm nonāktu. Vai tie ir gari? Droši vien, jā. Pirmreizēji. Bet tas, ko es šeit gribu piebilst arī, ka bankas ir ieguldījušas ļoti daudz (par *Swedbank* runājot), mēs esam ļoti daudz domājuši un investējuši tajā, lai klientam padarītu maksimāli ērtu šo anketas aizpildīšanu. Teiksim, pirmreizēji, jā, tur ir daudz jautājumu, bet pēc tam, atjaunojot šos jautājumus, to var izdarīt digitāli ļoti ērtā veidā. Tā ka tas ir par to anketu. Tad par... mums arī ir ļoti līdzīga pieeja tai ziņā, ka mēs fokusējamies uz Latvijas rezidentiem, šeit dzīvojošajiem cilvēkiem un arī uzņēmumiem, kas strādā, kuriem ir saikne šeit ar Latviju. Katrai bankai, protams, var būt sava, teiksim, riska apetīte, mērķauditorija, kā jau katram biznesam. Katrs biznesa nosaka savu mērķauditoriju. Mēs, *Swedbank*, Latvijā esam noteikuši, ka primāri strādājam ar Latvijas rezidentiem. Tāpēc, teiksim, ja mums atbrauks kāds, nezinu, no Ķīnas, vienkāršs tūrists un gribēs atvērt kontu, mēs nevērsim, mēs prasīsim – kāpēc tas konts ir vajadzīgs? Šis jautājums mums ir jāuzdod, izrietot no *AML* direktīvas. Mums ir jānoskaidro, kāpēc klientam ir vajadzīgs konts. Tātad mēs šo jautājumu

uzdosim. Ja klients... nu, tad attiecīgi – ko viņš atbildēs? Ka viņš grib ārvalstīs turēt maciņu? Nu, tad tas nav mūsu mērķauditorijas klients. Mēs nodrošinām pakalpojumus klientiem, kas šeit grib saņemt savus ienākumus, kuriem ir nepieciešami tiešām bankas risinājumi. Par pamatkontu. Jums ir pilnīga taisnība. Privātpersonai, protams, ir vajadzīgs konts, lai dzīvotu, uzturētos valstī, un tāpēc arī tā regula tāda ir ieviesta, kurai mēs arī sekojam. Par pamatkontu runājot, nav tā, ka mēs atsakām pamatkontu. Tur ir jābūt ļoti, ļoti kritiskam gadījumam, lai mēs tiešām atteiktu pamatkontu. Mums ir bijušas situācijas, kad mēs pilnā apmērā kontu klientam vairs nenodrošinām, bet klients mums uzraksta apliecinājumu, ka viņam citā bankā nav kontu, ka viņam šis būs vienīgais konts, un pamatkontu mēs tad nodrošinām. Bet, lai atteiktu pamatkontu, tur tiešām ir ļoti... Es teiktu, ir ļoti individuāls un kritisks gadījums, lai mēs atteiktu privātpersonai pamatkontu.”

“Šis regulējums neattiecas uz uzņēmumiem, tas attiecas uz privātpersonām. Par uzņēmumiem. Par atteikumiem runājot, mums ir jāsaprot uzņēmuma saimnieciskā darbība, viņu sadarbības partneri, kurās valstīs uzņēmums darbojas, kādi riski ir saistīti. Jo tāpat droši vien jūs esat dzirdējuši visus skandālus, kas bija vairākus gadus atpakaļ, kur bankām tas tika pārņemts. Jā, un tas jau netika pārņemts no Latvijas Bankas puses vai tikai šeit lokāli, tas pārņemts bija starptautisks, un diemžēl mūsu reputācija kā valstij diezgan ir cietusi tādēļ... nu, kāda tā situācija bija vairākus gadus atpakaļ.”

“Ir tā, ka, ja tas uzņēmums ir jauns, tikko atnācis, viņam uzreiz atvērs kontu. Ja uzņēmums grib atvērt... no vienas bankas pāriet uz citu banku, tad, jā, mēs uzreiz sākam pētīt – kāpēc, un tad var būt *AML* jautājumi. Ja ir jauns uzņēmums, kas grib atvērt... Ja esošs uzņēmums grib atvērt jaunam uzņēmumam, savam meitasuzņēmumam, kontu, arī tad mēs sākam pētīt uzreiz. Tā ka tas var paņemt vairākas nedēļas. Kovida laikā, es piekrītu, tas... varēja būt vairāki mēneši dēļ cilvēku slimošanas.”

“No *Swedbank* puses – dažas dienas. Es domāju, tie gadījumi, kad konta atvēršana ir ilgāka, – tie ir absolūti atsevišķi gadījumi. Tā nav lielākā... vairuma statistika. Tā ka uz kopējo statistiku... nevar teikt, ka vidējais termiņš ir tie divi trīs mēneši. Noteikti nē. Tie ir atsevišķi gadījumi. Tieši tā! Kad ir vajadzīgi dokumenti... Un tur arī ir ļoti atkarīgs no tā, cik ātri klients šos dokumentus iesniedz, jo viņam arī... ja ir, teiksim, ārvalstu investori struktūrā... piemēram, ASV. No ASV dabūt dokumentus – tas nav vienas dienas jautājums. Nu tā. Un mums ir jāpagaida šie dokumenti. Tā ka tas var prasīt kaut kādu laiku. Bet tas nav standarts, un tas neattiecas uz visiem.”

“Situācija noteikti ir normalizējusies. Vai mēs esam perfekti šobrīd? Droši vien nē. Mēs turpinām strādāt, uzlabot procesus. Bet varbūt kaut kas tāds... nu, viena liela lieta, kas būtu labojama... arī varētu teikt, ka – nē... Mēs, protams, turpinām slīpēt procesus un uzlabot tos.”

“Ja mēs skatāmies, teiksim, uz kredīvēšanu, tad kredīvēšana ir attīstījusies vairāku gadu desmitu garumā. Kredīvēšanā ir ļoti daudzi automatizēti modeļi un liela daļa no darba tiek paveikta automatizētā veidā. Ja mēs skatāmies uz *AML*, šī joma nav ar tik lielu, teiksim, vēsturisko bagāžu. Līdz ar to, protams, ja mēs raugāmies automatizācijā, tad *AML* jomā mums nav tik daudz automatizēts, kā tas ir kredīvēšanas jomā, līdz ar to ir lielāks manuālais darbs un arī nepieciešamais darbaroku skaits. Tas ir viens. Otrs. Kredīvēšanā mums nav – nu, šeit es par *Swedbank* varētu runāt – visa kredīvēšanas kompetence centralizēta, respektīvi, kur cilvēki tikai nodarbojas ar kredīvēšanu, neko citu. Ja mēs skatāmies uz filiāļu tīklu, arī tur cilvēkiem ir pamatzināšanas kredīvēšanā, viņi var to pirmo konsultāciju sniegt. Tāpat uz konsultāciju centru zvanot, arī tur tā kompetence ir, tā ka viņi kaut kādu savu daļu slodzes velta kredīvēšanas jautājumiem, arī palīdzot klientiem. Savukārt par *AML* mums lielākoties ir koncentrēts, līdz ar to, lai rēķinātu kapacitāti un salīdzinātu, tas nav tāds “jā” vai “nē” jautājums, tur būtu jāliek cipari un jāņem vērā arī tā attīstības fāze, kurā mēs esam.”

- Swedbank Latvija Finanšu noziegumu novēršanas pārvaldes vadītāja Karina Lindava.

- 3) “Varbūt nedaudz papildināšu par to saikni ar valsti. Nu, tas no starptautiskās pieredzes nav nekas nesamērīgs. Ja jebkurš no mums kā tūrists dotos uz, nezinu, Krieviju, Ameriku vai Vāciju, mums arī, visticamāk, kontu neatvērtu. Tajā brīdī, kur ir iemesls būt saiknei ar to valsti – tu studē, tev ir darbs, tev ir kaut kādas, nezinu, patvēruma tiesības vai kā –, protams, tas ir absolūti cits stāsts. Eiropas Savienībā, patiesību sakot, ir tā saucamā *Single Euro Payments Area (SEPA)*. Tātad, ja tev ir karte vienā no Eiropas bankām un konts vienā no Eiropas bankām, tad tu ļoti labi var startēt un kādu laiku pat dzīvot citā valstī, un tev pat nevajadzēs tur uzreiz to kontu atvērt. Tā ka tas nav nekas unikāls par Latviju, tas ir, kā finanšu sektors pasaulē darbojas. Tas izriet no tādiem vispārējiem riska vadmotīviem, ka tas risks nav pārvaldāms. Ja jebkurš jebkurā valstī jebkurā brīdī varētu atvērt kontu bez saprotamas saiknes ar to valsti, tad tas ļoti apgrūtinātu finanšu sektoram uzdoto uzdevumu, kas ir cīņa ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Bet vēlreiz uzsveru: tikko parādās saprotams iemesls tieši tajā valstī vēlēties kontu, tur fundamentālām problēmām nevajadzētu būt.”

“Kritēriji... tie ir faktiski modeļi vai faktori, kas ietekmē riska modeļus, kas, starp citu, arī nosaka to, cik daudz bankām ir jātur savs kapitāls pretī konkrētai kredītu ekspozīcijai un attiecīgi – cik tas kredīts tad maksā. Bet kopumā es lielos vilcienos varu pievienoties Kārlim – teiksim, tajā vēsturiskajā dinamikā. Es teiktu, ka nu jau vairākus gadus mēs redzam, ka tas pieprasījums ir vājāks kreditēšanas pusē, nekā mēs gaidījām savās prognozēs, bet, protams, tam ir dažādi iemesli. Mums ir nākuši vairāki tādi šoki – tādi kā kovids un kara eskalācija Ukrainā. Bet nu kopumā... teiksim, tie fundamentāli, kad vienkārši Latvijā ir mazāk kreditējamu uzņēmumu... un tā ir tā pieprasījuma puse. Līdzīgi kā “SEB banka”, teiksim... Mums arī ir pilnīgi identiski kritēriji un modeļi visās trijās valstīs, un, ja mēs izfiltrējam cauri, teiksim, visu korporatīvo bāzi, tad kreditējam uzņēmumu, nu, teiksim, caur *Swedbank* acīm. Piemēram, citās valstīs ir tūkstošiem, desmitiem tūkstošu vairāk, desmitiem tūkstošu... Tas ir ar vieniem un tiem pašiem kritērijiem, nevis tāpēc, ka mums Latvijā ir kaut kādi citi uzstādījumi. To mēs arī redzam statistikā, cik Latvijā procentuāli ir uzņēmumu ar pozitīvu pašu kapitālu, pozitīvu operacionālo peļņu, kas ir tie pamatkritēriji, lai vispār uzņēmums varētu nākt uz banku. Bet, ejot uz priekšu, protams, mums pulveris sauss, un mēs ceram, ka šis pieprasījums un investīciju aktivitāte ies uz augšu. Tagad arī ilgtspējas transformācija dod tādu papildu grūdienu, ko bankas labprāt apmierina... šo pieprasījumu... un konkurē. Tā ka... Bet, skatoties atpakaļ, droši vien mēs varam iet šeit pētījumos, kā saka, ļoti dziļi.”

“Varbūt daži aspekti. Tajā kreditēšanā, kas ir šogad... Jaunajā kreditēšanā jaunie kredītņēmēji jau iet saistībās, pieņemot un izvērtējot paaugstinātās *EURIBOR* likmes. Tā ka savā ziņā tas ir ļoti, ļoti apzināts lēmums. Un tā dinamika varbūt pret to fonu, kādas bija gaidas par ziemu – it sevišķi –, ir pietiekoši pozitīva no tāda makroviedokļa. Šeit droši vien var būt arī citi viedokļi, bet Latvijas ekonomika šo ekonomikas ciklu... nu, sekojot procentu likmju pieaugumam... Skaidrs, ka sekos arī tā saucamais kredītu cikls, kad šis pieaugošās procentu likmes pāriet uzņēmuma izmaksās un mazina pieprasījumu pēc kredītiem, vārdu sekot, reālās ekonomikas efekts. Ja mēs skatāmies globāli, šīs pieaugošās procentu likmes un līdz ar to arī kaut kādā mērā samazinātā likviditāte Latviju skars caur eksportu, jo mūsu uzņēmēji, kas strādā, jutīs varbūt vājināšanos eksporta tirgos. Pašiem fundamentāli situācija ir laba. Mums ir krīzes vai... teiksim, krīzes nojautās šis zema saistību apjoms, kas bieži tiek saukts par defektu, bet īstenībā ir efekts. Jo, ekonomikai sabremzējoties, ar mazāku saistību slogu tikt galā ir vieglāk nekā ar lielāku. No otras puses, tas nozīmē, ka, ieejot jaunā ciklā, ir kapacitāte investēt, aizņemties un ielēkt tajā nākošajā izaugsmes

ciklā. Vai tā būs, tas savā ziņā būs atkarīgs no uzņēmējiem un ambīcijām. Viņi redzēs, ka eksporta tirgi vājinās, vismaz īstermiņā. Vai viņi saskatīs to vienu divus soļus uz priekšu vidējā termiņā un izmantos šo brīdi, lai investētu, ielēktu tajā nākošajā izaugsmes ciklā... Tas ir, tā teikt, abpusējs process. Vēl viena lieta, ko es gribēju pieminēt, – par tām procentu likmēm, ka mēs jau izsenis, jau faktiski kopš, manuprāt, 2011. vai 2012. gada, kad stājās spēkā šis jaunais regulējums, izsniedzot kredītus, modelējām procentu likmes tādā vidējā termiņā, respektīvi, ar lielākajiem *EURIBOR* līmeņiem. Līdz ar to šobrīd klientiem ir skaidrs, ka tas no viņu reālās naudas plūsmas atņem vairāk līdzekļu, samazinās viņu reālā pirkatspēja, bet tas neapdraud viņu maksātspēju, tāpēc ka, modelējot gan privātpersonu, gan uzņēmumu maksātspēju, mēs esam modelējuši, ka šīs procentu likmes var augt un viņu maksājumu slogs var būt lielāks.”

- Swedbank Latvija valdes priekšsēdētājs Lauris Mencis.

- 4) “Šajā gadījumā, viennozīmīgi, mūsu mērķi sakrīt ar PIK tādā ziņā, ka, protams, finanšu pakalpojumu pieejamība, tai skaitā kreditēšana, ir ļoti svarīga Latvijas ekonomikas izaugsmē un attīstībā. Tā ka tas – bez vārda runas. Un mēs redzam, ka tur ir lietas, kas ir jālabo. Viena lieta, runājot par *AML*, kas jau izskanēja... es domāju, ka šeit gan mums jāsaprot ļoti skaidri, ka tas tilts starp Austrumiem un Rietumiem, – tas ir nosvilis, un tas, kas tur bija jau nodedzis, tas ir novākts. Un līdz ar to karš Ukrainā ļoti skaidri apliecina, ka *AML* problēmas ir ne tikai lokālas (mums), bet tā ir visas Eiropas lieta, un tā ir globāla lieta. Un līdz ar to šeit mēs daudzās jomās esam to izdarījuši ātrāk – Latvijā – nepieciešamības spiesti, un tas pats notiek arī daudzās citās valstīs Eiropā, kas vienkārši diemžēl ir iekavējušās mazliet. Līdz ar to šajā brīdī tā izpratne par *AML* ir ļoti mainījusies, un tur nūdien mēs ģeopolitiskajā situācijā, kāda pašlaik ir, neko atļauties citu nevaram. Šeit gan ir jautājums, protams, par konkrētu izvērtēšanu, par riskos bāzētas pieejas praktisku ieviešanu. Līdz ar to regulējums ir... kāds regulējums, jautājums, manuprāt, ir vairāk par... mēs runātu par ieviešanas elementiem. Dažiem es pieskaršos arī. Savukārt dažas no lietām, kas jau šeit parādījās, piemēram, komisijas... komisijas maksas, un tur mēs Latvijas Bankā esam veikuši sākotnējo salīdzinājumu. Mēs redzam, ka tur ir diezgan būtiskas atšķirības arī Baltijas valstu starpā, un tāpēc tas arī ir viens no uzstādījumiem, ko mēs arī no komercbankām esam... no kredītiestādēm konkrēti prasījuši. Pirmais – depozīti, kur mēs pēdējo mēnešu laikā tiešām esam redzējuši diezgan labu virzību. Labs sākums, turpinām! Otra lieta – komisijas, kurās mēs diemžēl līdz šim būtiskas pārmaiņas redzējuši neesam.”

“Kāpēc mēs uzskatām, ka komisijas ir svarīgas? Un šeit no Latvijas Bankas puses mēs vairāk skatāmies tieši uz ar kreditēšanu saistītām komisijām, piemēram, refinansēšanu mājokļu kredītiem, – tādām lietām, kas palielinātu šo kustību, konkurenci banku starpā. Un tur mēs tiešām gribētu redzēt lielāku iesaisti no banku puses. Trešais punkts, ko mēs bankām esam... komercbankām ļoti konkrēti arī norādījuši kā vienu no nākotnes ļoti būtiskām lietām, ir kreditēšanas vides uzlabošana. Un tur mēs esam pēdējo mēnešu laikā redzējuši tiešām dažus uzlabojumus, dažus pirmos dīglus, piemēram... ja man jādod piemērs, teiksim, ar ilgtermiņa saistītiem kredītiem – uz zināmu termiņu, un nepievieno bankas maržu. Šeit arī labs sākums. Bet, manuprāt, tur diezgan daudz, ko darīt.”

“Šīs trīs lietas ir tās, ko mēs, ar bankām tiešā veidā runājot, esam aktualizējuši, un, kā jau es minēju, gan depozītu, gan kreditēšanas pusē mēs zināmu virzību esam redzējuši. Te daudz vēl darāmā, bet komisiju pusē – nē, mēs no Latvijas Bankas puses arī uz to skatīsimies krietni uzmanīgāk tuvāko mēnešu laikā, un mēs ļoti ceram redzēt tur būtiskāku virzību. Tad par kontu apkalpošanu. Un visvienkāršākais variants, manuprāt, kam pieskarties, ir pamatkonts privātpersonām. Un tur, jā, tas viss balstās uz Eiropas Savienības regulu, bet regula Latvijā ir ieviesta diezgan, nu, tādā stingrā veidā, proti, jautājums ir par vārdu “reputācija”. Un, mūsaprāt... šajā brīdī, cik es saprotu, arī mēs – saskaņoti ar Finanšu ministriju – pamazām virzām šo jautājumu uz priekšu, un, ja noņem vārdu “reputācija”, tad nav vairs iespējas cilvēkam neatvērt pamatkontu. Protams, šī pamatkonta izmantošana ir absolūti minimāla, līdz ar to bankām arī tam nevajadzētu radīt nekādas problēmas ne korespondentattiecībās, (ko bankas ir iepriekš uzsvērušas), ne arī citā, starptautiskā sadarbībā. Un arī, protams, uzraugs uz to skatās kā uz pamatkontu, kur resursu līdzekļu plūsma ir ļoti ierobežota un nekādus riskus pēc būtības nerada. Līdz ar to, manuprāt, pamatkontu jautājums ir risināms. Un šis ir daļa no stāsta, proti, par riskos balstītu pārvaldību, kur pāris gadus atpakaļ, kad ļoti straujas pārmaiņas bija nepieciešams veikt, atsevišķās jomās bija krietni vienkāršāk ieviest noteikumu pārmaiņas. Šajā brīdī, es domāju, vairāk ir virzība tiešām uz riskos bāzētu izvērtēšanu.”

“Attiecībā uz privātpersonu pamatkontu – manuprāt, tur vajag stundu, lai jūs varat nobalsot un, teiksim... Protams, pirms tam nepieciešama arī diskusija un tad uzklaušanās, bet, manuprāt, banku bažas šajā brīdī ir pārspīlētas, un līdz ar to tas būtu diezgan ātri. Nu, labi – nedēļu.”

“Šis bija tas vienkāršākais variants, mūsaprāt, kas ir saistībā ar privātpersonu pamatkontu. Protams, ar uzņēmumu kontiem un standarta kontiem... tur vienmēr, kur tie konti tiek krietni plašāk izmantoti, tur gan ir riskos bāzēta pieeja un tur

tiešām ir uzmanīgi jāskatās, ko banka... kādus riskus ņem vai neņem, bet tajā pašā laikā, protams, šim jautājumam, kas tiek klientam uzdots, tam ir jābūt arī samērīgam, ko precīzi no klienta grib uzzināt, jo galvenais – ir jāuzzina tas stāsts, vai tam cilvēkam vai uzņēmumam ir sasaiste ar Latviju. Bet tas nūdien nenozīmē veidot kaut kādus kopotos rakstus, aptaujājot un prasot visas iespējamās izziņas. Līdz ar to tur, protams, tam ir jābūt saprātīgam. Bet šeit viena lieta, kas vēl, protams, ir... Divas lietas vēl uzsvēršu, tad šai intervencei es pielikšu no savas puses punktu. Par standarta kontiem un standarta pieejamību. Tur, protams, ir jautājums par riskos bāzētas pieejas pilnvērtīgu ieviešanu un uzlabošanu, un tur, viennozīmīgi, ir ko darīt... un gan izpratne uzraugu un banku pusē, kā mēs uz šīm lietām skatāmies, un arī laiks mainās. Līdz ar to būs virkne lietu arī, ko no Latvijas Bankas puses mēs ļoti konkrēti esam laika rāmī ielikuši, ko mēs centīsimies tuvāko mēnešu laikā izdarīt, lai arī šādas lietas un izpratne kļūtu vienotāka un pilnvērtīgāka. Piemēram, tas pats atjauninātais rokasgrāmatas stāsts – tagad līdz jūnija beigām –, kur tiek apskatīti konkrēti gadījumi, lai bankām šo izpratni atvieglotu un tajā pašā laikā arī no klientiem neprastu kaut ko tādu, kas nav adekvāts. Savukārt par jūsu minēto FID. Un tur, manuprāt, arī ir viena ļoti būtiska lieta. Kā jau iepriekšējā reizē, kad mēs tikāmies, – attiecībā uz policejisko funkciju... mums sadaļa... es domāju, bankām, ir atsevišķos gadījumos uzlikts krietni par daudz. Un FID iniciatīva noņemtu daļu no tā nost no Latvijas Bankas puses, vismaz šajā piedāvājumā, ko mēs esam redzējuši pašlaik no FID, ir absolūti atbalstāma. Un līdz ar to tam būtu jāiet cauri... nu jau, manuprāt, ļoti konkrētam procesam, kurā brīdī tad to noņemt, un ko dara pārējās institūcijas. Jo bankas nūdien nevar būt arī izmeklētāji par visiem jautājumiem. Un pati pēdējā lieta. Runājot par to, ka cilvēki nevar atvērt kontus, man nūdien ir mudinājums – nāciet uz Komercbanku ombudu vai pa taisno uz Latvijas Banku, lai mums ir konkrēts gadījums, ko mums ar bankām izrunāt. Pagājušajā gadā ir bijuši 26 pieteikumi. Tikai 26 pieteikumi, ar ko... kas ir atnācis uz ombudu, uz Latvijas Banku, manuprāt, tikai daži, ja, FKTK... tur nekā nav. Līdz ar to nāciet ar konkrētu stāstu, tad to mēs varam atrisināt. Kamēr mēs konkrētas lietas nezinām, mums arī kā uzraugam pie komercbankām aiziet un pateikt konkrēti, ko jūs darāt nepareizi, ir ļoti grūti. Līdz ar to, jā, ir lietas, kas ir jādara krietni vienkāršāk, un tur tam risinājumam ir jābūt pēc iespējas ātrāk, jo tas nūdien nav sarežģīts.”

“Viena lieta, ko es teicu par to *AML*, ko es noteikti gribu piebilst, lai mēs vienkārši to tēmu varam noslēgt. Šeit, manuprāt, viena lieta, kā mazināt šo manuālo darbu arī no valsts puses, – ļaut pieeju dažādiem reģistriem, vienkāršot šo reģistru stāstu, ļaut uzturēt vienu reģistru. Piemēram, mēs visi esam tā

saucamie *PEP* (politiski nozīmīgas personas), un katra finanšu institūcija uztur savu sarakstu, cik es saprotu. Cik tas ir pārdomāts? Domāju, diez vai. Ja būtu viens, tad visiem viens ieejas punkts, visi zina vienu informāciju, un līdz ar to tas ir gan lētāk, gan ātrāk. Līdz ar to, nu, paskatāmies arī no valsts puses, kā vienkāršot šo izmaksu, šo procesu stāstu. Bet par kreditēšanu. Mēs jau iepriekšējā reizē runājām, kāpēc kreditēšana ir svarīga. Tā ir daļa no ekonomikas izaugsmes finansēšanas. Līdz ar to šajā jautājumā iekšā vairs neiešu. Tas visiem ir skaidrs. Jautājums – ko ar to darīt no Latvijas Bankas puses, kas ir arī uzraugs. No šī gada sākuma mēs esam sev salikuši ļoti konkrētu darbu sarakstu. Jāsaka gan – pārrunājot gan ar finanšu sektoru kārtējo reizi, gan ar valsts citu institūciju pusi un pašiem paskatoties ar krietni plašāku skatu, ko mēs darām, mēs varam atrast tikai samērā nelielus uzlabojumus. Līdz ar to tas viedoklis no Latvijas Bankas puses ir tāds, ka attiecībā uz kreditēšanu vairāk vai mazāk šī regulējuma puse bija diezgan solīda un laba jau iepriekš. Un ko mēs darām tagad? Līdz vasaras beigām mēs to būsim jau pilnībā izdarījuši. Es nesolu ātrāk, tāpēc ka kaut kas var arī risku vērtējumos aizķerties, bet tūlīt jau mēs to būsim izdarījuši. Līdz ar to tas jautājums ir – kas tad ir tās pārējās lietas? Un tur diemžēl vai par laimi visiem savs darbs darāms, līdz ar to katram to darīt... Man ir liels prieks dzirdēt no bankām, ka tās ir arī krietni ambiciozākas un vērtē tos strukturālos riskus, es ļoti ceru, jau mazliet citādāk nekā iepriekš. Man ļoti liels prieks redzēt (diemžēl tikai tagad pēc jau diezgan tādām karstām publiskām diskusijām), ka arī atsevišķiem kredītiem, piemēram, ar ilgtspējas jautājumiem saistītiem kredītiem, banku maržas uz kādu laiku tiek samazinātas. Tātad mēs varam labāk nekā līdz šim. Es ļoti ceru, ka atsevišķos gadījumos tā lieta kļūs jau par standartu industrijā un konkurence kļūs tiešām asāka. Savukārt, kas vēl ir darāms, protams, ne tikai banku pusē, skatoties, ka... 2008. gads bija 2008. gads, bet tagad mēs esam kvalitatīvi krietni cita ekonomika nekā 2008. gadā. Protams, šeit ir arī valsts pusē jautājums, piemēram, par to pašu būvniecības procesa sakārtošanu. Mēs zinām, ka būvniecība ir viens no kredītieltīpīgākajiem procesiem, tur, kā mēs esam identificējuši, ir tiešām daudz kas darāms gan ar siltināšanu saistītos jautājumos, gan ar indeksāciju saistītos jautājumos. Tur ir izveidota konkrēta darba grupa, un es ļoti ceru, ka rezultāti būs ātri. Un ir virkne dažādu citu lietu. Līdz ar to šajā brīdī, es domāju, izpratne visiem ir, un, ja vēl nav, es ceru, ļoti ātri būs, ka tā ir, angļiski sakot, *win-win* situācija. Lielāks tirgus Latvijas ekonomikai nāk par labu. Latvijas uzņēmumiem, iedzīvotājiem aktīvā kreditēšana nāk par labu, un no tā iegūst arī finanšu sektors, palielinot savu apjomu – šajā brīdī tiešām kreditēšanu, lai gan pēdējos gados mēs redzam, ka jaunais portfelis ir bijis plusos un ka banku

ambīcija pēdējā laikā, var redzēt, ir uzlabojusies. Tad mums jāredz tas darbos, jo līdz šim ekonomikas izaugsme bijusi straujāka nekā kreditēšanas izaugsme. Šī tendence ir jālauž, un viena no tādām indikācijām, ko mēs varētu redzēt tajā brīdī, kad ekonomika atsāk augt, – ka šis procentu likmju kāpums mums ir aiz muguras. Manuprāt, ļoti dabiski būtu redzēt, ka kreditēšanas apjomu kāpums ir straujāks nekā nominālais IKP izaugsmes temps. Tas nozīmē, ka ekonomikā kredītu apjoms pieaug, ne viss... pret ekonomiku sarūk. Ko darīt? No Latvijas Bankas puses, es jau minēju, ir virkne lietu, kas saistītas ar informācijas publicēšanu un pieejamību... veidojas cieša sadarbība ar uzņēmēju organizācijām arī par to pašu atteikumu jautājumu, kas ir tā pamatproblēma, lai to identificētu. Attiecībā uz regulējumu – un šeit es runāju vairāk tieši par kreditēšanu – jau jūnija laikā mēs apstiprināsim. Pussolis jau praktiski ir sperts, vēl atlikusi daļa ir attiecībā uz komercīpašumu, kādiem riska svariem tas iet aprēķinos iekšā. Tas gan attiecas tikai uz diviem tirgus dalībniekiem, pārējiem... Nē, es atvainojos, otrādi – tas attiecas uz lielāku daļu tirgus dalībnieku. Bet nu, teiksim, tas lielākais “kartupelis”, ko jūs minējāt, ir saistība ar 2008. gada krīzi un tie zaudējumi, un tur no mūsu puses vienmēr ir bijusi atvērta pozīcija pret komercbankām. Šos riska modeļus pārskata pēc komercbanku iniciatīvas. Tur ir divas bankas. Nāciet pie mums, mēs jums palīdzēsim salikt šo stāstu, bet tai iniciatīvai ir jānāk no komercbanku puses.”

“Nu, īstermiņā mēs neko neredzēsim, un nākotnē nekas nebūs. Manuprāt, tā nedrīkst būt un tā arī nebūs. Jā, pašreizējā brīdī likmes aug, jā, tas ierobežo ekonomisko aktivitāti, jā, tas piebremzēs pieprasījumu arī pēc kredītiem, bet tajā pašā laikā tas uzstādījums, par ko mēs no Latvijas Bankas puses runājam, – sagatavojam augsni nākošajam biznesa ciklam. Mēs kā valsts nevaram atļauties nobumbulēt vēl 10 gadus ar ļoti vārgu biznesa... kreditēšanas ciklu, līdz ar to mēs noēdam vienkārši savu nākotni. To mēs nevaram atļauties. Līdz ar to tas uzdevums ir tiešām sakārtot vidi tādu, lai nākamo biznesa ciklu mēs izmantojam ar uzviju. Savukārt par to, ko var darīt jau pašlaik. Es jau minēju vienu lietu, un es ļoti labprāt redzētu, ka arī bankas seko tendencēm un arī klienti par to vairāk uzzinātu. Tas jau nenozīmē, ka obligāti jākreditē, teiksim, milzīgi vairāk šodien, bet mēs redzam, ka, visticamāk, mēs varam samazināt komisijas tirgū, mēs varam paskatīties, kāda ir riska vērtējuma lieta, tas ir, piemēram, arī samazināt maržas. Jo vērtējums, ko mēs esam veikuši visas eirozonas ietvaros... Mēs redzam, ka Latvijā izsniegto kredītu cena ir tomēr augšējā decilē, salīdzinot ar eirozonas vidējiem un kredītu cenajumiem. Kredīti ir dārgi, un tur noteikti var kaut ko uzlabot, un tas, manuprāt, banku pusē ir – redzēt šo iespēju, jo tirgū ir vieta, tirgū

ir vieta gan lielākai konkurencei, gan aktīvākai kreditēšanai, gan arī augstākām depozītu likmēm un arī, iespējams, mazākām komisijām... un tā tālāk. Līdz ar to tas ir jautājums gan par cenu, gan par risku apetīti, gan par nākotnes redzējumu. Latvijā ir strukturāli krietni kvalitatīvāka ekonomika, nekā tas bija padsmīt gadus atpakaļ. Tiesiskā vide vienmēr būs uzlabojama, un to noteikti vajag darīt. Un tas ir ļoti, kritiski svarīgi, jo uzņēmums, kam ilgstoši ir negatīvs kapitāls, diez vai var cerēt uz kaut ko no bankām. Līdz ar to tur ir jāatrod arī risinājums, kā šādi uzņēmumi ilgstoši... nevar dzīvot ar negatīvu kapitālu. Bet, manuprāt, tas uzsvars šajā brīdī ir: tirgū ir vieta, tirgū ir vieta gan lielākai uzņēmumu ambīcijai, gan banku tālredzīgākiem lēmumiem gan par ekonomikas izaugsmi un kreditēšanu, gan par pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu, gan arī, protams, no valsts puses – par vides uzlabošanu. Tiesiskā vide arī, teiksim, kā jau minēju iepriekš, piemēram, ar siltināšanu saistītas lietas. Tas mums ir izdevīgi kā valstij. Tad saliekam to, lai tas var notikt.”

“Šodienas diskusija apliecināja, ka gan finanšu pakalpojumu pieejamības pusē, tātad arī kreditēšanas pusē... ir lietas, ko noteikti vajag uzlabot, un tur darāmais ir visiem iesaistītajiem. Manuprāt, uzlabojumi noteikti ir iespējami, jā, un arī nepieciešami, bet atsevišķās jomās tā tiešām vairāk ir izpratne un esošā regulējuma piemērošana. Bet, es domāju, ja mēs paskatāmies uz to problēmu definējumu, tad... Definējot precīzi to problēmu, mēs visātrāk atrodam risinājumu. Ir tiešām ļoti svarīgi kopējā diskusijā atrast to stāstu – kur ir tas problēmas punkts, un tad to var ļoti efektīvi noņemt.”

- LB prezidents Mārtiņš Kazāks.

- 5) “Es gribētu komentēt... arī “Citadeles” pusē... tās pāris dienas... standarta gadījumā... standarta uzņēmumiem, kur ir skaidri saprotami akcionāri. Vienkārši akcionārs (*Nav saklausāms.*)... uzņēmums... Ja nav sarežģītas struktūras, dažu dienu laikā atveram. Tiklīdz ir sarežģīta struktūra, tiklīdz ir vairāki uzņēmumi, līdzīgi, kā Kārlis jau minēja, tad tas, protams, var aizņemt laiku. Tas var būt nedēļas, tas var būt arī divi trīs mēneši, tas ir atkarībā no uzņēmuma.”

“Mums ir līdzīgi kā pārējām bankām. Mums ir Baltijas pieeja krīzes stratēģijā, vadlīnijās mēs vadāmies no Baltijas skatpunkta, līdz ar to Latvijā ir tieši tādi paši kritēriji kā Lietuvā, kā Igaunijā. Un man, līdzīgi kā Kārlim... es arī... man ir tās iespējas skatīties un atrasties Baltijas komitejā, un redzēt, kādi uzņēmumi tiek finansēti. Un tas ir vairāk par to ambīciju, varbūt arī... it sevišķi Lietuvas pusē; tie uzņēmumi ir gatavi lielāku risku ņemt, un tad pēc diviem trim gadiem... Mēs, manuprāt, jau indeksa kontekstā par šo runājam – kad viņi izaug, viņi ir gatavi

paņemt atkal lielāku kredītu. Tā bumba veļas, un droši vien tas portfelis arī tajā brīdī aug, un tā katrā konkrētā valstī.

Līdz ar to šobrīd mēs nediskriminējam Latviju, tie ir tieši tādi paši nosacījumi kā citās valstīs. Pašu kapitāls – tā ir viena no problēmām, kas ir. Mums ir ļoti daudzi uzņēmumi ar negatīvu paškapitālu, kas ir viens no indikatoriem par uzņēmuma veselību.”

“Es varbūt neatkārtošos, ko kolēģi jau no citām bankām minēja, bet tas, ko mēs redzam, ka noteikti izaugsmi veicinoša ir energoefektivitāte, it sevišķi Rīgas pilsētā. Ir būtisks potenciāls sakārtot šeit un uzlabot, un, manuprāt, jebkura banka būs gatava startēt projektos un finansēt. Tā ka, ja mēs skatāmies no tāda pieprasījuma puses, tad, es teiktu, energoefektivitātes projekti māju siltināšanā – tas ir tas, kā var arī pieprasījumu... un kur mēs redzam ļoti lielu pievienoto vērtību arī mums kā valstij.”

- Banka Citadele pārstāvis, SIA "Citadele Leasing" valdes priekšsēdētājs Ģirts Glāzers.

- 6) “Par pirmo – runājot par reģistriem. Ir divas grupas. Jau esam ierosinājuši no nozares asociācijas (paldies par politisko atbalstu tam), ka reģistru pieejamība... pēc būtības šobrīd, runājot par publiskajiem reģistriem, kas ir valsts reģistri, kredītiestādēm ir nodrošināta piekļuve, bet jāslēdzas ir klāt katram individuāli, un kredītiestādēm ir piekļuve bez maksas. Citiem likuma subjektiem šobrīd tas ir par maksu un arī tādā pašā veidā. Finanšu ministrijai, ja nemaldos, līdz jūlijam ir uzdots sagatavot likumprojektu grozījumus, kas piedāvātu līdzvērtīgu šo situāciju nodrošināt visiem likuma subjektiem, lai nebūtu atšķirību un būtu iespēja efektīvi izmantot, jo (noteikti Latvijas Banka varēs papildināt) publiskie reģistri ir tas sākumpunkts klientu izpētei, kur tu iegūsti pamatinformāciju. Jo vairāk tu vari pārbaudīt reģistros, jo mazāk ir jāprasa no klienta, un tā ir arī finanšu nozares vīzija par to izpētes ciklu – lai klientam prasītu mazāk. Par atbildības jautājumu.”

“Tur ir bijis atbalsts šim jautājumam no virknes nozaru organizāciju, kuras tai skaitā (ne tikai kā finanšu institūcijas) arī ir iesaistītas *AML* izpētēs.

Par atbildības aspektu. Manuprāt, tā prasība bija no direktīvas līmeņa – par pieciem miljoniem. Tā nav Latvijas specifiska prasība.”

“Ciktāl atceros no ieviešanas... To noteikti Latvijas Banka varēs labāk komentēt. Par padziļinātās izpētes kritērijiem. Tur ir viena nianse, ko var radīt arī ļoti precīzs apraksts. Un tā būtu iešana atpakaļ uz to pieeju, kas bija iepriekšējā, kas ir formāla pieeja: ir – ir, nav – nav. Protams, ka to jēdzienu ir vērts piepildīt, un arī strādājam kopā ar Latvijas Banku, lai izvērstu saturu. Arī šobrīd ir iesniegta

virikne priekšlikumu, no kuriem lielāko daļu Latvijas Banka ir ņēmusi vērā, un turpināsim strādāt, it īpaši attiecībā uz tādiem riskiem, kuri ir grūtāki, jaunāki, grūtāk izprotami, kas ir *fintech* nozare, virtuālās valūtas un tamlīdzīgi. Bet jēdzienu vajadzētu piepildīt ar saturu, atstājot ja ne šo subjektīvo, tad katrā ziņā ar saturu piepildāmu kritēriju aspektu, pretējā gadījumā mēs aiziesim atkal atpakaļ uz to, ka būs *tick box approach*, un tad būs ļoti mazas manevrēšanas iespējas starp riska līmeni. Jā. Par *KYC utility*. Arī normatīvais regulējums šobrīd piedāvā iespēju veidot uzņēmumiem apvienotos klientu izpētes rīkus. Nozares pusē tādu arī veidojam šobrīd priekš bankām, bet tāda ir iespēja jebkuram likuma subjektam – attiecīgi veidot un caur šiem rīkiem piekļūt vienuviet gan izpētes informācijai, gan, ciktāl to atļauj likums, apmainīties ar informāciju un tamlīdzīgi. Bet tai iniciatīvai šobrīd... likumdošanas līmenī jau ir sakārtots. Mēs esam pirmrindnieki arī šajā jautājumā, citas valstis mūs tiešām apskauž par šāda regulējuma esamību. Bet tur ir jābūt atkal uzņēmējdarbības sektorā... Es teiktu, tā ir niša, kur ir vērts padomāt par uzņēmumu radīšanu, nodrošinot šo pakalpojumu. Tā ir likumā atļauta darbība, ko var veikt licencēti Datu valsts inspekcijā. Tā ir atļauta starp jebkuriem likuma subjektiem, bet ir jāveido attiecīgs rīks, kurš ir jālicencē Datu valsts inspekcijā. Bet šāda iespēja, kā veidot vienuviet agregātu rīku, ir jebkuram likuma subjektu grupā. Mēs vienkārši šobrīd veidojam priekš sevis. Normatīvais regulējums atļauj kredītiestādēm šobrīd apmainīties savstarpēji ar informāciju, bet to pašu var darīt arī grāmatveži savstarpēji, arī citi likuma subjekti – notāri, advokāti, juristi. Tā ka tur ierobežojumu uz šo rīku veidošanu nav. Papildinot varbūt vēl nedaudz par reģistru, ko pieminēja Latvijas Banka, – politiski nozīmīgu personu reģistru. Savulaik... Tur arī ir jāskatās, ņemot vērā, ka *PEP* definīcija ir Eiropas līmenī noteikta. Mēs šobrīd no aktivitātēm Eiropas Savienības līmenī redzam, ka tā definīcija elastīgāka nekļūst, tur tikai tiek papildināts ar jauniem kritērijiem. Bet tas, ko savulaik vēlējāmies redzēt un arī iesākām diskusijas ar Valsts ieņēmumu dienestu, – ka šajā reģistrā nacionālā līmenī šī informācija būtu izsmelīga, proti, ka no valsts puses tiktu iekļautas vismaz nacionālās politiski nozīmīgās personas un tas vairs privātajam sektoram papildus nebūtu jādara. Bet mēs saņemām atbildi, ka pēc būtības mums tāpat pašiem tas ir jāvērtē un ka no valsts puses piedāvāt mums izsmelīgu šo reģistru nav iespējams.”

“Par *AML* sistēmu runājot, tiktāl, ciktāl jau no Finanšu nozares asociācijas pozīcijām esam paiduši tādas lielākās lietas, par ko diezgan daudz jau runāts, ir uzraudzības sadrumstalotība. Par to esam runājuši. Tas ir arī vairākos valdības pasākumu plānos, un sagaidām, ka tas tiks risināts, jo šobrīd Latvijā ir, ja

nekļūdos, 13 vai 14 uzraudzības iestādes. Kredītiestādi vienlaikus var uzraudzīt līdz pat trim iestādēm – Latvijas Banka, Valsts ieņēmumu dienests, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs –, kas, saprotams, rada slogu gan no informācijas sniegšanas apjoma, gan arī mēdz veidot praksē situācijas, kurās pieeja no regulatoriem mēdz būt atšķirīga. Ja vienam regulatoram ir vienas prasības, otra prasības var niansēs atšķirties, kas rada izdevumus, apjukumu un arī neērtības klientiem. Otrs aspekts ir (šodien jau Latvijas Banka pieminēja) mazie nodokļu ziņojumi. Tā ir joma, par kuru mēs esam vienisprātis ar Finanšu izlūkošanas dienestu, ka šī sistēma ir jāpārskata un tā īsti neatbilst naudas atmazgāšanas novēršanas mērķim, proti, skrupulozi vērtē darījumus, kuri vairāk satur nodokļu riska pazīmes nekā pēc būtības identificē aizdomīgu darījumu. Un papildus jau pieminētā informācijas pieejamība no valsts reģistriem ar... arvien plašāk, ērtāk, lai nodrošinātu tādu veiksmīgu un plūstošu procesu. Bet pārējais viss, kā jau minēts, lielā mērā ir atkarīgs no ikdienas prakses, pielāgošanās un vairāk nav saistīts tik padziļināti ar regulējuma jautājumiem. Protams, ir jāņem vērā, ka šobrīd mēs lielā mērā esam atkarīgi arī no tā, kādas izmaiņas būs sagaidāmas Eiropas Savienības līmeņa normatīvajos aktos, un arī tur jau esam sadarbībā ar uzņēmumu organizācijām pauduši Eiropas Parlamenta deputātiem savu viedokli par atsevišķu prasību... iespējamu tālāku situācijas sarežģīšanu gan uzņēmēju pusē, gan banku pusē. Viens no tiem ir *PLG* sliekšņa samazināšana no 25 procentiem uz 15, kas neatbilst starptautiskajam standartam un ir vairāk kāda... politiska iniciatīva, kurai sekas var būt ļoti nopietnas gan banku, gan klientu pusē. Un otrs aspekts ir aizliegums kredītiestādēm strādāt ar uzņēmumiem, kuri Eiropas Savienībā nav atklājuši patiesos labuma guvējus, kas ir ļoti specifiska pieeja, un arī starptautiskajā banku federācijā esam runājuši par to, ka pēc būtības nostāda Eiropas Savienību diezgan nekonkurētspējīgā pozīcijā. Bet tas arī principā viss, ciktāl runājam par regulējumu.”

- Finanšu nozaru asociācijas padomniece Laima Letiņa.

- 7) “Attiecībā par to pietiekamību. Noteikti mēs, kā jau Laima arī minēja, diskutējam, lai piepildītu to ar saturu. Sniedzot piemērus, mēs esam gatavi sniegt mūsu redzējumu, kā būtu konkrētā situācijā veicama izpēte. Mēs nevarēsim noregulēt simtprocentīgi pilnīgi visus gadījumus. Atgriežoties atpakaļ, mums sākotnēji bija mēģinājums, teiksim, pateikt: rekur, ir nerezidents un ir veicami šādi pasākumi. Tas noveda pie pretēja rezultāta – ka mēs ielikām tādus gadījumus, kur būtībā nebūtu piemērojami šie pasākumi. Un tā nav riskos balstīta pieeja. Riskos balstīta pieeja vienmēr saglabās elastību un zināmā mērā arī kaut

kādu atbildību visās pusēs – gan banku pusē spēt pasākumus veikt atbilstoši riskiem, gan mūsu pusē arī spēt saprast riskus, ka tie pasākumi ir atbilstoši. Ja drīkst, pavisam īsi vēl par *PEP* definīciju. Mēs redzam šeit iespēju, teiksim, atvieglot to regulējumu. Mēs esam gājuši arī pie Finanšu ministrijas ar šo priekšlikumu – sadalīt ārvalstu politiski nozīmīgas personas un iekšzemes politiski nozīmīgas personas. Starptautiskie standarti to ļauj, bet diemžēl Eiropā nav bijušas dzirdīgas ausis šim priekšlikumam, lai diferencētu, teiksim, šīs politiski nozīmīgās personas, jo to mums starptautiskais standarts atļauj, bet diemžēl mums ir jāreķinās arī ar Eiropas direktīvas prasībām, kuras mums ir jāņem vērā.”

“Šeit mēs arī cenšamies caur... ar saprātu, riskos balstītu pieeju un arī tām regulējuma prasībām, jo pēc būtības šo risku viņš nerada... nu, šī persona. Ja ir pagājis laiks (un to mēs esam arī snieguši savos skaidrojumos), ir jāvērtē risks, cik ilgi tās attiecības rada. Tajā pašā laikā starptautiskie standarti un tā prasība saka: nu, ja viņš ir politiski nozīmīga persona, risks ir jāvērtē visu laiku, tāpēc mēs cenšamies atrast, teiksim, to balansu, neprasot šajā gadījumā veikt padziļinātās izpēti tajos gadījumos, kur ir tie zemie riski, vai veikt tās tāda salīdzinoši... maksimāli vienkāršotā apmērā, lai mēs izpildītu normatīvās aktu prasības, bet tai pašā laikā varētu arī piemērot riskos balstīto pieeju. Tāpēc mums ir vienmēr tās normatīvo aktu prasības, kuras mums ir jāievēro, kur mūs pārbauda. Un otrs ir riskos balstītā pieeja, mēs arī tad cenšamies to saprātīgi un balansēti piemērot.”

- Naudas atmazgāšanas novēršanas pārvaldes vadītājs Kristaps Markovskis.

- 8) “Es negribētu teikt, ka viss ir kārtībā, vienmēr var labāk, bet ir tas, ko mēs esam noteikti no savas puses izdarījuši. Mēs esam stundām diskutējuši ar uzņēmējiem un mēģinājuši saprast, kas ir tās problēmas un kur tiešām... kas ir tas risinājums. Un tāpēc... pēc būtības es gribētu vienkārši atgriezties pie tā, ka no Finanšu nozares asociācijas puses... Mums ir arī finansējuma pieejamības kalkulators mūsu mājaslapā – es to arī gribētu vēlreiz pareklamēt. Tur katrs uzņēmums ar savu reģistrācijas numuru faktiski var ieiet iekšā un, balstoties uz savu finanšu stāvokli, pēc būtības dabūt to sākotnējo novērtējumu, cik lielā mērā viņš var aizņemties. Protams, konkrēto banku priekšlikumi vai piedāvājumi var atšķirties no šī vispārējā kalkulatora, bet mēs kopīgi ieguldījām savu intelektuālo potenciālu, lai tiešām konkrēts uzņēmējs varētu dabūt tādu ātru novērtējumu. Otrs, ko es vienmēr saku, – ka pēc būtības... nu, tā kā arī Kazāka kungs minēja... ka to konkrēto problēmu tad, kad mēs runājam par konkrētiem uzņēmumiem, ir

samērā maz. Es vienmēr aicinu atcerēties to, ka Latvijā tiešām... šeit ir uzaicinātas četras lielākās bankas, bet tomēr mēs esam, teiksim, situācijā, ka to banku skaits ir lielāks, un tāpēc pēc būtības ir vērts aiziet *pašopot* arī, pieņemsim, pie mūsu mazajiem biedriem. Un, ja ir konkrēts uzņēmējs ar konkrētu... teiksim, normālām finansēm un konkrētu projektu un tiešām nav iespējams dabūt šo finansējumu, tad es aicinu tiešām dot ziņu asociācijai. Un mēs iesaistāmies arī kaut kādā mērā kā mediators un mēģinām atrast risinājumu, palīdzēt šo jautājumu sakārtot. Jo lielākā problēma ir tāda, ka pēc būtības tad, kad es paprasu šo – konkrēto cilvēku, konkrēto uzņēmumu –, man neiedod šo – konkrēto cilvēku un konkrēto uzņēmumu... Un kaut kādā mērā mēs vispārinām no tādiem stāstiem, ko kāds mums ir teicis. Bet es tiešām gribētu risināt reālas problēmas ar reāliem instrumentiem. Tāpēc ir vajadzīgs konkrētais uzņēmums un konkrētais projekts.”

- Finanšu nozaru asociācijas valdes priekšsēdētāja Sanita Bajāre.

9) “Nu nav tā konkurence tik veselīga, atraktīva, kādu gribētos visiem patērētājiem, kredītņēmējiem un arī tiem, kas ir vienkārši banku klienti dažādās jomās. Un par to pašu apkalpošanu un visu pārējo, lai kaut kā... Nu tas kūtrums arī no patērētāju puses ir jūtams.

- Konkurences padomes priekšsēdētājs Juris Gaiķis.

Komisijas 2023. gada 6. jūnija sēdē izskanējušie viedokļi (paskaidrojumu kopsavilkums):

1) “Vienmēr jau varētu būt labāk, protams, bet kopumā pagājušajā gadā esam piesaistījuši vairāk nekā 440 miljonu investīcijas, kas ir... Mēs esam ļoti līdzīgā situācijā kā citas Eiropas Savienības dalībvalstis, tā ka neatšķiramies: izaugsme pret 2021. gadu ir bijis viens procents, līdzīgi kā citām valstīm visiem labi zināmo iemeslu dēļ – pandēmija un dažādi citi sarežģījumi. Tā ka tādā ziņā mums ir klājies tikpat labi (ar zināmiem izaicinājumiem) kā citām valstīm. Esam radījuši... mūsu piesaistītās investīcijas plāno radīt vairāk nekā 2300 jaunas darba vietas. Šeit mēs esam astotajā vietā pēc jaunradīto darba vietu skaita uz miljonu iedzīvotāju, salīdzinot ar citām valstīm. Tas tāds salīdzinājums. 2021. gadā mēs bijām piektajā vietā. Tā ka tur mums ir kritums pēc šo darbaspēka ietilpīgo jomu un piesaistīto investīciju apmēra. Kopumā tas, kas mūs priecē un uz ko liekam uzsvaru, proaktīvi piesaistot investīcijas, ir tas, ka mēs proaktīvi strādājam tikai ar tām investīcijām, kas atbilst kādai no viedās specializācijas stratēģijām. Tās mums ir piecas. Respektīvi, piesaistām investīcijas, kur ir konkurētspējas priekšrocības, ir inovāciju

potenciāls vai kas cits, un tādējādi tāds klasisks uzņēmums, kas nerada augstu pievienoto vērtību, noteikti nav mūsu mērķa klients un nebūs. Mēs redzam, ka jau pagājušajā gadā piesaistīto investīciju apmērs šajās specializācijas jomās pārsniedza pusi, bija ap 60 procentiem. Šogad no piesaistītajām investīcijām 80 procenti mums ir šīs viedās specializācijas jeb tādas nozares, kas ir ar vidēji augstu vai augstu pievienoto vērtību. Šogad esam piesaistījuši jau 340 miljonus investīciju, tātad, salīdzinot ar 430 pagājušajā gadā, mēs esam ļoti... ļoti labs mums pirmais pusgads šobrīd izskatās. No kopējā mums šogad uzliktā mērķa – 550 miljoniem – esam vairāk nekā 60 procentus piesaistījuši... investīcijas. Protams, mēs ļoti daudz strādājam ar esošajiem investoriem, braucam pēcapkalpošanas vizītēs, jo, kā rāda gan teorija, gan prakse, vairāk nekā 70 procentu vispār no investīciju apmēra valstij tiek piesaistīts caur esošo investoru paplašināšanos. Tāpēc ir ļoti svarīgi rūpēties par to, lai esošie investori, uzņēmumi justos labi. Protams, šajās sarunās, kur arī mans kolēģis Raivis daudz, daudz runā (un visa komanda kopā) ar investoriem, izkristalizējas zināmie izaicinājumi vai problēmas: darbaspēka pieejamība – numur viens, nodokļu politikas paredzamība – numur divi, kā arī, protams... Ārvalstu investoru padome aprīlī iezīmēja šajā indeksā, ka redz, ka ir nepieciešama lielāka dinamika valsts pārvaldē. Tur nebija kritika LIAA virzienā, bet kopumā, ka tas birokrātiskais slogs un tas, ar ko saskaras, piemēram, investors ārpus Eiropas Savienības dalībvalstīm – vai tās ir problēmas saņemt vīzas vai ko citu... Nu, tie ir tie sarežģījumi, ar ko mēs saskaramies, runājot ar esošajiem investoriem, kā viņi jūtas. Aprīlī veiktajā aptaujā noskaidrots: 79 procenti esošo investoru joprojām plāno veikt jaunas investīcijas Latvijā. Tā ka nav arī viss ļoti slikti, bet, protams, varētu būt labāk. Tas tā nedaudz ieskatam, kā mums klājas un kas ir tas... No jomām gan pagājušajā gadā, gan arī no šogad sāktajiem projektiem, jau veiksmes stāstiem, enerģētika ir absolūta līdere. Enerģētikā ir saules, vēja parki, dažādi citi ar enerģētiku saistīti projekti, tā ir absolūta līdere. Otrajā vietā – IKT, arī dažādi viedās pilsētas risinājumi, dalīto pakalpojumu centri. Tie ir otrajā vietā, tā teikt. Un tad salīdzinoši vienmērīgi sadalās viedie materiāli, biomedicīna, bioekonomika ar kokapstrādes uzņēmumiem, kas ir jau ar augstāku pievienoto vērtību. Tie tad ir pārējie.”

“Ir bijuši atsevišķi gadījumi, kad investoram tiešām ir problēmas un banka ļoti ilgi izvērtē un galarezultātā nevēlas investoram atvērt kontu, un tas pat nav bijis kādu trešo... ne Eiropas Savienības valstu... valsts uzņēmums un īpašnieks, bet Eiropas Savienības... un tad tās ir individuālas sarunas ar banku, kur mēs mēģinām palīdzēt, bet tie pēdējo divu trīs gadu laikā... tie ir bijuši divi, varbūt trīs gadījumi no vairākiem desmitiem. Tā ka tiešām tas ir bijis tāds... Un, protams, banka jau arī...”

Nav tā, ka mums banka arī izstāsta, kas tas ir bijis par iemeslu, bet tas, ko mēs bankai parasti lūdzam, – paskatīties, vai tiešām nav paņemts kaut kas par stingru, un varbūt tiešām iedziļināties individuāli, ka šis investors ir tas, kas ir izgājis mūsu filtru, un pirmšķietami vajadzētu visam būt kārtībā. Mēs vienkārši lūdzam pārskatīt. Tas ir vienīgais tāds praktiskais aspekts, ko es varu minēt. Bet tas noteikti neparādās nekur – ne investoru veiktajās aptaujās, ne Ārvalstu investoru padomes veiktajos pētījumos vai aptaujās –, ka šis aspekts parādītos tiem lielajiem investoriem kā bremsējošs, lai ienāktu Latvijā vai paplašinātos Latvijā. Cita runa droši vien ir par jaunuzņēmumiem jeb *start-up*, bet ne par tiešām tādiem klasiskiem uzņēmumiem.”

“No LIAA puses mēs, tā teikt, pazaudējām vairākus uzņēmumus dēļ Latvijas imigrācijas politikas, jo nedevām vīzas ne baltkrievi, ne krievi, – ļoti... lielu amerikāņu IT uzņēmumu, kas vēlējās... un citus. Fredis arī ļoti labi noteikti atceras – tie bija tādi sāpīgi gadījumi. Nu, lūk, tas noteikti ir bijis numur viens, jo mēs redzējām, cik labi klājās Lietuvai, piemēram, kas šo veiksmīgi izmantoja. Nu, lūk... numur divi – noteikti arī darbaspēka pieejamība. Bet arī līdzīgi, ja joma ir ļoti specifiska, un tur tad mums ir labi jāizmanto tās mūsu esošās priekšrocības, jo... viens no veiksmes stāstiem ir *EPAM Systems*, kas ir ukraiņu uzņēmums, kas ražo specifiskus paraugus biomedicīnas jomā, kas ienāca Latvijā un ir viens no vadošajiem pasaulē. Un šajā – biomedicīnas – jomā savukārt vēsturiski mums ir izveidojušās labas zināšanas un labs cilvēkresursu potenciāls, bet arī, protams, nav liels. Savukārt ir citas jomas, kur mums trūkst, nav šādu inženieru. Runājot konkrēti par inženiertehniskajām prasmēm, uzņēmumi... tiklīdz ir nepieciešams kas šāds, ir problemātiski, un, ja, piemēram, šos inženierus vajag ievest no, teiksim, Dienvidamerikas, tad tas savukārt atkal kļūst par ļoti lielu problemātiku un ilgu... Tā ka, jā, gan talantu trūkums, gan imigrācijas politika. Un trešais – gluži vienkārši ir bijuši uzņēmumi, kas ir aizgājuši, piemēram, uz Poliju, jo Polija individuāli vienojas ar uzņēmumu un piešķir kādu specifisku grantu vai kādu citu atbalsta veidu, kas tad šim uzņēmējam liek nosvērties par labu varbūt kādai citai valstij. Bet tas ir par ražošanu... tas vairāk attiecas uz tādiem ražošanas intensīviem uzņēmumiem, ne pakalpojumu sniedzējiem. Pakalpojumu sniegšanas jomā, es teiktu, ka mēs esam labās pozīcijās.”

“Esam arī kopā ar ministriem braukuši un kopā ar FKTK prezentējuši to situāciju, kāda ir Latvijā, un kas varētu būt tas... pīrāga daļa, ko varētu paņemt jauna banka. Bet diemžēl nav, nav šim joprojām rezultātu. Nav. Esam uzrunājuši Vācijā konkrēti banku, Austrijā ir bijusi saruna – nav, šobrīd no banku puses nav intereses ienākt Latvijā. Mums ir pārāk mazs tirgus, un acīmredzot tā daļa, ko FKTK ir sarēķinājusi... kas varētu būt tas... iespējams, tā daļa, ko var paņemt jauna banka... nav pietiekami

pievilcīgs, tas biznesa plāns neiet kopā. Mums ir bijušas vairākos līmeņos, vairākos raundos sarunas ar vairākām bankām. Acīmredzot tas Latvijas potenciāls nav pietiekami pievilcīgs. Kādreiz, iespējams, uz Latviju skatījās kā potenciālu... kur apkalpot vēl Austrumu tirgu, taču šobrīd tas tā vairs nav, un mūsu tirgus ir par mazu bankām. Noteikti.”

“Finanšu sektors un *fintech*, ja mēs runājam par *start-up*, ir ļoti augošs, ar lielu potenciālu, bet diemžēl, piemēram, Eiropas fondu finansējums *fintech* sektoram nav pieejams. Tā ir nozare, kas ir izslēgta, un tādējādi mēs nevaram piedāvāt varbūt kaut kādus labumus, lai šāda veida uzņēmumi ienāktu Latvijā. Tāpēc es teiktu, ka mūsu politika, no atbalsta viedokļa, valstī kopumā nav veidojusies tāda labvēlīga, lai, teiksim, pievilinātu šos nebanku sektora uzņēmējus, uzņēmumus. Jā, šim sektoram ir un noteikti būs arī liels potenciāls, bet šeit gan mēs noteikti no sava piedāvājuma pret Lietuvu, piemēram, atpaliekam.”

“Mēs katrā ziņā ar *fintech* uzņēmumiem strādājam, gan piesaistot no ārvalstīm, gan atbalstot esošos, un, pateicoties faktiski arī FKTK un citu organizāciju aktivitātēm, ir izveidota šī “smilšu kaste”, kur šāda veida uzņēmumi var testēt savus risinājumus un attīstīties. Es nezinu, ko mēs varam darīt vairāk no tāda pārējā regulējuma viedokļa, neņemot vērā šo Eiropas fondu finansējumu. Droši vien kopumā tas ir tāds stratēģisks jautājums, kādas nozares, kāda veida uzņēmumus tieši *start-up* jomā Latvija vēlas primāri redzēt (ja vēlas redzēt) un kas ir tas... vai, ja atbilde ir – visus, tad atkal ir tā, ka mums nav nekāda fokusa. Nu tā. Bet mēs redzam, protams, tas potenciāls tur ir.”

“Es nezināšu precīzi regulējuma atšķirības, bet primāri Lietuvā droši vien... kāpēc aizgāja *Revolut* uz Lietuvu no Lielbritānijas, ir šī nodokļu sistēma, jo šajos *fintech* uzņēmumos (kā jebkurā IT uzņēmumā) darbaspēka nodokļu slogs ir vislielākā izmaksu pozīcija – atšķirībā no ražošanas uzņēmumiem. Un Lietuva ir priekšā mums ar lielu atrāvienu. Lietuvā darba devējs... tas samaksāto nodokļu slogs ir ārkārtīgi mazs – pret Latviju un pret Igauniju. Tā ir galvenā atšķirība visiem IT jomas uzņēmumiem un it īpaši *fintech*. Lietuvā tas attiecas uz visu, tas attiecas vispār uz darbaspēka nodokļiem.”

“Mēs runājam par algu, jā, pirmkārt, par algas nodokli virs 20 tūkstošiem, kur tad ir šī starpība... Mēnesī, mēnesī. Bet pie vienādas bruto algas darba devējs Igaunijā maksā visvairāk un Lietuvā – praktiski neko, salīdzinājumā. Darba ņēmējs maksā. Tā ir, viss nodokļu slogs viņiem ir uzlikts uz darba ņēmēju. Tā ir tā atšķirība. Mēs esam pa vidu. Igaunijā maksā visvairāk, bet Lietuvā darba devējs praktiski neko... darba ņēmējs samaksā. Darba ņēmējs uz rokas saņem vismazāk, bet samaksā visvairāk darba ņēmējs.”

“Mēs redzam tendenci, piemēram, ka Igaunijā sāk ievest no Dienvidamerikas IT speciālistus vai vēl kaut ko... meklē tās iespējas, tad tā valsts, kura savā stratēģijā visgudrāk un savlaicīgāk domās par to, arī būs ieguvēji. Tikai, tikai darbaspēks! Mums ir salīdzinoši arī ražošanas uzņēmumiem... Mums ir daudz brīvu teritoriju, mums ir atsaucīgas pašvaldības, kas ir gatavas strādāt, arī ražošanas uzņēmumiem ir iespējas, ir dažādi atbalsta instrumenti, ar ko var modernizēt ražotnes.”

“Tajās pilsētās, kur ir izglītības iestādes, augstākās izglītības iestādes, tur ir potenciāls, jo tur var veikt *upskilling*, darbaspēka pārkvalificēšanu vai... augstāku kvalifikāciju. Mēs redzam, ka ir uzņēmumi, kas sadarbībā ar universitātēm ārpus Rīgas veido programmas, lai apmācītu sev darbiniekus. Tas ir tas risinājums. Tā ka nav tā, ka tur potenciāla nav. Jo darbaspēks ir. Jautājums – vai šo darbaspēku var padarīt kvalificētāku.”

“Ķēdītē, protams, viss sākas ar skolu, ar pamatskolu un vidusskolu. Bet mūsu investorus interesē augstskolas vai tehnikumi.”

“Jā, tas ir. Tas ir saskaņā ar investoru aptauju, kas ir veikta. Tomēr tās problēmas ar kredītu pieejamību, iespējams, ir tiem investoriem, kas vairāk kvalificējas kā mazi, kā *start-up*, kas ir samērā nesen dibināti, nerunājot par lieliem investoriem, jo tiem kreditēšana norisinās vai nu mītnes... mātes zemē, vai kā citādi no saviem līdzekļiem.”

- LIAA direktora vietniece investīciju un enerģētikas jautājumos Laura Štrovalde.

- 2) “Mēs salīdzinājumā ar LIAA esam jauna organizācija. Esam nedaudz vairāk nekā divus gadus, un tāda aktīva darbība ir nedaudz vairāk kā gadu, jo pirmajā gadā vairāk bija komandas veidošana, stratēģijas rakstīšana un tamlīdzīgi. Mūsu nozares nedaudz atšķiras. Pamatā mums ir piecas prioritārās nozares, kas ir gan dalīto pakalpojumu centri, IKT, *start-up* ekosistēma, nekustamais īpašums un ražošana ar augstu pievienoto vērtību, ņemot vērā to, ka 11 procenti no Rīgas teritorijas ir brīvosta, kas ir speciālā ekonomiskā zona. Pirmais mūsu aktīvās darbības gads, es teiktu, bija vairāk fokusēts uz to, lai nodibinātu kontaktus un attiecības ar dažādiem tā saucamajiem *location advisor* konsultantiem, dažām lielām konsultāciju kompānijām, caur kurām lielie investori parasti meklē sev jaunas lokācijas, kur viņi atradīsies. Tur mums ir iestrādes. Kopējais projektu skaits... apjoms tieši pēc investīcijām šobrīd ir virs viena miljarda, darba vietu ziņā tie ir aptuveni četri tūkstoši. Augstas gatavības projekts nozīmē to, ka tas ir aktīvs projekts, ar kuru mēs strādājam un kur investors ir iekļāvis Rīgu tādā fināla sarakstā. Proti, notiek izvēle starp Rīgu un vēl vienu vai, maksimums, divām pilsētām mūsu reģionā, ar ko mēs konkurējam. Tie ir (kolēģe jau minēja) gan dalīto pakalpojumu centri, gan IKT, gan

ražošanas klienti... lielākoties. Tāpat kā LIAA, mēs, protams, strādājam ar esošajiem investoriem. Es varu tikai piekrist kolēģei, ka gan vislielākā izaugsme notiek caur esošajiem investoriem, gan tas ir zināmā mērā vieglāks ceļš, jo skaidrs, ka investoram, kurš jau ir pieņēmis padomes un valdes līmenī lēmumu ienākt Rīgā, arī ir vieglāk pārliecināt padomi un valdi, ka šeit būtu jāpaplašinās. Galvenās problēmas, ko esam identificējuši, strādājot ar esošajiem investoriem... Tikko bijām vizītē Oslo, mums ir diezgan liela, teiksim tā, norvēģu uzņēmumu pārstāvniecība Latvijā, un mēs esam gājuši tikties arī ar viņu valdēm Oslo. Protams, galvenā problēma, ko identificē investori, ir darbaspēka pieejamība, kas attiecas uz cilvēkkapitālu gan plašākā nozīmē, gan izglītībā, gan arī migrācijas politikā... un cik viegli (vai nav viegli) piesaistīt darbiniekus no trešajām valstīm. Šeit mēs runājam tieši specifiski par augsti kvalificētu darbaspēku no trešajām valstīm. Tā prognoze, kas viņus satrauc... Es tagad nedaudz varu putrot ciparus, bet statistika liecina par to, ka delta starp tiem cilvēkiem, kas sasniedz pensionēšanās vecumu, un tiem, kas ienāk darba tirgū, ir aptuveni 10–11 tūkstoši gadā. Proti, ja viņi jau šobrīd identificē, ka situācija ir sarežģītāka ar darbaspēku, tad viņi saprot, ka četrus piecus gadus perspektīvā darba tirgū var pazaudēt vēl aptuveni 50 tūkstošus cilvēku. Viens ir skaitliski, bet otrs ir kompetences, kas nepieciešamas. Kā piemēru varu minēt – mums bija vairāki projekti pagājušogad... un ko mēs rādījām arī Ekonomikas ministrijas kolēģiem. Mums bija divi salīdzinoši projekti. Viens ir bijis ar ļoti augstu, teiksim tā, eksporta potenciālu. Uzņēmums varbūt gribēja nodarbināt tikai 50 darbiniekus Rīgā, bet skatījās uz mākslīgo intelektu un meklēja ļoti augsti kvalificētus nišas darbiniekus. Diemžēl tādus klientus un investorus mums ir grūtības piesaistīt, jo viņi netic, ka viņi varētu Latvijā atlasīt darbaspēku ar tik augstu kvalifikāciju, un tādus arī īsti tirgus neražo, teiksim tā. Savukārt tādi vidēji, ja tā drīkst izteikties, uzņēmumi ar vidēju pievienoto vērtību kā dalīto pakalpojumu centri, kur kompetence varbūt ir finanses, personālvadība un līdzīgas funkcijas, – tur mēs esam diezgan konkurētspējīgi, un tur ir diezgan... es neteiktu, viegli, bet tur mums ir, ko piedāvāt potenciālam investoram. Nu jā... tā kā mēs strādājam ar konsultantiem, kas piesaista tos investorus, mēs esam gājuši proaktīvi pie viņiem, prasījuši... Proti, viņi veic izvērtējumu priekš saviem klientiem, priekš investoriem, salīdzinot dažādas pilsētas un valstis. Mēs prasījām: parādiet mums tos kritērijus, kā jūs vērtējat attiecīgās pilsētas un valstis. Viņi parādīja savu matricu, kur kopā ir seši bloki: cilvēkkapitāls, infrastruktūra, nodokļi, biznesa vide plašākā nozīmē un tamlīdzīgi. Tad no tiem sešiem blokiem cilvēkkapitāla blokam svars kopējā vērtējumā ir līdz 60 procentiem. Tas attiecas uz uzņēmumiem, kas ir, teiksim tā, pakalpojumu uzņēmumi – IT, dalīto pakalpojumu centri un tamlīdzīgi, kas nav

ražošana. Nu savādāk to tulkot var vienkārši: ka mums varētu būt... kaut vai vispār varētu nebūt nodokļi, bet, ja nav cilvēka, kas var ražot konkurētspējīgu pakalpojumu, produktu, kas ir eksportējams starptautiski, tam principā nav nekādas nozīmes. Arī LIAA, es zinu, ir vairāki uzņēmumi, kas ir bijuši piesaistīti tieši IKT nozarei, arī no tādām valstīm kā Šveice. Diezgan atklāti saka to, ka viņi nāk uz Latviju... atnāca uz Latviju ne tādēļ, ka viņi grib ietaupīt naudu, viņi nāk meklēt citas pilsētas, ejot ārā no Šveices, tikai tāpēc, ka arī Šveicē viņi nevar atlasīt cilvēkus pietiekamā daudzumā. Tā ka tas galvenais *value proposition* viņiem šobrīd pat nav tas, ka Latvijā ir zemākas cenas. Es domāju, ka mums nākotnē jāstrādā vairāk pie darbaspēka, lai mums ir, ko piedāvāt potenciālajiem investoriem. Nu tas no mūsu puses droši vien ir galvenais izaicinājums, ko mēs esam identificējuši.”

“Kas attiecas uz finanšu sektoru, un tā problēma ir... ik pa laikam tiek pacelta esošiem investoriem. Viņi saka, ka dažreiz ir sarežģīti atvērt kontu. Bet, teiksim tā, potenciālo investoru kontekstā man droši vien nav bijusi neviena saruna tieši šādā griezumā par to, vai būs grūti vai viegli atvērt kontu. Kā jau es minēju, 60–80 procenti no satura, par ko mēs runājam, ir par to, ka mums jāspēj pārliecināt viņus par to, ka viņi spēs atrast šeit cilvēkus. Teiksim tā... es nezinu... Skaidrs, ka droši vien tas process varbūt kaut kādu brīdi ir birokratizēts, un ir jāskatās, kā vienkāršot, bet tas noteikti nav aspekts, dēļ kura investors pieņem lēmumu nenākt vai – “nenāku”. Proti, ja mēs iedomājamies tādu pasauli, kur investors pasaka, ka Latvija ir ideāla vieta, kur es gribu būt – šeit ir darbaspēks, šeit ir konkurētspējīga nodokļu sistēma un tā tālāk –, un tad viņš pieņem lēmumu, ka viņš gribētu, bet redz, ka kontu ir nedaudz sarežģītāk atvērt, un tāpēc viņš nenāk... nu tādu situāciju īsti nav. Jā, tādas sūdzības ik pa laikam nāk, mēs to dzirdam.”

“Mums tā statistika nav ļoti liela, ņemot vērā to, ka investīciju piesaistes process ir diezgan ilgs un mēs tikai gadu aktīvi tajā darbojamies, bet tie investori, ko mēs esam zaudējuši... es droši vien tagad varu atcerēties divus trīs piemērus no galvas... tad viens ir bijis tas manis jau pieminētais mākslīgā intelekta klients, kuram ir alternatīva – otrs ofiss ir Varšavā, un viņi saprata, ka šeit... tur viņiem arī ir problēmas un izaicinājumi atrast darbaspēku... un viņi saprata, ka Latvijā nevarēs viņiem šajā ziņā palīdzēt, līdz ar to tas bija darbaspēka jautājums. Otrais investors, kas pavisam nesen... mēs tur... viņi vienkārši ir izvēlējušies paplašināt savu jau esošo biroju citur, jo viņi saprata, ka nav pietiekoši liela pievienotā vērtība. Proti, atkal tas bija vairāk saistībā ar darbaspēku un izmaksām – saistībā ar darbaspēku. Un tos klientus, kurus mēs esam uzvarējuši, bet uz robežas, es teiktu, uzvarējuši... teiksim, tajā brīdī, kad mēs pārliecinām investoru, ka viņi spēs atlasīt šeit darbiniekus, tad pacēlās jautājums: salīdzinot ar citām valstīm, cik tad tas darbaspēks šeit maksā un

vai tas būs pietiekošā daudzumā. Pieņemsim, viena klienta ietvaros mēs konkurējam ar Bulgāriju, kas ir lielāka valsts un... nedaudz lētāka valsts, savukārt mēs spējam pārliecināt viņus, ka, salīdzinot ar Bulgāriju, mēs esam labākās pozīcijās dažādos tur... antikorupcijas reitingos un tamlīdzīgi, kas lielai starptautiskai korporācijai bija diezgan svarīgi, kur viņi atrodas... Mēs esam sevi, var teikt, pārdevuši ar to, ka, ienākot Rīgā, viņi ienāk ne tikai Latvijā, bet viņi ienāk Baltijas darba tirgū, un tas uzreiz to *business case* uzlaboja. Tā nav valsts ar 1,7 miljoniem iedzīvotāju, bet tas ir vairāk nekā sešu miljonu darba tirgus, un ar visu... *Rail Baltica* un tamlīdzīgi mēs mēģinām pārliecināt, ka mainīsies darbinieku mobilitāte reģionā. Bet manā gadījumā līdz šim brīdim nebija neviens investors, kas nenāktu kādu citu iemeslu dēļ kā darbaspēks. Bet, kā es teicu, man tā statistika gada laikā vēl nav tik liela, lai izdarītu kaut kādus ļoti precīzus secinājumus.”

“Es domāju, ka mūsu lielākā, teiksim tā, ne kļūda, bet mīts ir tāds, ka, ja mēs rītdien... mēs bieži vien runājam par to, ka, ja mēs tagad izmainīsim nodokļu sistēmu, tad pēkšņi te stāvēs investori pie durvīm. Manuprāt, tā nebūs. Investoriem lielākoties (ko mēs piesaistām Rīgai) ir absolūti vienalga, cik tas cilvēkiem maksās un kādi te būs nodokļi, vai tas nodoklis būs procents uz augšu, procents uz leju... absolūti vienalga. Ja mēs spējam... Mūsu galvenā pievienotā vērtība... ko mūsdienās investori meklē – meklē talantīgu darbaspēku. Tas ir par to, par ko cīnās visas valstis Eiropā šodien, tai skaitā, piemēram, mūsu kaimiņi jau arī ieviesuši programmas, kur viņi maksā uzņēmējiem un maksā privātpersonām par to, ka viņi atbrauc uz to valsti. Ja es nemaldos, Lietuvā ir programmas, kur trīs vai četrus tūkstošus (es tagad neatceros) eiro maksā katram augsti kvalificētam talantam, kas ie brauc valstī un nostrādā tur vismaz deviņus mēnešus, ja es nemaldos. Tā ka tas... Teiksim tā, viss pārējais, ko jūs minat, ir tāds “higiēnas” līmenis, kas var būt sakārtots. Protams, tās birokrātijas var būt mazāk, atverot kontu, bet tā nav pievienotā vērtība. Tas ir tāpat kā mūsdienās zināt angļu valodu – ja tu nezini, tad tu neesi konkurētspējīgs, bet, ja tu zini, tā nav nekāda pievienotā vērtība salīdzinājumā ar visiem pārējiem.”

“Poļu bankām Latvijas tirgus ir par mazu, tas vienkārši nav interesants. Un vienkārši jautājums ir par to, cik liels tas ir šobrīd. Bet atkal tā demogrāfija... ka migrācijas politika nav atvērta un iedzīvotāju skaits samazinās. Arī tā prognoze par šo tirgu ir negatīva, teiksim tā. Vienkārši viņi uzskata, ka te nav vietas vēl vienai bankai.”

“Es saprotu, ka par darbaspēku – tas ir tāds varbūt pat politiski toksisks jautājums, par ko grūti runāt, nevienam negribas dzirdēt. Es tā jūtu, ka no manis grib izspiest kaut ko citu, kas varbūt nav tas primārais, svarīgākais. Droši vien tā specifika un atšķirība starp LIAA un mums – un piemērā, ko jūs minējāt par ražošanas uzņēmumu, – ir tāda, ka Rīgas investīciju un tūrisma aģentūra lielākoties strādā ar

pakalpojumu sektora uzņēmumiem, IKT, pakalpojumu centri un tā tālāk, kas arī veido tādu lielāko galvaspilsētas ekonomiku visur. Līdz ar to mums, Rīgai, un investīcijām Rīgai darbaspēks būs vienmēr primārais un vienīgais, gandrīz vienīgais jautājums. Es jums nevaru apgalvot, ka, ja jūs rīt pateiktu, ka samazināt par vienu vai diviem procentiem, nezinu, sociālo nodokli vai, vienalga, kādu nodokli, tad te stāvēs rinda ar investoriem. Tā nebūs. Te stāvēs rinda ar investoriem, ja mums būs rīt plus 10 tūkstoši augsti kvalificētu IT speciālistu. Tad mums būs investori. Tā ka es diemžēl... Otro, trešo es varu, protams, minēt, bet es vēlreiz... nodokļus un tamlīdzīgi. Protams, tas ir labāk, ja nodokļi ir bišķiņ zemāki un tamlīdzīgi, bet tas neatvedīs rindu ar investoriem.”

- Rīgas investīciju un tūrisma aģentūras direktors Fredis Bikovs.

- 3) “LIAA kopā ar Finanšu nozares asociāciju ir izstrādājuši anketu ar mērķi izvairīties no tādām situācijām, kur investors iet cauri šim bankas konta atvēršanas procesam, viņam izvērtēt visus dokumentus un beigās pasaka, ka neatvērs kontu un viņam ir jāmaksā... un, lai izvairītos no šādām situācijām, šī anketa sākumā uzdod virkni ar jautājumiem, tālāk Finanšu nozares asociācija jau izvērtē... pēc šīs anketas tad uzreiz jau saprot – *okay*, visticamāk, kontu atvērs vai neatvērs un tad iedod kontaktus pareizajai bankai, saved kopā. Un tādā veidā mēs esam izvairījušies no daudzām šādām problēmām, kas principā rodas.”

- LIAA Investīciju piesaistes nodaļas vecākais investīciju projektu vadītājs Raivis Eikens.

Komisijas 2023. gada 13. jūnija sēdē izskanējušie viedokļi (paskaidrojumu kopsavilkums):

- 1) “Mēs parasti skatāmies to, kas skar uzņēmējdarbības vidi kā tādu, vai jautājumus, kas potenciāli var būt negatīvi precedenti. Jautājumi un tēmas, ko jūs varat redzēt prezentācijā, arī ir biedru izvirzīti. Mēs cenšamies samazināt to tēmu loku, lai varam kvalitatīvāk iesaistīties diskusijā. Šobrīd galvenās lietas – galvenie četri darbības virzieni – ir saistītas ar Eiropas Savienības zaļā kursa mērķu sasniegšanu. Protams, jautājums, kas noteikti jums nebūs svešs saistībā ar uzņēmējdarbības vidi ir viss, kas ir par un ap darbaspēka pieejamību un kvalifikāciju, un prasmēm, kā arī ēnu ekonomikas apkarošanu. Bet tas, ko mēs šobrīd redzam kā pamatu, lai risinātu trīs pieminētās tēmas, ir publiskā sektora efektivitāte, un te mēs ieliekam arī jautājumus, kas saistīti ar datus balstītiem lēmumiem un digitalizāciju. Tās ir četras galvenās tēmas, uz kurām *FICIL* koncentrējas šobrīd. Vairāk darbība notiek darba grupās, kurās piedalās biedru pārstāvji, un šīs darba grupas arī vada konkrēto biedru

pārstāvji. Šīm darba grupām, kas ir saistītas ar četrām tēmām, nāk klāt arī darba grupa, kas saistīta ar investīciju vides aizsardzību kā tādu un tiesu efektivizāciju, bet šī tēma iet cauri visām četrām tēmām, līdz ar to tas var būt kaut kas tāds atsevišķi izcelts. Šajās darba grupās uzņēmēji min aktuālās problēmas. Ja tās skar arī citus uzņēmumus un mēs pamanām, ka tas nav viens gadījums, bet atkārtojas, mēs, gan izmantojot biedru ārvalstu pieredzi, gan risinot problēmas savstarpēji, mēģinām atrast rekomendāciju, konkrētu piedāvājumu, ar ko varam iet pie valsts pārvaldes, lai potenciāli atrisinātu problēmu, kas ir identificēta. Es ļoti īsi gribēju iezīmēt, kādi ir galvenie rezultāti (no šī gada Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījuma). Šogad pētījumu veicām jau astoto gadu. Ir konkrētas tendences, ko varam manīt visus astoņus gadus. Bet te jau bija arī jūsu piesauktie... šie ir uzņēmumi, kas piedalījās pētījumā. Lielākā daļa ir biedri, daži nav. Bet, jā, mēs aptaujājam lielus ārvalstu uzņēmējus vadības līmenī, un parasti komentāri nāk gan no uzņēmuma vadības, gan dažreiz viņi konsultējas, pieņemsim, ar mātesuzņēmuma vadību, kas ir tas sentiments, investējot Latvijā. Viena lieta, ko es gribu izcelt šogad... Šis pētījums tika prezentēts aprīļa beigās, rezultāti ir diezgan svaigi. Parasti mēs veicam aptaujas... Nākamā aptauja būs 2024. gada janvārī, februārī. Par investīciju klimata pievilcību kā tādu. Rezultāts šogad bija samērā zems, ņemot vērā citus gadus (tāpēc tur arī pielikti klāt citu gadu rezultāti). Pāris komentāri bija saistīti ar problēmām, kas nav risinātas ilgstoši. Viena, ko varu minēt, ir tieši darbaspēka pieejamības aspekts – tas tika minēts jau vairākkārt, un, astoņus gadus veicot pētījumu, saprotu, ka arī mēs, *FICIL*, izklausīsimies kā salūzusi plate, bet – tas darbaspēka jautājums ir diezgan aktuāls, un ne tikai pieejamības ziņā, bet arī prasmju ziņā. Protams, bija kaut kādi aspekti, kad veicām pētījumu kovida laikā, – bija ļoti nelieli uzlabojumi, kad bija cilvēki, kas kovida laikā bija dīkstāvē, cilvēki, kas zaudēja darbu, tad bija pieejams vairāk darbaroku. Bet nu jau atkal uzņēmēji to min kā vienu no lielākajām problēmām. Tāpat mēs katru gadu uzdodam jautājumu par politikas veidotāju darba novērtējumu. Šogad šajā pētījumā tas tika vērtēts ar... es varētu teikt, viduvēji, jo tas tiek vērtēts piecu ballu sistēmā. Komentāri vairāk bija saistīti ar to, ka, protams, bija Saeimas vēlēšanas un diezgan liels uzsvars bija likts uz to, ka, pieņemsim, tiek gaidīti... Ir skaidrs, ka potenciāli vēlēšanu gadā tie darbi var nebūt tik ļoti redzami. Bet tas, ko investori tagad sagaida, – ka tomēr no politikas veidotājiem būs aktīvāka rīcība, lai tieši veicinātu ekonomiku. Tas arī ir tas, ko esam dzirdējuši: bija viedā reindustrializācija, tagad ir ekonomikas transformācija... Mēs vēlamies redzēt potenciālus rezultātus. Īsi par jautājumu, ko uzdodam katru gadu, – vai tiek vai netiek manīts progress dažādās jomās. Lai nebūtu tā, ka investori saskata, ka viss ir tikai slikti... Tā noteikti nav. Ir atsevišķas jomas, kurās manīti uzlabojumi. Viena

pozitīva lieta, es varu teikt no *FICIL* puses, – Ekonomisko lietu tiesas izveide, tieši tas tiek vērtēts samērā pozitīvi. Protams, tur arī var būt uzlabojumi un viss var arī tikt darīts labāk. Tomēr tās pirmās vēsmas, ko esam dzirdējuši no investoriem, ir, ka tas bijis viens ļoti konkrēts pozitīvs piemērs, ko viņi var stāstīt tālāk mātesuzņēmumiem, ja nepieciešams. Protams, demogrāfija, darbaspēks, nenoteiktība, jā, veselības aprūpes sistēma. Veselības aprūpes sistēmas sakarā mēs diezgan daudz saskaramies ar jautājumiem par un ap darbnespējas lapu izsniegšanas kārtību. Šis ir viens no jautājumiem, kas tiek minēts diezgan daudz tieši *FICIL* kontekstā, jo mēs varbūt... Mums nav ļoti konkrētas rekomendācijas tieši veselības aprūpes sistēmas uzlabošanai kā tādai, bet mēs lūdzam investorus novērtēt šo aspektu, jo tas arī ir viens no faktoriem, ko potenciāli investors izvērtē, pieņemot lēmumu investēt vai neinvestēt kādā vietā. Daudzām problēmām saredzējām vienojošu faktoru, kas potenciāli ir tā siena, pret kuru atsitas, – tas ir publiskais sektors. Mēs prasījām novērtēt publiskā sektora efektivitāti tieši horizontālā jautājumu risināšanā, starpnozaru jautājumu risināšanā. Tā bija viena lieta, ko mēs manījām pēdējo gadu laikā, – ja šis jautājums skar vairākas ministrijas, būs sarežģīta koordinācija, būs rādīšana ar pirkstu vienam uz otru, un būs ļoti grūti nonākt līdz konkrētam rezultātam. Te var būt arī konkrēts atbildības trūkums par kāda jautājuma novešanu līdz galam vai konkrēta risinājuma piedāvāšanu. Tajā pašā laikā sadarbībai un komunikācijai ar publisko sektoru investori deva augstāku vērtējumu, un viens no iemesliem bija tāds... Es arī iekļāvu prezentācijā pāris citātu, lai ilustrētu, ko investori ir teikuši, ka tā komunikācija ir, komunikācijas varbūt pat netrūkst, bet pēc tam pietrūkst tālākā darba – kas notiek ar informāciju, kas tiek sniegta no uzņēmēju organizāciju puses. Iespējams, durvis ir atvērtas un komunikācija ir diezgan laba un kvalitatīva, bet tieši tas, ko mēs darām tālāk, ir aspekts, kā biežāk pietrūkst. Lai pabeigtu īso ievadu un prezentāciju uz pozitīvākas nots, mēs arī uzdodam jautājumu: cik investoru plāno turpināt investēt Latvijā? Šogad investoru, kas teica, ka turpinās investēt, skaits procentuāli bija viens no lielākajiem pēdējo gadu laikā. Ir jau plāni. Tur bija arī: ja jums ir interese... Dažādos komentāros bija minēts gan par summām gan laika periodiem. Tie, kas nav izlēmuši. Vai atkarīgs no apstākļiem? Tur bija komentāri par konkrētiem apstākļiem, kas būtu noteicošie, kas palīdzētu pieņemt lēmumu par investēšanu vai ne. Bet šis ir par tiem investoriem, ko mēs aptaujājām. Tie ir tie plāni turpināt investēt tālāk.”

“Bez darbaspēka pieejamības... tas, par ko mēs šobrīd runājam, kas īstenībā ir daļēji saistīts ar darbaspēka pieejamību, ir – izglītības sistēmas kvalitāte. Tas vairāk ir saistīts ar pārkvalifikācijas jautājumiem. Viens aspekts, par ko mēs diezgan daudz šobrīd runājam, ir ēnu ekonomikas apkarošana. Mēs uz to vairāk skatāmies caur

godīgas konkurences skatpunktu. Tas ir šobrīd diezgan aktuāli, ņemot vērā to, ka arvien vairāk un vairāk investori stāsta, ka viņi īsti neredz progresu tieši... Latvijai ir plāns pēc plāna, bet nav īsti skaidrs, vai tas noved līdz rezultātam, jo, ja ņem Saukas kunga pētījumu, tad ēnu ekonomikas īpatsvars palielinās, ja ņem Šnaidera pētījumu – tad mazliet samazinās. Jebkurā gadījumā ēnu ekonomikas īpatsvars ir viena piektā daļa, un tas investorus satrauc tieši no godīgas konkurences skatpunkta. Tas ir vēl viens. Tad vēl ko varu minēt. Diezgan daudzi jautājumi skar zaļā kursa mērķu ieviešanu, jo tur vairāk tas jautājums ir par to, ka ārvalstu investori ir ļoti liela daļa no nodokļu maksātājiem. Tas, kas satrauc investorus, – ja mēs nesasniedzim konkrētus Eiropas Savienības noteiktos mērķus, būs soda naudas; ja būs šīs soda naudas potenciāli no Eiropas Savienības, kādā veidā tās tiks segtas; kāda būs paredzamība, pieņemsim, ārvalstu investoriem, šeit tieši no nodokļu sistēmas konkurētspējas.”

“Ja mēs runājam par datos balstītiem lēmumiem, par digitalizācijas procesiem, par jautājumiem, kas saistīti ar ilgtspēju vai Eiropas zaļo kursu, mēs... tā teikt, visur viens un tas pats. Tā tēma, ko mēs sasniedzām, bija tā, ka publiskā sektora pusē vai nu nebija īsti gribas risināt kaut kādus jautājumus, vai arī, kā jūs tikko teicāt, procesu imitācija, arī tanī pašā ēnu ekonomikā, vai arī nebija kompetences. Līdz ar to mums sāka interesēt, ko var darīt, kas ir tie jautājumi pašā publiskajā sektorā, jo tā nav tikai, nezinu, viena ministrija vai viena iestāde. Mēs vairākkārt redzējām, ka, pieņemsim, dažādi jautājumi... arī tas pats cilvēkkapitāla jautājums – kā tas tiek pārvaldīts. Atkal – tāpat kā zaļā kursa jautājumi, arī cilvēkkapitāls un arī ēnu ekonomika... tas ir izmēģināts pa daudz dažādām ministrijām vai iestādēm. Nav atbildīgā, un nav kāda, kas procesu virza.”

“Sadarbība ar Valsts kanceleju ir 50 uz 50. Ir lietas, kas strādā, ir lietas, kas aiziet, bet, protams, ir arī jautājumi, kur mēs bieži vien saskaramies ar “tam tā ir jābūt, un viss”, jo, protams, no ierēdņu puses bieži vien tā pirmā reakcija ir pastāstīt, kāpēc kaut ko nevar izdarīt un kāpēc kaut kas tiek darīts tā, kā tiek darīts.”

“Mēs prasām komentārus no investoriem, lai stāsta, kas un kā ir citās valstīs. *FICIL* – kā *FICIL* – ir tikai Latvijā bāzēts. Līdz ar to nav tā, ka mēs pētām padziļināti, nezinu, Igauniju vai Lietuvu, bet visbiežāk kaimiņvalstis ir tās valstis, kur tiek minēti piemēri. Un šobrīd – man liekas, jums arī noteikti nav noslēpums – investīciju piesaistē mēs tomēr atpaliekam no kaimiņvalstīm. Un tur ir daudz un dažādi iemesli. Nav tā, ka, teiksim, Latvijā viss ir sliktāk, bet ir, pieņemsim, atsevišķas lietas, kā... Viens ļoti konkrēts piemērs, kas arī tika tagad runāts administratīvā sloga mazināšanas darba grupā, – izveidot tādu kā vienas pieturas aģentūru, lai uzņēmēji varētu iesniegt datus, lai būtu ļoti skaidrs, kas un kā ir jādara... un kur tas tiek

iesniegts, un kas pēc tam ar to informāciju notiek. Mēs šobrīd par šo tā kā runājam un mēģinām to kaut kādā veidā pacelt kā pilotprojektu, kamēr Lietuvā tas jau darbojas. Tas ir ļoti konkrēts piemērs tīri no administratīvā sloga mazināšanas uzņēmējiem, kas citā valstī varbūt ir. Un tas pats arī ir vispār ar darbaspēku... tur arī, man liekas, tas ir teikts, tie paši darbaspēka nodokļi atšķiras.”

- Ārvalstu investoru padomes Latvijā (*FICIL*) izpilddirektore Linda Helmane.

- 2) “Atskatoties uz to finanšu “kapitālo remontu”, *FICIL* jau kopumā bija atbalstītājs, jo to problēmu, ka ir samilzusi potenciāli apšaubāmas izcelsmes nauda Latvijā, *FICIL* bija iepriekš arī teikusi. Un arī Finanšu izlūkošanas dienesta iepriekšējā vadītāja bija aktīva *FICIL* grupas vadītāja... līdz ar to problēmu mēs apzinājāmies un arī izteicām atbalstu par to, ka mums ir jā rūpējas par reputācijas – tagad jau – atjaunošanu, tajā laikā – saglabāšanu. Un tas lielais mērķis, protams, bija izvairīšanās no iekļūšanas pelēkajā sarakstā, jo tas, ko mēs savstarpēji esam pārrunājuši, ka mēs varbūt... iespējams, ne līdz galam apzinājāmies tās iespējamās sekas, kas būtu, ja mēs tiešām būtu tajā sarakstā nokļuvuši. Viens ir tieši makroekonomiskie IKP rādītāji. Bet arī tie potenciālie sarežģījumi – pārskaitījumiem, reputācijas zudums, investīciju tiešā veidā pieplūdes vai tās mazināšanās laiks... un vēlreiz – tas bija ļoti labs darbs, ka visi, kā teikt, sadevās rokās un tiešām tam jautājumam pievērsa uzmanību. Teikt, ka mēs esam pavisam ārpus meža un ka mūsu reputācija starptautiskajā finanšu sektorā atjaunojusies, droši vien būtu pārsteidzīgi, jo, nu, bija tas pozitīvais *Moneyval* novērtējums, *FATF* nepieņēma lēmumu par pelēko sarakstu, bet tūlīt būs nākamais *follow-up* novērtējums, ko īstenībā investori ļoti gaida, – redzēt (un arī no ārienes skatoties), vai tas mūsu uzņemtais kurss, veiksmīgais, tiks arī turpināts. Līdz ar to, mūsu ieskatā, tā bija neizbēgamība – tas, ka šādi vajadzēja – ātri, kā “nulles” prioritāte – rīkoties. Tas bija vajadzīgs. Jau ar skatu atpakaļ – varbūt kaut ko varēja darīt arī citādāk, bet es uzsveru, ka tā ir vajadzīga lieta, tā bija nepieciešamība, un rezultāts, godīgi sakot, mūsu ieskatā, ir tāds, ka varam, nu, neteiksim, uzsist sev uz pleca (vienmēr var darīt kaut ko arī uz priekšu)... bet rezultāts ir labs. To teikuši arī mūsu ārvalstu biedri un arī sadarbības partneri.”

“Diezgan strauji tā transformācija bija uz jaunajām prasībām... tas vairāk bija jautājums par to – skaidrošana, nepieciešamība. Protams, lielo mērķi mēs zinājām – jautājumi jāsakārto, nenokļūt pelēkajā sarakstā –, bet tieši kā tas izpaužas un kādi būs papildu dokumenti vajadzīgi, tas, protams, uzdeva jautājumus. Tagad – no šīsdienas perspektīvas – varu teikt gan kā *FICIL* pārstāvis, gan arī ikdienā praktizējot, – it sevišķi no ārvalstu uzņēmējiem tās prasības tiek akceptētas. Un, mēs

redzam, arī Eiropā kopumā tā virzība ir uz to, ka prasības ir stingrākas un “cīņa ar naudas atmazgāšanu” – arī plašāks jēdziens, līdz ar to arī ir vairāk dzirdīgu ausu, kas saprot to. Līdz ar to pirmais brīdis, kad viss nāca ātri – jauns, jāmainās –, tad tas bija izaicinājumu bagāts laiks, nenoliedzami, bet tagad, visiem saprotot spēles noteikumus, tas jau ir daudz, daudz efektīvāk.”

“Ar skatu no malas, kā, teiksim, ir prasības Lietuvā, konkrētu piemēru es nenosaukšu, bet kopējā sajūta, ka tur varbūt ir mazliet vienkāršākas prasības. Igaunijā tai pašā laikā ļoti, ļoti līdzīgi. Tā ka... Es teiktu, varbūt ne tik ļoti banku sektorā, bet finanšu sektorā... plašākā nozīmē ir maksājumu iestādes, tādi jēdzieni... un tur, mēs zinām, jau bija arī vai nu mērķtiecīgi, vai mazāk mērķtiecīgi tā kā Lietuvas politika uz to vērsta – piesaistīt pēc iespējas vairāk šādus maksājumu iestāžu operatorus, *Revolut* arī ir Lietuvā... un tamlīdzīgi. Tā bija viņu politika. Tajā pašā laikā... viņiem arī nāca pēc tam novērtējums, un bija pozitīvs, cik dzirdēts.”

“Mūsu biedri, ir ieinteresēti, lai būtu kārtīgi sakārtota un paredzama vide un lai būtu godīgi konkurences noteikumi. Tas nav... Veselīga konkurence vienmēr palīdz. Bet teikt, ka kādam ir mērķis izēst vietējo kapitālu, tas noteikti... vismaz es neesmu dzirdējis, pārliecināts, ka tā no biedru puses arī nav. Bet tas, ka tie spēles noteikumi, it sevišķi, ja mēs runājam par ēnu ekonomiku, nav vienādi, – tas, protams, jā... nesalīdzināmi.”

“Tiek novērtēts tas, kas tiek izdarīts, nenokļūstot tādā vai citādā sarakstā. Tajā pašā laikā tas, ko mēs dzirdam, – tiek gaidīts, kas būs nākamais solis. Es minēju – nākamais *Moneyval* novērtējums būs tas atskaites punkts, vai ir izdevies noturēt “labo toni”. Tai pašā laikā tas signāls, cik ātri mēs to viena gada laikā – principā sanāk viena līdz pusotra gada laikā – izdarījām, daudzus izraisīja patīkamu pārsteigumu, jo tas sentiments īsi pirms *Moneyval* slēdziena, pēc tam *FATF* lēmuma bija tāds, ka... drīzāk ko darīsim tad, kad būsim...Līdz ar to tas nāca kā pozitīvs... atspazds. Svarīgi ir to noturēt. Un, man liekas, par to jau arī vairākas institūcijas teikušas, visvairāk droši vien Finanšu izlūkošanas dienests, – par to, ka mums savs veiksmes stāsts un tie panākumi ir jārāda uz āru. Un drīzāk nevis varbūt jāmazina tā latīņa attiecībā uz mums, bet vairāk jārunā starptautiski, ka visiem būtu svarīgi turēties tajā vienā līmenī. Un tur arī domājot... arī atbildot uz kolēģu jautājumu par to citu Baltijas valstu līmeni...Piemēram, tas patieso labuma guvēju reģistrs, kas ievieš piekto *AML* direktīvu, – nu starptautiski tas ļoti labi kotējas. Respektīvi, var Uzņēmumu reģistrā, “Lursoft” paskatīties, un tu vari gūt reālu informāciju, tas tiek novērtēts arī uzņēmēju darbā. Protams, ir otrs aspekts. Varbūt citās valstīs tik daudz informācijas nav vajadzīgs tieši par reģistra jautājumiem, skatoties... dokumentāri, bet tas pagriežas uz otru pusi tajā brīdī, kad... cik vienkārši paskatīties mūsu reģistrā

un redzēt... ka tu vari informācijai ticēt. Respektīvi, negribas, ka prasa no manis, bet tad, kad es varu paskatīties, ka kāds cits ir iesniedzis, tam ir ļoti augsta pievienotā vērtība.”

- Ārvalstu investoru padomes Latvijā (*FICIL*) pārstāvis – zv.advokāts Andris Lazdiņš.

Komisijas 2023. gada 20. jūnija sēdē izskanējušie viedokļi (paskaidrojumu kopsavilkums):

- 1) “Pamatā biedru sastāvs mums ir nebanku patērētāju kreditētāji, bet mēs sadarbojamies arī ar nebanku, mazo un vidējo uzņēmumu kredītdevējiem, ar kopfinansēšanas platformu pakalpojumu sniedzējiem... kas ir *fintech* balstīti risinājumi, nedaudz sadarbojamies arī ar Latvijas Blokkēdes attīstības asociāciju, kas vairāk par kriptojautājumiem atbild. Jūs jau ievadā runājāt par nepieciešamību attīstīt ekonomiku, un mēs pārstāvam un mēģinām... cenšamies sekmēt ar savu darbību tieši finanšu tehnoloģiju uzņēmumu attīstību. Tas vēstījums no mūsu asociācijas un ko redzam un dzirdam no industrijas – kas būtu nepieciešams, lai veicinātu šo segmentu, – ir dažos punktos formulējams. Bet laikam ir svarīgi saprast, ka ar *fintech* sektora attīstību mēs ļoti atpaliekam no Lietuvas un Igaunijas. (Pēc sēdes es varu atsūtīt prezentācijā apkopotus datus.) Nu, mēs izskatāmies ļoti bēdīgi uz Lietuvas un Igaunijas fona, jo tur gan *start-up* vide, gan *fintech* vide ir daudz aktīvāka. Ja mēs runājam par konkrētākiem aicinājumiem, ko es dzirdu no uzņēmumiem, kas šajā sektorā darbojas, tad viens no tiem jautājumiem, kas būtu jārisina, lai situāciju uzlabotu, ir *fintech* uzņēmumu piekļuve SEPA sistēmai, respektīvi, maksājumu infrastruktūrai. Tur ir divi virzieni: viens aicinājums ir iet Lietuvas ceļu un nodrošināt piekļuvi caur centrālo banku, respektīvi, *fintech* uzņēmumiem ir jāspēj atvērt Latvijā kontus, lai sāktu... lai vispār runātu par kaut kādu darbības uzsākšanu un attīstību arī tālāk. Protams, ar piekļuvi centrālās bankas sistēmai vien nepietiek, ir arī nopietni jāskatās, kā risināt un uzlabot sadarbību ar komercbankām, jo tur mēs saņemam ļoti daudz signālu, ka bankas, it īpaši pēc šīs rekonstrukcijas, kas ir notikusi pēdējos gados, ļoti negribīgi sadarbojas ar *fintech* segmentu, un gan ir nākušas dažādas indikācijas, gan iemesls ir tas, ka bankām ir ļoti grūti izpildīt *know your client* prasības. Tas ir iemesls, ko bankas norāda kā formālo iemeslu. Tai pašā laikā mēs dzirdam indikācijas no dažiem tirgus spēlētājiem, ka, iespējams, arī kaut kādiem konkurences aspektiem ir loma un ka bankas bez paskaidrojuma mēdz aizvērt kontus *fintech* tirgus dalībniekiem. Un grūti saprast, vai tur pie vainas ir šis regulatīvais ietvars vai gluži vienkārši tāda ir konkurences cīņa. Jebkurā gadījumā tas galvenais vēstījums ir tāds, ka bez

pieklūšanas un iespējas atvērt kontu... kontus vairākās bankās mēs nevaram runāt ne par kādu ekonomikas attīstību, vēl jo vairāk – par *fintech* attīstību. Otrs aicinājums no uzņēmējiem ir tāds, ka... tā kā *fintech* arī ļoti bieži ir *start-up*, tad šobrīd valsts atbalsta instrumenti *fintech* sektoram faktiski neeksistē. Ir dažādi atbalsta instrumenti, kas ir pieejami citiem *start-up* un inovatīvajiem uzņēmumiem, bet *fintech* sektors ļoti bieži ir ielikts kā izņēmums, un tas arī ir jautājums, ko būtu nepieciešams risināt, piemēram, piedalīšanās izstādēs. Mums ir viena no pirmajām Eiropā licencētajām pūļa finansēšanas platformām *CrowdedHero*, kuri... viņi nevar aizbraukt uz izstādi, saņemt šādu valsts atbalstu, jo vienkārši viņi sniedz finanšu pakalpojumus un viņiem atbalsts nav pieejams. Jāsaka, viss nav tik slikti. Mēs esam pamanījuši un nozare ir pamanījusi, ka Latvijas Banka, tā nodaļa, kas strādā tieši ar *fintech* un inovatīvajiem risinājumiem, ir pārskatījusi licencēšanas procesu, un tur tas aicinājums būtu, ka šis operatīvais darbs būtu jātur tādā pašā augstā līmenī un jādomā, kā to uzlabot. Indikācijas no nozares ir, ka tiešām tas process ir pārskatīts un uzlabots un sagatavojoties licenci ir iespējams saņemt. Un pēdējais – droši vien tas, ko vēl valsts varētu skatīties. Ja mēs runājam par kreditēšanas veicināšanu tieši mazo un vidējo uzņēmumu sektorā, tad zinām, ka valdība šobrīd strādā un aicina bankas aktivizēt kreditēšanu, bet aicinājums būtu paskatīties arī nebanku sektora virzienā, jo mums tirgū ir arī spēlētāji, kas tieši nebanku sektorā piedāvā kredītus maziem un vidējiem uzņēmumiem. Tur, iespējams, būtu jāskatās uz instrumentiem, kā veicināt sadarbību ar to pašu *Altum*, kur šobrīd tikai komercbankas piedalās. Šajā segmentā ir interese iet arī pūļa finansēšanas platformām, jo ir dažādi modeļi, kā tās darbojas, ir tādas, kuras spēj piesaistīt privātu investoru finansējumu un to piešķirt gan inovatīviem uzņēmumiem, gan tieši mazo un vidējo uzņēmumu segmentam. Šim sektoram ir interese, piemēram, par publiskās un privātās partnerības projektiem, un arī citās valstīs ir tāda pieredze, ka pūļa finansēšanas platformas kopā ar pašvaldībām realizē projektus, kas ir sabiedrībai nozīmīgi.”

“Mēs runājam par to mirkli, kad ne tikai *fintech*, bet visiem kļuva grūtāk šeit strādāt. Nu, tas, protams, ir saistīts ar šo *Moneyval* reformu un atbilstības prasību ieviešanu. Kā jau minēju, tik tiešām Lietuva mums ir stipri, stipri priekšā ar spēju piesaistīt jaunus spēlētājus.”

“Lietuvā, ja mēs salīdzinām, ir iespēja piekļūt centrālās bankas maksājumu sistēmai, neejot caur komercbankām. Latvijā tas šobrīd nav ieviests, un tā ir viena lieta, ko man regulāri – atkal un atkal – atkārto tieši maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes... kuras Latvijā arī nav tāds ļoti aktīvs tirgus. Ja mēs runājam tieši par regulatīvo ietvaru, esmu dzirdējusi no kolēģiem Lietuvā, arī no Igaunijas speciālistiem, ka viņiem īstenībā ir līdzīgas prasības, kas ir bankām jāizpilda, lai

uzņemt jaunus klientus, bet tās kaut kā acīmredzot veiksmīgāk tiek galā ar tā saucamo *onboarding*.”

“Šobrīd ledus ir sakustējies. Mums ir bijušas arī... man ir jāsaka – pēdējos, teiksim, divos gados... kopš valdība šīgada sākumā apstiprināja *fintech* attīstības stratēģiju... Nu, Finanšu ministrija tiešām cenšas virzīt šo jautājumu uz priekšu un izrāda interesi, arī Latvijas Bankā ir izveidota speciāla nodaļa, kas strādā tieši ar inovatīvajiem uzņēmumiem. Viņiem ir arī atvērtība šos jautājumus risināt. Ja mēs runājam tieši par piekļuvi centrālās bankas maksājumu sistēmai, tad tikko, 14. jūnijā, bija tikšanās starp komercbankām, Latvijas Banku un *fintech* sektoru. Tika panākta vienošanās, ka tas tiks iekļauts kā viens no darba kārtības jautājumiem, kas bankai turpmāk ir jārisina.”

“Būtībā tā sanāk, ka kaut kādā mērā *fintech* sektora uzņēmumi rada konkurējošus pakalpojumus komercbankām. Lietuvā tas tik aktīvi attīstījās, tāpēc ka viņi bija gatavi uzņemt šos uzņēmumus pie sevis centrālajā bankā, jo, nu, lai nodrošinātu jebkādus maksājumus, tam visam ir jāsaslēdzas ar Eiropas Centrālo banku, mēs nevaram izolēti kaut kā radīt pakalpojumu. Tas, kā šobrīd notiek Latvijā, – šie *fintech* uzņēmumi var izdarīt... piekļūt jebkādā... iekļūt iekšā šajā maksājumu infrastruktūrā, tikai atverot kontu komercbankā, un attiecīgi tad komercbanka saved kopā ar pārējiem ekosistēmas dalībniekiem.”

“Tas, ko es esmu novērojusi no starptautiskajiem pasākumiem, ņemot vērā, ka citās valstīs patiesībā gan regulatori, gan politikas veidotāji ir, kā lai saka, rigidāki un lēnāk varbūt reaģē uz kaut kādiem tirgus jauninājumiem, – šī varētu būt viena no tām jomām, ar ko Latvija kā maza valsts varētu konkurēt arī starptautiski. Mēs varētu piesaistīt arī starptautiskus spēlētājus, kā to dara Lietuva un Igaunija.”

“Tas, ko saka komercbankas, ir, ka tām ir jāizpilda likuma prasības, attiecīgi viņi zina, kā viņus uzraudzīs Latvijas Banka attiecībā uz šo atbilstību. Un tas ir iemesls, kāpēc viņi dažkārt nevar uzņemt par klientiem šādus *fintech* uzņēmumus.”

“Jā... es atkārtošu, ka, manuprāt, tur ir tā kā tehnoloģiskā puse, kāpēc tā Latvijas Bankas sistēma nav piemērota, lai uzņemtū tādus komercdalībniekus, bet, manuprāt, līdz šim nav bijusi arī tāda patiešām īsta interese, jo acīmredzot resursi ir bijuši veltīti kaut kur citur.”

“Komisija noteikti var palīdzēt sekmēt šo dialogu gan Finanšu ministrijas, gan arī Latvijas Bankas pusē, jo tas, ko mēs redzam, – Latvijas Banka ir tā, kas šo piekļuvi var iedot. Attiecīgi tad acīmredzot Latvijas Bankai līdz šim nav bijusi interese, un, cik mēs arī saprotam, ja šī *fintech* nodaļa – kas tieši strādā ar *fintech* – ir ļoti moderna un atvērta, tad varbūt tā nodaļa, kas strādā tieši ar atbilstības jautājumiem, *AML* sankcijām, – viņi nav atvērti šī sektora iekļaušanai.”

“Tradicionāli *fintech* segments tiek vērtēts kā paaugstināta riska... vidēja riska segments, un objektīvi tas tā tiešām arī ir, jo tur tā drošība ir jānodrošina patērētājiem, galalietotājiem. Bet laikam komplektā ar visu šo *Moneyval* ziņojumu un to prasību izpildi, iespējams, ka gluži vienkārši nebija resursu vispār, lai domātu par kaut kādu *fintech* attīstību.”

“Latvijas Bankas nostāja bija tāda, ka viņi bija gatavi aktīvi risināt un sastādīt dienaskārtību, tā kā risināmo jautājumu sarakstu par šo. Man jāteic, ka drīzāk komercbanku nostāja bija tāda kūtā. Varbūt, ka tur ir jādara kaut kas, lai veicinātu konkurenci un veicinātu attiecīgi šo risku apetīti.”

- Fintech Latvija Asociācijas vadītāja Tīna Lūse

IX Komisijas secinājumi

Komisija, izvērtējot iegūto informāciju, apkopojot izskanējušos un saņemtos viedokļus, iepazīstoties ar “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumi Latvija” piektās kārtas savstarpējo novērtējuma ziņojumu, ir secinājusi.

1. Kopš Latvijas finanšu sektora veidošanās deviņdesmitajos gados neatņemama tā sastāvdaļa bijusi ārvalstu klientu (nerezidentu) naudas apkalpošana. Līdz pat 2018.gadam lielākās daļas Latvijā reģistrēto kredītiestāžu biznesa modelis bija tendēts uz nerezidentu klientu un to naudas līdzekļu piesaisti - tilts starp Austrumiem un Rietumiem.³²
2. Līdz 2018.gadam valsts nepietiekami uzraudzīja ar nerezidentu klientu apkalpošanu saistītos riskus, kuri izrietēja no tā, ka Latvija bija stratēģiski sevi pozicionējusi kā reģionālais finanšu centrs. Arī citviet pasaulē vēsturiski ir izveidoti šādi centri, tomēr, lai mazinātu to ievainojamību un riskus kontrolētu, ir jāstiprina valsts, tiesībsargājošo iestāžu, banku un citu likuma subjektu spēju riskus pārvaldīt. Latvija līdz 2018.gadam ar šo risku pārvaldību strādāja vāji - Moneyval vērtējumā Latvija 2018. gadā 10 no 11 vērtējumiem saņēma nesekmīgu novērtējumu. Nesekmīgi novērtējumi tika saņemti gan par kontroles institūcijām, gan visām izmeklēšanas iestādēm.³³
3. Moneyval 2018.gada vērtējums apliecina, ka no valsts puses nebija pilnvērtīgi pieliktas pietiekamas pūles, tai skaitā definējot precīzus noteikumus likumu subjektiem un uzraugošajām institūcijām, lai tās spētu savlaicīgi identificēt

³² izriet no 2023. gada 28. marta sēdē LB prezidenta M.Kazāka un LB prezidenta vietnieces S.Purgailles paskaidrojumiem.

³³ izriet no: 2023. gada 21. marta sēdē FID priekšnieka p.i. T. Platača paskaidrojumiem un 2023. gada 28. marta sēdē LB prezidenta M.Kazāka un LB prezidenta vietnieces S.Purgailles paskaidrojumiem.

aizdomīgu klienta aktivitāti, piemēram, pārtraucot vai prasot pārtraukt darījuma attiecības ar klientu. Notikumi pēc 2018.gada apliecināja, ka šādu risku ir daudz vairāk, nekā likuma subjekti un valsts tos bija spējusi identificēt, jo īpaši ņemot vērā, ka valsts bija definējusi sevi kā reģionālais finanšu centrs. Piemēram, tikai 2019.gadā tika publicētas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes.³⁴

4. Dažādu nozaru likumu subjektu paļaušanās uz efektīvu to darbības uzraudzību, kā arī uz to, ka jau tad bija skaidri un saprotami definēti “spēles noteikumi”, neattaisnojās, un varēja būt par cēloni tam, ka likumu subjekti pakļāva sevi un vienlaikus arī uzņēmās pārāk augstus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas riskus. Pat izpildot visas tā laika regulatīvās prasības, likumu subjekti nebija pietiekami efektīvi pasargāti no šādiem riskiem, kuru dēļ cieta arī valsts un tās reputācijas, riskējot pat iekļūt Moneyval pelēkajā sarakstā. To apliecina neskaitāmi naudas sodi likumu subjektiem, tai skaitā kredītiestādēm ar vietējo un ārvalstu kapitālu, par NILLTFN pārkāpumiem, kuru piemērošana turpinās joprojām.
5. 2008.gadā Finanšu ministrijas vadībā tika sākts darbs pie finanšu pakalpojumu eksporta valsts stratēģijas izstrādes, lai noteiktu, kā efektīvāk piesaistīt ārvalstu investīcijas, kā ārvalstīs popularizēt Latvijas banku pakalpojumus un kādi normatīvo aktu grozījumi nepieciešami, lai radītu finanšu pakalpojumu eksporta veicināšanai labvēlīgus apstākļus.³⁵
6. Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam finanšu apkalpošana tika raksturota kā viena no perspektīvākajām un eksportspējīgākajām pakalpojumu nozarēm, ar kuru piesaistīt ārvalstu kapitālu.³⁶
7. Finanšu sektora attīstības plānā 2017.-2019.gadam Latvija raksturota kā augošs reģionālais finanšu centrs un izvirzīts mērķis: “attīstīt stabilu, drošu un starptautiski konkurētspējīgu finanšu sektoru ar inovatīvu finanšu pakalpojumu pieejamību, kas nodrošina ilgtspējīgu Latvijas tautsaimniecības izaugsmi kā reģionālā finanšu pakalpojumu centra pozīcijas nostiprināšanu.”³⁷
8. Ne tikai valsts un pats finanšu sektors, bet arī nevalstiskās organizācijas atbalstīja nerezidentu klientu apkalpošanu. Tā, piemēram, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera mudināja samazināt uzņēmumu ienākuma nodokļa likmi

³⁴ izriet no: 2023. gada 21. marta sēdē FID priekšnieka p.i. T. Platača paskaidrojumiem un 2023. gada 28. marta sēdē LB prezidenta M.Kazāka un LB prezidenta vietnieces S.Purgailles paskaidrojumiem.

³⁵ <https://www.delfi.lv/news/latvija2020/latvija-regionals-finansu-pakalpojumu-centrs.d?id=49110981>

³⁶ <https://likumi.lv/ta/id/253919-par-latvijas-nacionalo-attistibas-planu-2014--2020-gadam>

³⁷ <https://likumi.lv/ta/id/289590-par-finansu-sektora-attistibas-planu-2017-2019-gadam>

ārvalstu uzņēmumiem, kuri veic tirdzniecību ārpus Eiropas Savienības, bet izmanto Latvijas banku infrastruktūru norēķiniem.³⁸

9. Ņemot vērā Moneyval 2018.gada kritisko vērtējumu un to, ka valsts bija saņēmusi “sarkano kartīti” finanšu uzraudzības jomā, liela daļa pēc 2018.gada īstenotās reformas bija nepieciešamas. Virkne no tām īstenotas pārdomāti, tomēr virkne sasteigti, neizvērtējot visus ieguvumus vai zaudējumus valstij. Uzņēmējiem tika dots pārāk īss laiks, lai spētu izpildīt visas jaunās prasības un noteikumus, kurus valsts virzīja lielā steigā, cenšoties izvairīties no Moneyval “pelēkā saraksta”.³⁹
10. Tikai pēdējo gadu laikā ir būtiski mainījusies globālā attieksme pret finanšu nozari, arvien vairāk mazinoties iecietībai pret ienākumu slēpšanu un nodokļu optimizāciju, līdz ar to, sākot domāt par risinājumiem noziedzīgi iegūtas naudas aprites apkarošanai.⁴⁰
11. Tāpat pēdējos gados ir notikušas nozīmīgās pārmaiņas finanšu sektorā visā pasaulē. Ir tikuši aizliegti anonīmi konti, bankām pieprasīts daudz vairāk pazīt savus klientus, sadarboties ar nodokļu administrācijām, finanšu izlūkošanas dienestiem un tiesībsargājošajām iestādēm. Patstāvīgi veidojās ar vien stingrāks tiesiskais regulējums par naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas novēršanu.⁴¹
12. Stingrāks normatīvais regulējums noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanā vien nespēj radīt vēlamo efektu noziedzīgas naudas apkarošanā. Tā kā izmaiņas finanšu sektora dinamikā un pakalpojumos ir straujas, uzraugošo institūciju nepietiekamā kapacitāte un politiskās gribas trūkums apgrūtināja regulējuma ieviešanu.⁴²
13. Nepamatota ir valsts politikas aizdomīgu darījumu izvērtēšanā faktiska pārņemšana uz kredītiestāžu un citu NILLTFPN likuma subjektu pleciem. Shēmu šķetināšana un pētīšana nav finanšu sektora un citu likuma subjektu (grāmatvežu, juristu, nekustamā īpašuma un automašīnu tirdzniecības nozares) uzdevums. Tas pēc būtības ir tiesībsargājošo iestāžu kompetencē esošs jautājums. Likuma subjekti, piemēram: grāmatveži un zv. advokāti, norāda uz nesamērīgām prasībām, piemēram darījumu kontroles dokumentu glabāšanas ilgumu un apjomu, no to uzraugošo

³⁸ <https://www.delfi.lv/news/latvija2020/latvija-regionals-finansu-pakalpojumu-centrs.d?id=49110981>

³⁹ izriet no: 2023. gada 14. marta sēdē VID Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pārvaldes direktore A.Rudzītes paskaidrojumiem; 2023. gada 21. marta sēdē FID priekšnieka p.i. T. Platača paskaidrojumiem; 2023. gada 28. marta sēdē LB prezidenta M.Kazāka paskaidrojumiem.

⁴⁰ izriet no: 2023. gada 14. marta sēdē VID Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pārvaldes direktore A.Rudzītes paskaidrojumiem; 2023. gada 21. marta sēdē FID priekšnieka p.i. T. Platača paskaidrojumiem; 2023. gada 28. marta sēdē LB prezidenta M.Kazāka un LB prezidenta vietnieces S.Purgailles paskaidrojumiem.

⁴¹ izriet no: 2023. gada 21. marta sēdē FID priekšnieka p.i. T. Platača paskaidrojumiem; 2023. gada 28. marta sēdē LB prezidenta M.Kazāka un LB prezidenta vietnieces S.Purgailles paskaidrojumiem; 2023.gada 04.aprīļa sēdē FKTK vadītāja no 2012.-2016.gadam K.Zakuļa paskaidrojumiem.

⁴² izriet no: 2023. gada 21. marta sēdē FID priekšnieka p.i. T. Platača paskaidrojumiem; 2023. gada 28. marta sēdē LB prezidenta M.Kazāka, LB prezidenta vietnieces S.Purgailles paskaidrojumiem un LATVIJAS ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU PADOMES padomes locekļa, Uzraudzības un kontroles komisijas priekšsēdētāja A.Rukmaņa paskaidrojumiem.

institūciju puses. Atzīmējot problēmas nozarē, kas radīsies īstenotās ārpakalpojumu grāmatvežu licencēšanas politikas sakarā – nesamērīgs administratīvais slogs, kas būtiski palielina pakalpojumu cenu.⁴³

14. Pēc 2018. gada valsts politika noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanā vērsta uz būtiski lielāku kredītiestāžu darbības kontroli, kas stiprinājis kontroles iespējas, vienlaikus radījis sekas finanšu sektoram, kā arī ietekmējis arī citu likuma subjektu kontroli un sodīšanu.⁴⁴
15. Latvijā nepieciešama vienota izpratne ar citām valstīm par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma novēršanas politiku. Kredītiestāžu pārprastās uzrauga noteiktās prasības par klientu uzraudzību un konkurences trūkums, ir radījis Latvijas bankās apkalpoto klientu (fizisku personu un juridisku personu) pārcelšanos uz kaimiņvalstīm, jo tie atteikta kontu atvēršana, t.i. Latvijas Bankas ieskatā kredītiestāžu bažas par riskiem ir pārspīlētas. Kredītiestāžu kontu, tostarp vienīgā konta atvēršana, tiek liegta nepamatoti, izvirzot pārmērīgi augstas prasības, kuras nav noteicis finanšu sektora uzraugs. Faktiski ir novērojama situācija, ka riski netiek vadīti, bet no tiem vienkārši izvairās. Kredītiestādēm ir būtiski augstākas prasības pie konta atvēršanas, nekā tas ir noteikts rokasgrāmatā. Kredītiestādes izvēlas prasīt krietni striktāk, lai mazinātu savus riskus, tādā veidā izvairoties no riskiem, nevis tos vadot. Šobrīd tā ir absolūti katras individuālas bankas izvēle, politika, procedūras, ko šī konkrētā banka uzskata par augsta vai zema riska klientiem un kāda veida procedūras piemēro. Līdz galam nav izpildījusies tieši ieviešanas fāze, kas ietekmē juridiskas personas rezidentus.⁴⁵
16. Administratīvais slogs, kas gulstas uz uzņēmējiem, lai izpildītu visas esošās *AML* prasības, nereti ir pārspīlētas, piemēram attiecībā uz zema riska darījumiem, attiecīgi kredītiestādes prasa veikt pārbaudes uzņēmējiem un sekojoši pieprasa noteiktas komisijas. Uzņēmēji norāda uz *AML* normatīvo aktu atšķirību ne tikai Eiropas Savienībā, bet arī starp Baltijas valstīm, kur, piemēram, Lietuvā šis regulējums šķiet liberālāks, kādēļ arī Latvijas uzņēmēji ir izvēlējušies atvērt norēķinu kontus Lietuvas kredītiestādēs, kaut arī ES normatīvie akti ir unificēti - Latvija acīmredzot ir izvēlējusies stingrāku piemērošanu, kas rada pārmērīgu administratīvo slogu

⁴³ izriet no: 2023. gada 21. marta sēdē FID priekšnieka p.i. T. Platača paskaidrojumiem; 2023. gada 28. marta sēdē LATVIJAS ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU PADOMES padomes locekļa, Uzraudzības un kontroles komisijas priekšsēdētāja A. Rukmaņa paskaidrojumiem; 2023. gada 9. maija sēdē Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija pārstāves L. Caunes un FID priekšnieka p.i. T. Platača paskaidrojumiem. Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras rakstiska viedokļa.

⁴⁴ izriet no: 2023. gada 28. marta sēdē Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija pārstāves L. Caunes un LATVIJAS ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU PADOMES padomes locekļa, Uzraudzības un kontroles komisijas priekšsēdētāja A. Rukmaņa paskaidrojumiem; 2023. gada 9. maija sēdē Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija pārstāves L. Caunes paskaidrojumiem.

⁴⁵ izriet no: 2023. gada 28. marta sēdē LB prezidenta M. Kazāka, LB prezidenta vietnieces S. Purgailles un LB Naudas atmazgāšanas novēršanas pārvaldes vadītāja K. Markovska paskaidrojumiem. Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras rakstiska viedokļa.

uzņēmējiem, kas rada zināmu "pelēko" zonu un paver iespējas AML prasību apiešanai.⁴⁶

17. Attiecībā uz klientu un reputācijas riska izvērtēšanu uzņēmēji norāda, ka izvērtēšana ir attaisnojama, vienlaikus prasības attiecībā, piemēram, uz zema riska darījumiem ir pārspīlētas. Dublējas un atšķiras uzraugu pieprasītais, ievērojot katra uzrauga izstrādātās vadlīnijas, kas dažkārt ir trīs dažādas uz vienu subjektu attiecināmas, jo tā darbību uzrauga trīs institūcijas. Ir nepieciešams būtiski mazinātu birokrātiskās prasības zema riska uzņēmumiem. Pārspīlētas AML prasības un ieviešanas prakse ierobežo uzņēmējdarbības attīstību, tai skaitā eksportu un starptautisko sadarbību. Pārlietu lielais uzraudzības mehānisms nospiež un dažkārt pat izslēdz sadarbības iespējas ar starptautiskiem klientiem. Kredītiestādes no uzņēmējiem pieprasa tādu pašu klientu uzraudzību kā to prasa no kredītiestādēm to uzraugs.⁴⁷
18. Latvijas bankas nesniedz paskaidrojumus par atteikuma iemesliem, kas nedod iespēju uzņēmējiem uzlabot situāciju. Nav informācija par kritērijiem, kas iekļauj "melnajā sarakstā", un tā nav izmaināmā. Nav zināmas prasības, izvērtēšanas principi.⁴⁸
19. Uzņēmēji, kuriem ir konti Latvijas kredītiestādēs, saskaras ar grūtībām atvērt jaunus kontus, un konta atvēršanai jāsniedz pārmērīgs informācijas daudzums.⁴⁹
20. Kontu uzturēšanas izmaksas Latvijas bankās, ir būtiski augstākas, piemēram, ikmēneša norēķinu konta uzturēšanas maksa, ir būtiski augstāka kā tās pašas kredītiestādes bankā Igaunijā - Igaunijā 30 eiro centi, Latvijā – divi eiro, tāpat, piemēram, pirmreizējā pārbaude nerezidentam Igaunijā – 200 eiro, Latvijā – 300 eiro, kas, iespējams saistīts ar banku administratīvo slogu AML prasību realizēšanā – finanšu pakalpojumu cenas palielinās, ievērojot banku nepieciešamību palielināt AML departamentus.⁵⁰
21. Kredītiestādes neizprot NILLTPFN likuma un AML rokasgrāmatā lietoto jēdzienu attiecībā uz klientu padziļināto izpēti pietiekamā apmērā, nav vienotu kritēriju pietiekama apmēra definēšanai.⁵¹
22. Nacionālā riska novērtējumam, kurš atrodas izstrādes stadijā, ir būtiska loma - tas, cita starpā, kalpo kā pamatdokuments, uz kuru balstīt sekojošo politiku AML jomā un ir nepieciešams visiem NILLTPFN likuma subjektiem, lai izstrādātu savas vadlīnijas un rekomendācijas.⁵²

⁴⁶ izriet no: 2023. gada 4. aprīļa sēdē LTRK pārstāvja V. Berga paskaidrojumiem un LTRK rakstiska viedokļa.

⁴⁷ izriet no: 2023. gada 4. aprīļa sēdē LTRK pārstāvja V. Berga paskaidrojumiem un LTRK rakstiska viedokļa.

⁴⁸ izriet no: 2023. gada 4. aprīļa sēdē LTRK pārstāvja V. Berga paskaidrojumiem un LTRK rakstiska viedokļa.

⁴⁹ izriet no: 2023. gada 4. aprīļa sēdē LTRK pārstāvja V. Berga paskaidrojumiem un LTRK rakstiska viedokļa.

⁵⁰ izriet no: 2023. gada 23. maija sēdē konstatētā (H. Rokpelnis; A. Kulbergs).

⁵¹ izriet no: 2023. gada 23. maija sēdē konstatētā (A. Kulbergs).

⁵² izriet no: 2023. gada 21. marta sēdē FID priekšnieka p.i. T. Platača paskaidrojumiem.

23. Subjektu uzraudzība ir sadrumstalota un pārklājas – 12 uzraugošās institūcijas, kur nereti vienu subjektu kontrolē pat 3 uzraugošās institūcijas.
24. Nepietiekama kreditēšanas ražošanas sektorā, tieši iekārtu finansēšanā. kredītu apjomu Latvijā, tad tie ir apmēram 28 procenti pret IKP, Igaunijā tas ir starp 60 un 70 procentiem no IKP. Kreditēšanu kavē konkurences trūkums finanšu/komercbanku sektorā, uz ko norāda arī investori (mazie uzņēmēji un *start-up*).⁵³

X Komisijas priekšlikumi

Nemot vērā komisijas izdarītos secinājumus, atzīstot, ka vairākas NILLTPFN likuma un citu AML tiesību aktu prasības ir pārspīlētas un pārprastas (LB rokasgrāmatā noteiktās prasības kredītiestādēm), ievērojot uzņēmēju (NILLTPFN likuma subjektu) un Latvijas iedzīvotāju intereses, un ir nepieciešams novērst esošās situācijas turpināšanos attiecībā uz atsevišķu NILLTPFN likuma subjektu nesamērīgu administratīvo slogu un attiecīgi izmaksām, kā arī attiecībā uz juridisku personu tiesībām uz saimnieciskās darbības pamatkontu Latvijā.

Komisija ierosina:

1. Finanšu ministrijai precizēt normatīvo regulējumu attiecībā uz atsevišķiem NILLTPFN likuma 3.panta subjektiem – 3.panta pirmās daļas 3., 4., 5., 6. un 12.punktā noteiktajiem subjektiem, nosakot, ka prasība NILLTPFN likuma 37.panta otrajā daļā minētos dokumentus glabāt piecus gadus attiecināma uz informāciju un dokumentiem, kuri jau neatrodas NILLTPFN likuma 3.panta pirmās daļas 1., 2.punktā minēto subjektu rīcībā, tādējādi mazinot administratīvo slogu un izmaksas. Vienlaicīgi Finanšu ministrijai nodefinēt tos likuma subjektus un situācijas, kādos gadījumos ir piemērojamas minimālas darījumu kontroles vai izpētes dokumentu apjoma glabāšanas prasības NILLTPFN likuma izpratnē.
2. Finanšu ministrijai vai tās padotības vai pakļautības iestādei, izstrādāt skaidru un saprotamu definīciju terminam “izpēte pietiekamā apmērā”, lai katrs NILLTPFN likuma subjekts un uzraugi to izprastu un interpretētu vienādi. Tāpat izstrādāt skaidrus un saprotamus kritērijus, ar kuru palīdzību varētu noteikt, kad ir izpildītas klienta izpētes minimālās prasības, lai subjektu uzraugi vadītos pēc vienotas nostājas.
3. Finanšu ministrijai izstrādāt grozījumus NILLTPFN likumā, nosakot subjektu loku, kuri ir atbrīvoti no pienākuma veikt klienta izpēti, ja šādu izpēti jau ir veikušas iestādes, kuras definētas 2021.gada 12.janvāra Finanšu un kapitāla tirgus komisijas

⁵³ izriet no: 2023. gada 23.maija un 6.jūnija sēdē konstatētā.

normatīvie noteikumi Nr. 5 “Klientu izpētes, klientu padziļinātās izpētes un riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveides un informācijas tehnoloģiju prasību normatīvie noteikumi.”⁵⁴

4. Ministru kabinetam uzdot atbildīgajām ministrijām izstrādāt vienotu klientu *AML* pārbaudes un izpētes informācijas glabāšanas sistēmu, kas būtu pieejama visiem NILLTPFN likuma subjektiem.
5. Finanšu ministrijai un Latvijas Bankai, sadarbībā ar Latvijas Finanšu nozares asociāciju, precizēt normatīvo regulējumu attiecībā uz juridiskām personām, nosakot kredītiestādēm, ka saimnieciskās darbības pamatkonts ir obligāts, cita starpā veicinot kredītiestāžu un uzraudzības iestāžu vienotu izpratni par saimnieciskās darbības pamatkonta pakalpojuma nodrošināšanas nepieciešamību un pieejamību, lai juridiskām personām tiktu nodrošināta piekļuve pamata maksājumu un pakalpojumu klāstam, piemēram: algu izmaksām, nodokļu un nodevu maksājumiem u.c., kā arī noteikt konkrētu maksimālo termiņu, kurā veicama iepriekšminētā konta atvēršana.
6. Latvijas Bankai un Konkurences padomei izvērtēt kredītiestāžu kontu apkalpošanas paaugstinātu izmaksu, salīdzinājumā ar Lietuvu un Igauniju, pamatotību, un sniegt priekšlikumus izmaksu samazināšanai.
7. Latvijas Bankai, sadarbībā ar Latvijas Finanšu nozares asociāciju, izstrādāt skaidrojošo materiālu fiziskām personām par iespējām vērsties ar sūdzību par patērētāja pamatkonta pakalpojuma nenodrošināšanu – atteikumiem.
8. Finanšu ministrijai sagatavot analītisku pārskatu par NILLTPFN likuma subjektu kontroli uzraugošajām institūcijām, ar mērķi izvairīties no situācijas, kad likuma subjektu kontroli vienlaicīgi veic vairākas uzraugošās institūcijas, tādējādi samazinot likuma subjektiem birokrātiskos šķēršļus.
9. Latvijas Bankai, ņemot vērā starptautisko pieredzi, tai skaitā noziedzīgi iegūtu līdzekļu novēršanas risku kontekstā, izstrādāt konkrētus priekšlikumus Latvijas bankas un Latvijā reģistrēto kredītiestāžu un finanšu iestāžu sadarbības veicināšanai ar Fintech uzņēmumiem, tai skaitā piedāvājot risinājumus par Fintech uzņēmumu pieeju SEPA sistēmai, datu apmaiņas veicināšanai ar KIB, kā arī piedāvāt risinājumus un tirgus regulējumu krypto norēķiniem.

⁵⁴<https://likumi.lv/ta/id/320289-klientu-izpetes-klientu-padzilinas-izpetes-un-riska-skaitliska-novertejuma-sistemas-izveides-un-informacijas-tehnologiju-prasibu-normativie-noteikumi>

XI Pielikumi

1. Finanšu nozaru asociācijas prezentācija⁵⁵.
2. LIAA prezentācija⁵⁶.
3. Ārvalstu investoru padomes Latvijā (*FICIL*) prezentācija⁵⁷.
4. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumi Latvija piektās kārtas savstarpējais novērtējuma ziņojums, 2018.gada jūlijs⁵⁸.

⁵⁵ <https://failiem.lv/f/eq32k88v8>

⁵⁶ <https://failiem.lv/f/cfavdbmjp>

⁵⁷ <https://failiem.lv/f/g5quxdjei>

⁵⁸ <https://failiem.lv/f/gzpvss2we>

Saskaņā ar Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likuma 13. panta otrās daļas otro teikumu mēs ar savu parakstu apliecinām, ka šis dokuments ir 2023.gada 25.augusta Komisijas sēdē ar četrām balsīm “par” (V.Krištopans, H.Rokpelnis, A.Kulbergs, V.Pleškāne), ar vienu balsi “pret” (E.Jurēvics), ar vienu balsi “atturas” (Ģ.Lapiņš), (A.Šuvajevs nepiedalījās sēdē), pieņemtais Komisijas galaziņojums.

Komisijas priekšsēdētājs Vilis Krištopans

Laika zīmogs 25.08.2023.
plkst. 14.12

Komisijas sekretārs Harijs Rokpelnis

Laika zīmogs 25.08.2023.
plkst. 15.05

DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU